

YIL 5 SAYI 10



TEMMUZ - ARALIK / 2023

# BATI ADALET

A N K A R A B A T I A D L İ Y E S İ D E R G İ S İ



## DEPREM SUÇLARI VE SUÇUN İŞLENDİĞİ TARİHİN BELİRLENMESİ

**12**

Acıyaman'ın Gözyaşı İlçesi **8**

Türkiye Cumhuriyetinin Yeni Yüzyılında  
Şirketler Hukuku Alanında Hukuk Reformu  
İhtiyacı Üzerine Bir Deneme **16**

Zorunlu Deprem Sigortası Tarife  
Değişikliği Ve Bilgilendirme **26**

Yargıda Arz-ı Hâl **42**

İnsanlık Mahkemesi Olarak  
Ceza Yargılaması **58**

# GOBI

MONGOLIAN CASHMERE

ARMADA AVM | KANYON AVM | VADİSTANBUL AVM |



[www.gobi.com.tr](http://www.gobi.com.tr)

Organik Saf Kaşmir

MADE IN MONGOLIA



**Bu derginin basımında, yayımlanmasında, tasarımında ve posta hizmetlerinde hiçbir kamu harcaması yapılmamıştır. Tüm giderler reklam veren kurumlarca karşılanmaktadır.**

### İMTİYAZ SAHİBİ

**Gökhan KARAKÖSE**

Ankara Batı Adliyesi Adına  
Cumhuriyet Başsavcısı

### GENEL YAYIN YÖNETMENİ

**Dr. Süleyman ÖZAR** Cumhuriyet Başsavcı Vekili

### YAYIN KURULU

**Dr. Süleyman ÖZAR** Cumhuriyet Başsavcı Vekili  
**İlhami DEMİRKOPARAN** Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı  
**Sercan KOCABEY** Cumhuriyet Savcısı  
**Fatma Şimşek AKDAŞ** Cumhuriyet Savcısı  
**Sümeyye Gözde YILMAZ** Ağır Ceza Mahkemesi Üyesi

### SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

**Fatma TORUN** Yazı İşleri Müdürü

### EDİTÖRLER

**Musa AYGÖR** Bilgisayar İşletmeni  
**Yalçın BORA** Bilgisayar İşletmeni

### YAYIN TÜRÜ VE SÜRESİ

Yerel Süreli Yayın,  
6 ayda bir ücretsizdir.

### BASIM TARİHİ

Temmuz 2023

### TASARIM ve BASIM YERİ

Jargon Reklam Ajansı LTD.ŞTİ.  
İşçi Blokları Mah. Muhsin Yazıcıoğlu Cad.  
No: 45 Kat: 7 D: 10, Lavidia City Plaza,  
06530, Çankaya/ANKARA  
Tel: 0312 284 57 46  
info@jargon.com.tr

### YÖNETİM YERİ

Oğuzlar Mahallesi Prof. Dr.  
Necmettin Erbakan Caddesi No:52  
Etimesgut/ANKARA  
Tel: 0312 246 40 00  
e-mail: ankarabaticbs@adalet.gov.tr

Eserlerinizin **BATIADALET** dergisinde yayınlanması için  
ankarabaticbs@adalet.gov.tr e-posta adresine gönderebilirsiniz.

Dergimizde yayınlanan eserlerin sorumluluğu eser sahiplerine  
aittir ve telif ücreti ödenmez.

**BATIADALET**  
ANKARA BATI ADLİYESİ DERGİSİ





BATIADALET Dergimizin saygıdeğer okurları, çok kıymetli meslektaşlarım,

Dergimizin onuncu sayısı ile siz değerli okurlarımızla yeniden bir arada olma fırsatı bulmanın heyecanı içindeyiz. Önceki sayımızın yayımlanmasından kısa bir süre sonra gerçekleşen asrın felaketi nedeniyle heyecanımız buruk ve hüzünlü. Kaybettiğimiz canlara Allah'tan rahmet, yakınlarına ve milletimize başsağlığı diliyorum. Millet ve devlet olarak acıların en büyüğünü yaşadığımız bu süreçte kardeşlik, birlik ve beraberliğin de en güzel örneklerini sergiledik. Bu dayanışma ruhuyla yaraları sarmaya devam edeceğimize inanıyorum.

BATIADALET elinizdeki sayıda, onlarca ilçemizi, milyonlarca vatandaşımızı etkileyen deprem olgusunu akademik ve hukuki açıdan incelemeye gayret etti. Ayrıca depremi yerinde yaşayan meslektaşımızın kaleminde dökülen samimi duygular bizi bir kez daha o anlara geri götürdü. Bu vesileyle gerek hukuk gerek edebiyat ve tarih alanında birbirinden değerli çalışmaların muhatabına kavuşması için dergimizi tercih eden bütün yazarlarımıza şükranlarımı sunuyorum.

Adalet hizmetlerinde kalitenin en önemli göstergelerinden biri de hukukun teori ve pratiğini aynı anda takip edip yansıtan çalışmalarıdır. Bu bağlamda BATIADALET gibi yayınların önemli bir misyon üstlendiğini belirtmeliyiz. Bizler, Cumhuriyetimizin yüzüncü yılında adale-

tin bağımsız ve tarafsız mensupları olarak ülkemizin yarınlarına huzur ve güven içinde yürümesi için üzerimize düşen sorumluluğun bilincindeyiz. Yargıya duyulan güveni artıracak uygulama ve çalışmalarımızla adaletin mülkün temeli olduğu gerçeğini en güçlü şekilde temsil etme kararlılığındaız.

Türk Yargısı, 15 Temmuz 2016 gecesi hain darbe girişimine karşı adliye koridorlarında başlattığı hukuk ve demokrasi nöbetini kesintisiz bir şekilde devam ettirmektedir. Önümüzdeki günlerde yedinci yıldönümünü idrak edeceğimiz 15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Gününde bu meşaleyi sonsuza dek taşıyacağımızı bir kez daha tüm dünyaya ilan edeceğiz.

Sözlerimin sonunda, geçtiğimiz günlerde Adalet Bakanlığında gerçekleşen devir-teslim töreniyle Adalet Bakanlığı görevini Sayın Yılmaz Tunç'a devreden Sayın Bekir Bozdağ'a adalet hizmetlerinin daha iyi işlemesi adına verdiği emekler için şükranlarımı arz ediyor, Sayın Cumhurbaşkanımızın tensipleriyle bu kıymetli görevi üstlenen Sayın Bakanımız Yılmaz Tunç'un yeni görevinin hayırlı olmasını diliyorum.

Bu duygu ve düşüncelerle yeni sayımızın hayırlara vesile olmasını diliyorum. Bu güzide derginin sizlere ulaşmasında emeği geçen çalışma arkadaşlarıma ve yayın kurulumuza teşekkür ediyor, tüm okurlarımıza saygılarımı sunuyorum.

**Gökhan KARAKÖSE**

Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcısı



Sizlere her daim en güncel ve kapsamlı bilgileri, makaleleri ulaştırmayı görev edinmiş, adliyeimizin yükselen sesi BATIADALET Dergisi'nin yeni sayısı ile karşınızdayız. Birbirinden değerli yazı ve görsellerin yer aldığı bu sayımızın hazırlanmasında emeği geçen tüm meslektaşlarıma ve personelimize gayretli çalışma ve katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Ülkemizde daha önce yaşadığımız onlarca depremden sonraki en büyük deprem felaketi olan ve 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli iki büyük deprem, asrın en büyük felaketi olarak ülke gündemine ateş gibi düştü ve yüreklerimizi yaktı. Tarifi imkânsız acılar yaşadık.

Her zaman olduğu gibi bu felaketi, bu zor günleri de devletimizin gücü, milletimizin desteği ile devlet ve millet el ele vererek hep birlikte atlatacağız. Bugüne kadar birçok zorluğun üstesinden gelen ülkemiz birlik ve beraberlik ruhu içerisinde bu büyük felaketin de üstesinden gelecektir.

Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü'nün deprem felaketine maruz kalan bölgelerdeki adli hizmetlerin yürütülmesine katkı sağlanması, personelimize barınma, imkânı sağlanıp, sürecin koordine edilmesi, personelin iâşe ihtiyacını gidermesi, adli destek personelimiz marifetiyle depremzede personelimize ve ailesine psikolojik destek sağlanması amacıyla "Kardeş Adliye" çalışması kapsamında, Kahramanmaraş Adliyesi'nde görev yapmak üzere personelimiz ve Cumhuriyet savcılarımız görevlendirilmiştir. Mes-

lektaşlarımı ve personelimizi bu özverili çalışmalarından ve dayanışmalarından dolayı ayrı ayrı tebrik ediyorum.

Asrın felaketinde hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, geride kalan ailelerine başsağlığı diliyorum. Allah ülkemize ve milletimize, dünyadaki hiçbir millete böyle büyük acılar yaşatmasın.

Kısa süre önce Adalet Bakanlığında önemli bir devir-teslim töreni gerçekleşti. Adalet Bakanlığı görevini Sayın Yılmaz Tunç'a devreden Sayın Bekir Bozdağ'a görev yaptığı süre boyunca, adalet ve hukukun üstünlüğü adına yaptığı çalışmalardan ötürü şükranlarımı sunuyorum. Yargının saygınlığını ve bağımsızlığı güçlendiren çalışmalarını daima şükranla anacağız. Türk yargısına verdiği değerli emekleri için kendilerine teşekkür ediyorum.

Sayın Cumhurbaşkanımızın tensipleriyle bu ulvi görevi üstlenen Adalet Bakanımız Sayın Yılmaz Tunç'a görevinde muvaffakiyetler diliyor, bu görevin milletimiz ve devletimiz için hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Son olarak içinde bulunduğumuz Haziran ayında yaşayacağımız mübarek Kurban Bayramı'nın da hayırlara vesile olmasını yüce Allah'tan niyaz eder, tüm İslam âleminin bayramını kutlar, esenlikler dilerim. Dergimizin bu sayısının yargı camiası başta olmak üzere, tüm okurlarımıza faydalı olmasını umuyorum. Önümüzdeki günlerin insanlığa, milletimize ve adalet camiasına sağlık ve huzur getirmesini diliyor, tüm okurlarımıza selam ve saygılarımı sunuyorum.

**Şenel ALTINAY**  
Ankara Batı Adli Yargı  
Adalet Komisyonu Başkanı



ACIYAMAN'IN  
GÖZYAŞI İLÇESİ

**8**

DEPREM SUÇLARI VE  
SUÇUN İŞLENDİĞİ TARİHİN  
BELİRLENMESİ

**12**



TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN YENİ  
YÜZYILINDA ŞİRKETLER HUKUKU  
ALANINDA HUKUK REFORMU  
İHTİYACI ÜZERİNE BİR DENEME

**16**

ZORUNLU DEPREM SİGORTASI  
TARİFE DEĞİŞİKLİĞİ VE  
BİLGİLENDİRME

**26**



YARGIDA ARZ-I HÂL

**42**

İNSANLIK MAHKEMESİ OLARAK  
CEZA YARGILAMASI

**58**



# İÇİNDEKİLER

Acıyaman'ın Gözyaşı İlçesi	8
Deprem Suçları ve Suçun İşlendiği Tarihin Belirlenmesi	12
Türkiye Cumhuriyetinin Yeni Yüzyılında Şirketler Hukuku Alanında Hukuk Reformu İhtiyacı Üzerine Bir Deneme	16
“Zeytin Yaprağı Niçin Yeşil?” veya Ayrıksı Bir Jandarma Türküsü Çözümlemesi	20
Zorunlu Deprem Sigortası Tarife Değişikliği ve Bilgilendirme	26
Batı Hukukunun Türkiye’de Benimsenmesi Cumhuriyet Döneminde Resepsiyon (1923-1939)	30
Hapis Cezasının Aritmetik Hesabı	34
Kastrasyon ve Hukuki Niteliği	38
Yargıda Arz-ı Hâl	42
Hoş Eder Beni (Şiir)	45
Türk Ceza Kanunu’nda Dava Zamanaşımı	46
İnfaz Hâkimliğince Disiplin Cezalarına İlişkin Şikâyetin İncelenmesi	50
Adını (Şiir)	55
Suretler: İbrahim Yınal	56
İnsanlık Mahkemesi Olarak Ceza Yargılaması	58
İlk Göz Ağrım Kahramanmaraş	62
Pek Kötü Davranış Sebebiyle Boşanmada “Pek Kötü Davranış” Kavramı	64
Kuramsal Çerçeveden Devletin Temel Kurgusuna: İnsan Haklarını Algılama ve Anlamlandırma	70
Anahtar Deliği	76
Türk Tarihinde İkinci Plevne Savunması “Kop Dağı Muharebelerinin” Kafkas Cephesi Harekâtına Etkileri	78
Yargıtay Kararları Işığında Yargılamanın Yenilenmesi	84
Babam (Şiir)	89
Tacirler Bakımından Cezai Şartın Tenkisi	90
Ömürlük Dua	92
6502 Sayılı Kanuna Göre “Ayıplı Mal” Kavramı	98
Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Aile Konutu ve Ev Eşyası Üzerinde Aynı Hak Tanınmasını Talep Hakkı (TMK 240)	102
Avrupa’da Türk - İslam İzleri	108
Adliyemizden Haberler	114





ANKARA BATI  
ADALET SARAYI





Saygıdeğer okurlarımız,

BATIADALET Dergisi'nin onuncu sayısını sizlerle paylaşmanın mutluluğu ve heyecanı içerisindeyiz. Bu sayı ile birlikte beşinci yılını tamamlayan dergimize görüşleri ile katkı sunan tüm okurlarımıza müteşekkirimiz. İçerik ve görsellik itibarıyla her geçen sayıda daha da zenginleşen dergimizi sizlerle buluşturabilmek için yayın kurulu olarak büyük bir özveriyle çalışmaya devam ediyoruz.

Önceki sayılarımızda olduğu gibi bu sayımızda da ilgi ve keyifle okuyacağınızı düşündüğümüz, birbirinden değerli, önemli ve güncel yazılar yer almaktadır. Bu bağlamda; 6-7 Şubat 2023 tarihlerinde meydana gelen ve 11 ilimizi etkileyen Kahramanmaraş merkezli depremler sonucu ortaya çıkan hukuki ve cezai durumlara ilişkin yazılar dergide yer bulduğu gibi; deprem anında orada bulunan ve depremden sonraki süreçte bölgeye giden meslektaşlarımızın duygu ve düşüncelerine ortak olmamıza vesile olacak yazılarda yer almıştır.

rine ortak olmamıza vesile olacak yazılarda yer almıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin resepsiyon süreci, yeni yüzyılda şirketler hukuku alanında reform önerileri gibi Cumhuriyetimizin yüzüncü yılında ayrı bir anlam kazanan yazıların yanında, kamuoyunun ilgisini çeken konulara açıklık getirebilecek nitelikte akademik çalışmalar ile deneme, şiir gibi serbest nitelikte yazılara dergimizin bu sayısında da yer verilmiştir.

Yayın Kurulu olarak; asrın felaketinde hayatını kaybeden tüm vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, yakınlarına başsağlığı, yaralananlara şifa diliyoruz.

Ayrıca, yedinci yıl dönümünde 15 Temmuz Millî İrade Destanı'nda korkusuzca şehâdete koşan tüm aziz şehitlerimize Allah'tan rahmet diliyor, gazilerimize saygı ve şükranlarımızı sunuyoruz.

YAYIN KURULU

# ACIYAMAN'IN GÖZYAŞI İLÇESİ

FEHMI ÖZDEMİR

İzmir Bölge Adliye Mahkemesi /  
Emekli Daire Başkanı



'Ötelerden bir ses geldi, efkar, efkar...'

*Artık mektup zamanı kalmadı Haceli... Ama say ki yazıyorum. Say ki postacı bırakmış bu mektubu Almanya'da ki posta kutuna.*

Almanya'dan kesin dönüş yapalı çok oldu. Otuz küsur yıllık emeğimi aldım getirdim koydum Gölbaşı'na.

Ev alma hayalim vardı. Aldım. Araba alma hayalim vardı. Aldım. Hem de en iyisinden. Emekli olma hayalim vardı.

Var olsun devletimiz Almanya'daki günlerimi saydı, primini yatırdım şimdi hem Almanya'dan hem Türkiye'den emekliyim.

Almanya'dan kesin dönüş yapınca önce bir müstakil bir ev yaptırdım kendime.

Beton duvarlarına bakıyorum evin. Kirişlerini tavanlarını inceliyorum. Otuz küsur yıllık emeğim var kum, demir, çimento, kireç, yağlı boya ve mozaik karışımı bu beton yığnında. İnsan ömrünü getirir bir beton yığnına gömer mi? Ben ve benim gibiler gömdü işte.

Sonra hanım apartman dairesi istedi. Apartmana çıktık. Önce üç artı bir idi. Yetmedi üç oda, dört artı bir olsun istedik. Dört

artı bir eve çıktık. Hanım mutfak mobilyalarını beğenmedi. Söktük. Daha lüksünü yaptırдық. Salonun parkesinin rengini beğenmedik. Söktük. En pahalı ve en kalitesini yaptırдық.

Normal ankastre fırının yanına mikro dalga fırın istedi. Elim cezvede yanıyor dedi. Kahve makinesi aldık. Tavada kızartma zor oluyor dedi kızartma makinesi sonra airfryer, küçük mikser, büyük mikser yani mutfağı elektronik eşyalarla doldurduk. Mutfakta dönecek yerimiz kalmadı. Her şeyimizi bir tuşa basarak hallediyoruz mutfakta.

Bir somya, bir halı yastık ortada bir kilim ile hayata başlayan ben şimdi lüks eşyalar arasında sıkışıp kaldım. Dört artı bir evde torunların koşturacağı, emekleyeceği bir alan bırakmadık. Biz de herkes gibi tüketim toplumunun arasına ve tüketim yarışına karıştık.

Bir şükürsüzlük hali geldi buldu bizi...

Akşam olunca eve geçiyorum. Aidat borcunu iki gün geciktiren alt komşuma kızdım. İçimden küfürler ettim. Televizyonun sesini biraz fazla açan karşı komşunun zilini çaldım, uyardım.

Akşam yemeğinde yemeğin tuzu, bulgur pilavının salçası az diye hanıma kızdım. Büyük kızım kahvenin sütünü yine ayarlaya-





mamiş. Elli kere söylüyorum bire bir koy diye. O da azar işitti benden.

5 Şubat akşamı kar yağdı Gölbaşı'na... Kar yağarken pencereden seyretmesini çok severim.

Kombiyi yirmi iki dereceye getirdim. Gece yarısı perdeyi araladım dışarı baktım. Lapa lapa yağan kar durmuş. Yerde otuz santime yakın kar zemini tutmuş. Ayaza çalmış hava. Dışarısi eksi on beş derece.

Pijamamı giydim. Sıcak yatağıma gir-dim. Yatarken de dua ettim. "Allah dışarılar-da kalanlara yardım etsin."

Tam kan uykuda idim. Yatağın sallan-ması ile uyandım. Evin altından sanki tren geçiyor. Hanım ve çocuklar da uyanmış on-lar da bağıyor. Önce alttan vurdu deprem. Sonra soldan sağa gittik geldik. On on beş saniye geçti. Durur dedik. Durmadı. Önce ya-tak odasının dolabı düştü üstüme. Sonra evin duvarları parça parça içeri yıkıldı. Daha sonra sanki koca bir el evi ve apartmanı yakasın-dan tutup aşağı çekti. İmdat çığlıkları arasın-da kendimizi enkazın altında bulduk. Hanımın ve çocukların sesi geliyordu diğer odalardan. Yatak dolabı bana bir yaşam alanı oluştur-muştu. Ayak yalın çıktım dışarıya. İlk ben sağ çıktım enkazdan. Sonra karşı komşum ve alt

komşum çıktı. Gece bir birimize içimizden küfür ettiğimiz komşularıyla sarılıp ağlaştık. Sonra el ele verdik. Önce benim çocukları, sonra komşumun çocuklarını çıkardık enkaz-dan. Çok şükür can kaybı yok bizde. Ama et-rafımızda ki tüm apartmanlardan imdat ses-leri geliyor.

Ne ola Rabbim güç kuvvet vereydi şu kolonları, beton damları, yıkılan duvarları, taşları, briket duvarları tek başıma kaldıray-dım. Kepçe olaydım, betonu delen hilti olay-dım, kazma olaydım, balyoz olaydım... O im-dat seslerine çare olaydım, kanayan yaraya tampon, açık yaraya melhem, dertlere ilaç olaydım. Olmadı Haceli, çıplak elim zayıf tır-naklarım yetmedi. Kaldıramadım o tonlarca betonu...

Sanki yerin altında uyuyan, ayağı Sür-gü-Erkenekte, gövdesi Gölbaşı-Pazarcık-Ma-raş-Nurdağı'nda olan, boynu ve başı Osmani-ye-İskenderun-Hatay'da olan taştan koca bir dev yerin altından yerin üstüne çıktı. Dağlar yarıldı, ovalarda derin çukurlar oluştu, koca koca kayalar plastik top gibi oynadı yerin-den. 11 büyüklüğünde hissedilmiş bu deprem. 12 büyüklüğü kıyametmiş zaten. Yani kıya-metten bir adım öncesini yaşadık Haceli.

Atom bombası atılmış gibi. Sonradan söylediler kırk atom bombası gücündeymiş.





Yani bu bölge Nagazaki ve Hiroşima'dan kırk kat daha kötü yaşadı bu afatı.

Yaşı kemale ermiş büyüklerimiz küçük kıyamet diyor. Küçük kıyamet...

Bir dakika birkaç kûsur saniyede milyonlarca insanın kaderi değişti, dünyası değişti, yattığı yer değişti, oturduğu yer değişti... Her şey değişti, hiçbir şey yerinde kalmadı. Kombide yirmi iki dereceye ayarladığın oda sıcaklığından eksi on beş derece karın üstünde buldun kendini. Kul kurar kader kâtipleri gülermiş... Artı on sekiz derecede üşürken şimdi karın üstünde eksi on beş derecede içimiz yanıyor Haceli... Hangi evin hangi güzel odasında nasıl yattığın değil de nerede ve nasıl uyandığın önemliymiş.

Hani Necip Fazıl diyor ya Haceli, '...benimse alın yazım yokuşlarda susamak...' Kıyametten bir adım gerisi.

Müşkilatın içinde müşkilat. Derdin içinde büyük dert... Tam geçti diyorsun şükür secdesine varıyorsun eskisinden daha büyük dert... Hangisine yanasın? Hangisine koşasın. Sağa koşuyorum enkaz sola koşuyorum ölüm. Önümde kopan kol, ardımda enkaz, enkazlar... Acı, gözyaşı, sel, yağmur, dolu... Nuh tufanı mı Ya Rabbi? Dua diyorum Haceli... Sadece dua. 'Rabbim yere sakinlik ver, göğe sakinlik ver, esen rüzgâra sakinlik ver...'

Hangi acı daha acı diye sorarlarsa çaresizlikten daha acı bir şey yok diyeceğim.

Şimdi bir çadırdayım Haceli. Sütlü kahve yok. Salçasını beğenmediğim bulgur pilavı yok. Bir çayın sıcaklığına elim değse milyonları veririm.

*Yoklar yoklara karışıyor. Su yok. Elektrik yok. Ekmek yok. Konu komşu yok. Civil civil mahalle yok. Gölbaşı yok. Koca bir il yok. Değil değil koca bir bölge yok...*

Üç gündür ne su, ne yemek hiçbir şey yemedim, içmedim. Ama acımadım, susamadım. Bir tek içimi doyuran tek şey dua. Midemi değil kalbimi doyurmalıyım. Yüreğim ağrıyor. Yüreğim üşüyor. Mahşerin bir adım gerisindeyim. Sanki bir namazlık saltanat bile nasip olmayacak gibi. Elli kûsur yaşındayım Haceli. İlk kez kalbimin üşüdüğünü hissettim. Kalbimi ısıtan tek şey İlah-ı Kelimetullah, Allah... Bu yaşıma kadar bu kadar zikretmemiştim yüce Rabbimi... Sanki dünyada, zihnimde, dilimde tüm kelimeler tükendi. Tek kitap, tek cümle, tek kelime kaldı dilimde... Allah... Allah... Allah kelimesinden başka hiçbir kelimeye tutunamıyorum... Daha ayrıntıları anlatmayayım Haceli... Acı çok... Acılar anlatılır gibi değil. Yüreğin yekindir, kalbin şişer... Kelimeler, cümleler, kitap dolusu paragraflar kifayetsiz kalır.

Ne kadar büyük bir nimetmiş evin kapısını kendi anahtarınla açabilmek. Her birinde ayrı ayrı anılarım, yaşanmışlıklarım olan eşya-





larıma dokunabilmek. Apartmandan asansör ile inmek. Apartmanın dış kapısını önünde tanıdık simalar görmek. Apartmanın bulunduğu sokağı ezbere gezmek, çevrende güler yüzlü mutlu insanların yaşam telaşını görmek. Sesini duyduğumda bana iyi gelen esnafların sabah selamlarını almak.

İki dakikada her şey değişti. Ve her şey o kadar hızla değişti ki şimdi Gölbaşı'na, mahalleme ve biyolojik varlığımı devam ettirme çabası olan kendime yabancıyım artık.

Ah! Adıyaman.

Yalnız sahabe Ebu Zerr Gıffari'nin şehri. Bir sahabe ile bir ilin kaderi anca bu kadar birbirine benzermiş...

Adıyaman, bayrağın şehri. Gölbaşı 'Önce Vatan' diyenlerin ilçesi. Dağına 'Önce Vatan' yazan ve dağı önce vatan dağı diye adlandıranların yurdu.

Huzurun ve barışın şehri idik. Şimdi acının ve gözyaşının şehri olduk.

Çok ölenimiz oldu Haceli...

Bir evin bir annesi ya da yaşlı bir babası ölmedi.

Aynı anda herkes öldü. Amca, dayı, yeğen, kuzen, yenge, elti, görümce, damat, gelin... Abuzer emmi, Vakkas dayı, Fatma teyze, Ayşe gelin, torun Muzaffer... Bir aile toptan, bir sülale toptan, bir mahalle toptan öldü. Pazar gecesi çiğ köfte yoğuran Gaffar, uzun hava söyleyen Hamido, könbe hitap yapan Fatey ana, şalvarının peyiğinde tütün sarıp muhabbet eden kasketli Memo emmi, öğretmenlik ataması bekleyen felsefeci Kenan, tıp fakültesinde okuyan ailenin en zeki kızı Buket... Hepsi ama hepsi öldü. Kurtaramadık. Adıyaman'ın yarısı böyle gitti. Yarısı öldü Adıyaman'ın yarısı da ölü gibi yaşıyor...

Nice şehirler yıkıldı. Biz altında kaldık. Her şeyimiz enkazda kaldı. Anılarımız, güzel günlerimiz. Bir şey daha öğrendim, bir bina yıkılınca hep iyi şeyler hatırlanmış Haceli. Kavgalar, küskünlükler değil duvarlara, fayanslara, evin bacasına her tek tuğlasına sinen mutlulukların, huzurların, gülüşlerin hatırlanmış enkaz başında. Bir eski briket bu kadar mı değerli olur bir kırmızı tuğlanın solmuş kızılılığı bu kadar mı hüznü çağırıştırır. İki gün önce televizyon sesi yüzünden tartıştığım, kalbini kırdığım komşumu enkazdan sağ salim çıkartıp boynuna sarılıp ağlıyorum.

Bir alıp verdiğim nefesim kaldı, bir de atan kalbim. Diğer organlarım yok sanki. Hiçlik ile varlık arasında gidip geliyorum. Sanki hiç iken daha mutluyum. Var iken dünyanın bin bir türlü sıkıntısı. Az daha çok artık benim gözümde.

Gece yorganı üzerine çekerken gün ağarmadan molozların altında uyanıyorsun. Her şey emanetmiş. Biz sadece binanın, arabanın, eşyaların, mevkilerin, makamların, zenginliğin daha doğrusu her şeyin sadece bekçisi, emanetçisiymişiz. Emaneti veren zamanı gelince emaneti geri alıyormuş. Emanet canını, emanet malını, emanet evladını, emanet olan her şeyi...

Uzun mektuplar çok okunmaz Haceli. Onun için kısa kesiyorum.

Hiçbir şey böyle kalmayacak ki Haceli. Hayat devam ediyor. Güneş yine doğuyor. Günü ölü gibi yaşıyoruz. Gece oluyor. Gece korkularımız gelip bizimle koyun koyuna ya-tıyor. Yine sabah oluyor. Ama hayat sürüyor.

Yine halaylara duracağız. Gelin ağlatma havası çalınacak yine. Bu sefer kız anası, babası değil hepimiz ağlayacağız. Ağlayacak o kadar sebep var ki Haceli... Yine taş fırına teneke-tava vereceğiz. Yine bir esnafın önünden geçerken teneke tava yiyen esnaf kolundan tutup zorla sofraya oturtacak seni.

'Hele ede, bir sokum da sen al' diyecek.

*Şimdi burası GÖZYAŞI ilçesi Haceli. Gelirken gözyaşlarını yanında getir. Üç vakte kadar insan ömrü, beş vakte kadar mutluluklar. Masallar ilçesi gibi geliyor bana Gölbaşı. Tanrı Dağındaki demiri yaktık... .*

Üç günlük dünyada, sevgiden başka değerli bir şey yokmuş

Yusuf Has Hacip (Kutadgu Bilig) diyor ki Haceli 'İyilik tohumu ekersen iyilik çıkar, kötülük tohumu ekersen kötülük çıkar. İyilik insana azık, kötülük insana yükür.' Hadi fidanını hazırla Haceli... Yeniden başlıyoruz.

Demem o ki;

Şimdi iyilik fidanı dikme zamanı...

# DEPREM SUÇLARI VE SUÇUN İŞLENDİĞİ TARİHİN BELİRLENMESİ



DR. SÜLEYMAN ÖZAR

Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcı Vekili

## A. DEPREMLE ORTAYA ÇIKAN SUÇLAR

Devletin suçluyu cezalandırma hakkı belli sürelerle sınırlıdır. Bu sürelerin ne kadar olacağı suça ve buna bağlı olarak verilecek cezaya göre değişir. O halde depremin zamanışımı boyutunu incelemeyden önce depremlerle doğan suçları tartışmak ve tespit etmek gerekmektedir.

*Deprem bir doğa olayıdır, sarsıntıyla meydana gelen yıkım ve göçük ise bu olayın doğal afet olarak nitelendirilmesine yol açar. Yıkım ve göçük neticesinde direkt olarak ortaya çıkan beşeri neticeler; ölüm, yaralanma ya da mala zarar gelmesidir. Bu sonuçların ortaya çıkmasında insan kusuru varsa suç doğar. Çünkü bu sonuçlar kişinin yaşama hakkını ya da vücut bütünlüğü ve sağlık hakkını yahut da malvarlığı hakkını elinden almaktadır.*

Depremi beşeri sonuçlarına yol açan kusurlu davranışlara şu örnekler verilebilir: Binanın mevcut taşıyıcı elemanlarının dona-

tı detaylandırmasında yetersizlik, zemin kat kolon sayısı, boyutları, donatı çap ve adetlerinde farklılıklar, beton numuneleri içerisinde standart dışı irilikte agregalar<sup>1</sup>, malzeme kalitesinde, binanın proje ve yapım aşamasında yetersizlik... Bunlar doğrudan bina yapımı veya malzemesiyle ilgili hususlardır. Bir başka kusurlu davranış kategorisi ise dikkatsiz, tedbirsiz veya özensiz yapılmış binayı denetleme ve ruhsatlandırma mevkiinde olanların görevlerini ihmal etmesidir.

İnşaat, çok sayıdaki kişinin katılımıyla gerçekleşen bir faaliyet olduğundan, uyulması gereken objektif dikkat ve özen yükümlülüğünün kime ve kimlere ait olduğunun belirlenmesi önemlidir. Bu husus özellikle ceza sorumluluğunun şahsiliği açısından göz önünde bulundurulmalıdır. Zira hiç kimse iradesi dışındaki hareketlerden, başkasının meydana getirdiği neticelerden veya sadece doğa olayının sebep olduğu sonuçtan sorumlu tutulamaz. Şu halde, meydana gelen göçük ve yıkımda kimlerin hangi dikkat ve özen yükümlülük ihlalinin bulunduğu titizlikle tespit edilmeli ve taksire ilişkin sorumluluk da her bir kişi bakımından bu tespite göre ayrı ayrı belirlenmelidir.<sup>2</sup> Aksi halde bina yapımı için icra edilen faaliyete katılan kişiler bakımından "kolektif sorumluluk" benimsenmiş

<sup>1/</sup> Agregâ, betonun ham maddelerini oluşturan kum ve çakıl (veya kırmatâş) karışımıdır. Su ve çimentoyla uygun oranda karıştırıldığında beton elde edilir. (wikipedia.org)

<sup>2/</sup> Ahmet Gökçen, "Taksirle Ölüme Sebepiyet Verme (m. 85)", *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 7, Haziran 2018, s. 31.





olur ki bu durum kusur esasına dayalı şahsi sorumluluk prensibine aykırıdır.<sup>3</sup>

Bu açıklamalar ışığında depremle ortaya çıkan sonuçlara baktığımızda genel olarak taksirle öldürme, taksirle yaralama, genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması ve görevi kötüye kullanma suçlarından sorumluluklar doğabilecektir. Göçük altında ölüm sonucunu esas alarak baktığımızda zamanaşımı süresini hesaplamaya esas ceza sorumluluğu da şu şekilde ortaya çıkabilecektir:

- Binanın ilk sahibi, müteahhidi ve fenni mesul hakkında bilinçli taksirle öldürme sorumluluğu doğabilecektir.<sup>4</sup>

- İnşaat ustasının ceza sorumluluğu da bilinçli taksirle öldürme olabilecektir.<sup>5</sup>

- Mimar, yalnızca mimari projeden ibaret bir faaliyet yürütmüşse sonuçla eylem arasında nedensellik bağı yoktur ancak yapılan işin inşaat tekniğine ilişkin görev üstlenmişse bu durumda mimar da kusuru doğrultusunda sorumlular arasına girebilecektir.<sup>6</sup>

- Yapı ruhsatını düzenleyen (fen memuru) ve ruhsatı kontrol eden (fen işleri müdü-

*3/ İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2010, s. 255.*

*4/ Yargıtay 12. CD, E: 2020/4147 K: 2022/9940, 13.12.2022.*

*5/ Yargıtay 12. CD, E: 2020/12133 K: 2022/10714, 27.12.2022.*

*6/ Yargıtay 12. CD, E: 2022/3668 K: 2022/8755, 17.11.2022.*

rü, müdür vekili) belediye görevlileri hakkında objektif olarak var olan dikkat ve özen yükümlülüğünü öngörebilecek ve yerine getirebilecek durumda olmalarına rağmen, üzerlerine düşen dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranışlarıyla sonucun gerçekleşmesinde etkili oldukları için bilinçli taksirle öldürme suçundan yargılama yapılmalıdır.<sup>7</sup>

- Yapı ruhsatını onaylayan belediye görevlisi (belediye başkanı, başkan vekili) hakkında ise görevinin gereklerini yapmakta ihmal göstermesi nedeniyle, bu eylemin görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu yönünde istikrar kazanmış içtihatlar bulunmaktadır.<sup>8</sup>

Belirtmek gerekir ki, kamu görevlileri hakkında yürütülen hem görevi kötüye kullanmadan hem de taksirle öldürme/yaralama suçlarından soruşturmalarda soruşturma izni istenmelidir. Duruşmada veya kanun yolu muhakemesinde suçun hukuki nitelik değiştirme ihtimali göz önünde bulundurularak bu konuda bir duraksamaya meydan verilmemelidir. TCK'nın 67/1. maddesi gereğince soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınmasına bağlı olması, zamanaşımını durduran sebepler arasındadır. İzin verilmesi halinde bu iznin tamamlandığı andan itibaren, durmuş olan zamanaşımı kaldığı yerden işlemeye devam edecektir. Dolayısıyla zamanaşımının devam etmesi için iznin

*7/ Yargıtay 12. CD, E: 2022/3668 K: 2022/8755, 17.11.2022.*

*8/ Yargıtay 12. CD, E: 2020/11415 K: 2022/9941, 13.12.2022.*

savcıya tebliği şart değildir.<sup>9</sup> İzin talebi yetkili merciler tarafından reddedilirse, talebe konu suçtan dolayı dava açılmayacak ya da kovuşturma evresinde ise şart gerçekleşmediğinden düşme kararı verilecektir.

## B. ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN HESAPLANMASI

TCK'nın 66/1. maddesine göre; bir ceza muhakemesinin sürebileceği azami müddet, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi beş yıl, yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl, beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda on beş yıl, beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıldır.

TCK'nın 66/4. maddesi gereğince, bir suçun zamanaşımı süresinin belirlenmesinde o suçun kanunda yazan cezasının üst sınırı esas alınır. Ayrıca, mevcut delillere göre değerlendirme yapılırken suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerinin de işlenmiş olabileceği öngörülüyorsa, dava zamanaşımı süresi suçun nitelikli hali dikkate alınarak belirlenecektir (m. 66/3).

Örneğin taksirle bir veya birden fazla kişiyi öldürme suçunun dava zamanaşımı süresi on beş yıldır. Görevi kötüye kullanma suçunun cezası ise beş yıldan az olduğundan dava zamanaşımı süresi sekiz yıl olacaktır. Bu sürelerin başlangıç tarihi, suçun işlendiği gündür.

## C. ZAMANAŞIMI HESABINA ESAS SUÇ TARİHİNİN BELİRLENMESİ

### 1. Genel Olarak

5237 sayılı TCK'da dava zamanaşımının başlangıç günü 66. maddenin altıncı fıkrasında suçun işleniş biçimleri de göz önünde bulundurularak şu şekilde tespit edilmiştir: "Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun on sekiz

yaşını doldurduğu tarihten itibaren işlemeye başlar."

*Zamanaşımına esas alınan suçun işlendiği gün demek, suçun tamamlandığı gün demektir. Suçun objektif ve sübjektif unsurlarının tümü oluştuğunda suç tamamlanmış olur, zamanaşımı süresi de TCK'nın 66/6. maddesi uyarınca aynı gün başlar. Bir suçun ne zaman tamamlandığının tespiti için suçun tanımına bakmak ve suç için gerekli yasal unsurların oluşup oluşmadığını araştırmak gerekmektedir.*

Ceza hukukunda sonuç; bazı suçlarda hareket veya ihmalin kendisi, bazı suçlarda ise bu hareket veya ihmalden doğan bir olaydır. Birinci grup suçlarda fiilin gerçekleştirildiği anda netice de doğmaktayken, ikinci grup suçlarda netice hareketten ayrılmaktadır. Birinci grup suçlara "sırf davranış suçu" veya "şekli suç", hareketin dış etki gösterdiği ikinci grup suçlara ise "sonuç suçları" veya "maddi suç" denmektedir.<sup>10</sup>

Neticenin hareketten ayrılmadığı suç tipi olan şekli suçlarda hareketle netice aynı bedende iki can gibidir, suçun tamamlanması için hareketin gerçekleştirilmesi yeterlidir. Bu suçlar, hareketin gerçekleştirildiği tarihte işlenmiş sayılır. Bu nedenle bu suçlarda zamanaşımı süresi, hareketin yapıldığı gün başlayacaktır. Örneğin, hakaret suçunda hakaretin edilmesiyle birlikte, yalan tanıklık suçunda tanıklığın yapıldığı anda zamanaşımı işlemeye başlayacaktır.<sup>11</sup>

Sonuç suçlarında ise netice, hareketin dış etkisidir;<sup>12</sup> hareketle netice ayrı görüntülere sahiptirler. Bu suçlarda zamanaşımının hangi tarihten itibaren işleyeceği konusunda hâkim görüş, süre başlangıcı için harekete değil neticeye bakılması yönündedir. Yani sonucun gerçekleştiği tarih, zamanaşımının başlangıç tarihi sayılmalıdır. Zamanaşımı, neticenin gerçekleştiği tarihte işlemeye başladığı için netice meydana gelmeden sürenin dolması gibi bir ihtimalden söz edilemeyecektir.

10/ Nevzat Toroslu-Haluk Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, Ankara 2019, s. 144.

11/ Dönmezer-Erman, s. 259.

12/ Toroslu, s. 144.

9/ Sulhi DÖNMEZER-Sahir ERMAN, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, C: III, İstanbul 1997, s. 276.





# TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN YENİ YÜZYILINDA ŞİRKETLER HUKUKU ALANINDA HUKUK REFORMU İHTİYACI ÜZERİNE BİR DENEME



DOÇ. DR. HAKAN ALBAYRAK

Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi /  
Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı  
Öğretim Üyesi

## GİRİŞ

Bilindiği üzere Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra mevcut olan hukuk düzenlemelerinin yenilenmesi amacına yönelik olan çalışmalara hemen başlanmıştır. Bu çerçevede resepsiyon-iktibas yolu ile yabancı ülke hukuklarının benimsenmesi şeklinde hukuk reformları yapılmaya çalışılmıştır. Aslında bu değişim Tanzimat ile başlayan süreçten bağımsız değildir. Bu süreç uzun ve sancılı bir süreçtir. Cumhuriyetin kuruluşuna kadar batının işleyen kurumları ve kuralları iktibas edilmeye zaten başlanmıştı. Özellikle ticaret hukuku alanında, yargılama hukuku anlamında batının kurum ve kuralları büyük ölçüde hukukumuzda yansımıştı. Ancak cumhuriyetin ilanına kadar batının hukuk kuralları ihtiyaca göre ve tedrici bir şekilde ithal edilmekteydi. Hukuk reformu zamana yayılmış bir şekilde batı ile entegrasyon çerçevesinde ve özellikle ticaret hukuku çerçevesinde ilerlemekteydi. Ancak cumhuriyetin ilanı ile birlikte zihinsel bir kırılma yaşanmıştır. Artık yeni resepsiyonun amacı daha önceki resepsiyonlardan farklı olarak millî egemenlik, laiklik

ve batı ile tam entegrasyon amacını gerçekleştirmeye yöneliktir. Dolayısıyla daha önce ticaret hukuku ve yargılama hukuku alanında ihtiyaca yönelik yapılan hukuk reformları yerine tamamen laik bir ulus devletinin inşasına yönelik olarak yapılmıştır. Bu reformlar çerçevesinde kabul edilen Avrupa kanunlarının toplumsal yaşamı ne ölçüde ve nasıl etkilediği hukuk sosyolojisinin alanına girmektedir. Ancak bugün için reformların temel olarak başarılı olduğu ve bir dönüşümü başardığı kabul edilebilir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni yüzyılına adım attığımız bu günlerde yüzyılın başında olduğu gibi yeni ve köklü bir hukuk reformuna ihtiyaç vardır. İktibas edilen hukuk kuralları yüz yıla yakın bir dönemdir uygulanmaktadır. Bu kurallara ilişkin olarak sayısız hukuki düzenlemeler ve değişiklikler eklenmesinin yanında birçok akademik eserde bu kurallara yönelik olarak yazılmıştır. Ayrıca sayısız yüksek yargı içtihadı ile bu kuralların uygulanması belirli ölçüde netleştirilmiştir. Dolayısıyla iktibas edilen hukukun uygulanması konusunda büyük bir tecrübeye sahibiz. Ar-



Sadece koymayı taahhüt ettikleri sermaye ile sorumlulukları sınırlanmıştır. Oysa şahıs şirketlerinde ortaklar alacaklılara karşı ikinci derecede bütün malvarlıkları ile sorumludurlar. Dolayısıyla şahıs şirketlerinden alacaklılarını alamayan alacaklılar şirket ortaklarına karşı başvurma imkanına sahiptirler. Şirketler hukukunu anlamının birinci temel noktası görüldüğü üzere ortakların sorumluluğunu düzenleyen kuralları anlamaktan geçer.

Şirketler hukukunun anlamının ikinci temel noktası ise, şirketler hukukunda şirket sermayesi ve malvarlığını ortaklara karşı koruyan ve emredici nitelikte olan hükümlerinin anlaşılmasıdır. Ortaklar arasındaki ilişkiler sıkı kurallara tabi tutulmuştur. Şirket sermayesi ve malvarlığının korunması aynı zamanda alacaklılara yönelik de güvence sağlamaktadır.

İşte şirketler hukuku alanında yapılması gereken ana reformlarında buradan başlaması gerekmektedir. Kanaatimize göre, mevcut uygulamamızı göz önünde tutarak şirketler hukuku alanında köklü bir değişikliğe gidilmesi ve şirket tiplerinin sadeleştirilmesi gerekmektedir. Bu aynı zamanda mevzuatta da sadeleştirilmeye neden olacaktır. Dolayısıyla önerimiz temel olarak üç tür şirket türünün mevcut kanunda yer almasıdır. Bunlar, şahıs şirketi, halka açık olmayan sermaye şirketi ve halka açık sermaye şirketi olmak üzere üç tür şirket olmalıdır. Bu şekilde şirket türlerinde sadeleştirme, kurallarda da sadeleşmeye neden olacaktır. Sade, anlaşılabilir ve uygulanabilir kuralların mevcudiyeti ticaret hayatının daha iyi işlemesine neden olacaktır. Şahıs şirketi mevcut kanunumuzda yer alan kollektif ve komandit şirketlerin yerini alacaktır. Kollektif ve komandit şirketlere yönelik kurallar yeniden bu çerçevede önerdiğimi bu yeni sisteme uygun bir şekilde uyarlanabilecektir.

İkinci şirket türü ise halka açık olmayan sermaye şirketi olmalıdır. Bu şekilde düşündüğümüz sisteme göre limited şirket uygulamadan kalkacaktır. Halka açık olmayan sermaye şirketi mevcut anonim şirketin yerini alacaktır. Bu nedenle isim olarak halka açık olmayan şirket yerine anonim şirket isminin de tercih edilmesi mümkündür. Ancak burada temel olan husus halka açık olmayan sermaye şirketi için kuruluş sermayesinin çok yüksek bir miktarda belirlenmesidir. Burada yüksek miktar ile kastettiğimiz günümüz anlamında 50.000 TL olan anonim şirket kuruluşu için gereken sermayenin 100.000 TL'ye çıkartılması değildir. Bugünün değeri ile elli milyon ila yüz milyon gibi rakamlar ile halka açık olmayan sermaye şirketinin (anonim şirketin) kuruluşuna izin verilmelidir. Bu ser-

mayeyi toplamak isteyen insanlarda mecburen ortaklık yoluna başvurmak zorunda kalacaklardır. Böylece sermayeyi koruyan hükümler artık bir anlam ifade edecektir. Sıkı sermaye yeterlilikleri aranması herkesin sermaye şirketi kuramamasına neden olacak ve limited şirketin mevcut olmaması da kişileri şahıs şirketi yolu ile ticari hayatlarına devam etmek zorunda bırakacaktır. Böylece şahıs şirketlerindeki sorumluluk kuralları gereği şahıs şirketi ortakları tüm malvarlıkları ile ikinci dereceden sorumlu olacaklardır. Bu ise ticari hayata yeniden güven unsurunu getirecektir. Bugün ülkemizde şirketler hukuku adeta dolandırıcılığın bir parçası haline gelmiştir. Bu vesile ile tüzel kişilik perdesinin aralanması müesseseleri gibi dolambaçlı çözümlere daha az ihtiyaç duyulacaktır.

Üçüncü şirket türü ise hakla açık sermaye şirkettir. Bu şirket türü ise zaten mevcut olan halka açık anonim şirketinin karşılığı olacaktır. Bu şirket türü ülkemizde en çok denetime ve kurallara tabi şirket türüdür. Şirketin kurulması ve denetimi zaten sıkı şartlara tabidir. Bu konuda özel bir değişikliğe ihtiyaç yoktur.

*Aslında temel mesele halka açık olmayan sermaye şirketlerini, halka açık sermaye şirketleri kadar güvenilir, denetlenebilir ve şeffaf kılmaktır. Ülkemizde sorunun kaynağı limited ve halka açık olmayan anonim şirketlerdedir. Kişiler şahsi sorumluluktan kaçmak adına şirket kurmakta ve bu yolla şirketleri adeta paravan olarak kullanmaktadırlar. O yüzden düzenlemeler basit, sade, anlaşılır ve Türkiye'yi şirketler mezarlığından kurtaracak şekilde olmalıdır.*

Bu önerdiğimiz sisteme en büyük eleştiri, yeni trendin ve uluslararası eğilimin şirket kurmayı kolaylaştırdığı, artık bir euroya dahi şirket kurmanın mümkün hale geldiği, şirket kurma yarışında uluslararası anlamda geri kalınacağı, önerdiğimiz şekilde halka açık olmayan sermaye şirketlerinin çok yüksek bir miktarda sermaye gerektirmesinin demode olduğu olacaktır. Ancak girişte anlattığımız gibi ülkemizin kendi tecrübelerinden faydalanarak ve ana eksenden kopmadan kendi sosyolojisine, kendi demografik



yapısına, kendi ticari iş yapma usulüne göre ticari güven unsurunu temel alan düzenlemeler yapması gerektiğidir. Tam olarak bahsettiğimiz husus burasıdır. Ülkemizde asıl ihtiyaç duyulan husus kolay bir şekilde şirket kurmaya yönelik düzenlemelerden ziyade insanların ticaret hayatına güven duymasıdır. Artık kimse şirketlere tüzel kişilik olarak güven duymamaktadır. Dünyada, finans kuruluşlarının ticaret şirketlerine kredi verirken ticari şirketlerinin ortaklarının şahsi malvarlıklarından rehin tesis etmesi en çok talep edilen ülkelerden birisiyiz. Bu durum ise rehinli alacaklıların rüçhanı sebebiyle, ticari ad nitelikli alacaklıların alacaklarını şirketlerden tahsil edememelerine yol açmaktadır. Artık ticari hayat tamamen ortakların şahsi imzalı bonosu, çeki veya şahsi teminatları üzerinden yürütülmek zorunda kalmaktadır. Oysa halka açık olmayan sermaye şirketlerinin kuruluşunun çok büyük sermaye gerektirmesi durumunda kişiler ticari hayatlarını şahıs şirketleri kurma yolu ile devam etmek zorunda kalacaklar ve şahsi malvarlıklarından sorumlu olduklarını bilerek ticari hayatta daha dikkatli olacaklardır. Şahıs şirketleri ile ticaret yapan kişiler ise şahıs şirketlerine daha çok güven duyacaklardır. Halka açık olmayan sermaye şirketinin kuruluşunun çok zor olması nedeniyle böyle bir şirket kurmayı başaranların ise gerçekten buna ihtiyaç duyduğu, sermaye yeterliliği nedeniyle bu şekilde şirket kurabildikleri inancı oturacaktır. Dolayısıyla şirket kavramı hakiki manasına kavuşacaktır. O nedenle dünyanın tersine bir gelişme değil, tam aksine kendi sosyolojimizin, ekonomik ve demografik yapımızın gereğini geçmiş tecrübelerden faydalanmak suretiyle ülkenin asıl ihtiyaç duyduğu şirket sistemini ülkemize kavuşturmaktadır. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumunun ülkemizde bu kadar çok uygulama bulmasının sebepleri üzerinde düşünmeye ihtiyaç vardır.

Maalesef ülkemizde hukuk alanında yapılan çalışmalar bu şekilde temel değişiklik düşüncelerine kapalıdır. Akademik çalışmaların hepsi mevcudu bir veri olarak kabul etmekte, ülkenin şirketler hukuku, iflas ve yeniden yapılandırma hukuku alanındaki temel sorunlarının ne olduğunu tespit etmekten uzaktır. Bir anlamda suya yazı yazılmaktadır. Batılı bir siyasi, ekonomik ve hukuki düzeni olmadan mehaz şirketler hukukunun bize tam olarak uymadığı hususu kabul edilmekten kaçınılmaktadır. Modern alt yapısı oturmuş batı dünyasının hukuk düzenine yönelik eserlerin çevirisi sureti ile yapılan çalışmalar birbirinin tekrarı niteliğindedir. Bu çalışmalar ekonomik, sosyolojik, demografik ve en önemlisi ticaret yapma usulümüz ve alışkanlıklarımız bilinmeden ezberle yapılan çalış-

malardır. Bu ise bilinen şeylerin devamlı bir surette tekrarına neden olmaktadır. Sorunun kaynağı bilinmeden aynı şeylerin tekraren ve tekraren yazılması hukuk dünyamıza esaslı bir katkı sunmamakta temel sorunlar üzerinde konuşulmamaktadır.

## **II. Şirketler Hukukunda Denetim Kavramının Yeniden Ele Alınması Gerekliliği**

Önerdiğimiz bu sistemin tamamlayıcısı olarak denetim sisteminin de en baştan gözden geçirilmesi gerekmektedir. Özellikle sermaye şirketlerinin denetimi noktasında bağımsız denetim kuruluşlarının etkinliğinin ve sorumluluğunun artırılması gerekmektedir. İflas ve yeniden yapılandırma hukukunun başarısı ve gerekip gerekmediği noktası açısından da bu önemlidir. Bizim önerdiğimiz sistemde zaten sermaye şirketi sayısı oldukça azalacaktır. Bu anlamda, şirketlerin denetiminin de düzgün işleyen bir sisteme tabi olması hem TTK'da öngörülen kuralların işlemesine neden olacak, hem de şirketlerin kurumsallaşmasına yardımcı olacaktır.

Bütün bu sıkı denetimlere tabi olmak istemeyen kişiler şahıs şirketi kurmaya yöneleceklerdir. Zaten şahıs şirketlerinde mevcut olan ortakların ikinci derecede şahsi sorumluluğun bulunması şahıs şirketleri açısından denetimin kendisi olacaktır. Elbette burada şahıs şirketlerinin kurulmasında sorumluluktan kaçmak için belli başlı "saman adamlar" veya "gizli ortaklıklar" olabilecektir. Şirketin kâğıt üzerinde yazılı ortağının arkasında "işleri asıl olarak yöneten" sicilde kayıtlı olmayan gerçek ortaklar yer alabilir. İşte bu durumda şahıs şirketlerini düzenleyen hükümlerde özel bir düzenlemeye de yer verilmesi gerekecektir. Buna göre "şahıs şirketinde ortak olarak görünmemesine rağmen, üçüncü kişilere karşı ortak izlenimi uyandıran, şirketin ortağı gibi hareket eden kişilerde şirket ortağı gibi sorumludur" şeklinde bir düzenleme ile bunun önüne geçilebilmesi mümkündür. Hukukumuzda tüzel kişiliğin perdesinin kaldırılmasına yönelik büyük bir tecrübe bulunmaktadır. Bu tecrübeden ve önerdiğimiz bu özel düzenleme yolu ile şahıs şirketlerinin kötüye kullanımının da önüne geçilebilecektir. Dolayısıyla şahıs şirketlerinin denetimi diğer kuralların yanında asıl olarak bu sorumluluk hükümleri olacaktır. Unutulmamalıdır ki hiçbir sistem mükemmel değildir. Her sistemin kendine göre avantajları ve dezavantajları mevcuttur. Önemli olan ülkemizin çok uzun yıllara dayanan hukuk tecrübesinden sonra artık mevcut sistemin avantaj ve dezavantajlarının bilindiği ve bunların açık olarak konuşulmasının zamanının geldiğidir.

# “ZEYTİN YAPRAĞI NİÇİN YEŞİL?” VEYA AYRIKSI BİR JANDARMA TÜRKÜSÜ ÇÖZÜMLEMESİ

MEHMET AYCI

Yazar



Yahya Kemal'in "Bizim romanımız musikimizdir." cümlesinden yola çıkan Tanpınar, bizim romanımızın türkülerimiz olduğunu söyler. Yahya Kemal'in halk edebiyatına çok da aşina olmadığını hem kendi eserlerinden, hem de hakkında yazılanlardan biliyoruz. Beş Şehir müellifi Tanpınar ise Yahya Kemal'e göre daha şanslıdır. Hele Konya ve Erzurum monografilerinde türkü adeta metin boyunca hiç susmaz, fonda söylenmeye ve yazarın ruhunun iliklerine kadar işlemeye devam eder. Yahya Kemal'in metinlerinde sadece iki türküye rastlarız; bunlardan biri Eğil Dağlar kitabına adını veren türküdür, diğeri ise "Bülbül ne yatarsın Çukurova'da" türküsüdür. İkinci türkü sadece tek dize ile Yahya Kemal'de kalmıştır. Tanpınar'ın "Bizim romanımız türkülerimizdir." cümlesini bir milletin devirler dönemler boyunca içtimai hayatı bağlamında çektiikleri; geçirdiği değişimler ve yaşanmışlıkları bağlamında ele almak gerekir. Yoksa türkü romandan çok şiidir; halk edebiyatının özellikle halk şiirinin ana damarını oluşturmaktadır. Daha da önemlisi Türk şiirinin ana damarlarından biri türkülerdir.

Az önce "Halk Edebiyatı" tanımını zorunluluktan kullanmış bulunuyoruz; edebiyatımızın halk edebiyatı, divan edebiyatı, teke edebiyatı, yeni edebiyat gibi tasnife tabi tutulması kafa karışıklıklarını da beraberinde getirmiştir. Kaldı ki edebiyatın eski/yeni diye ayrılması bile kanaatimizce doğru değildir. Bu tasnifin yerleşmesi ve Cumhuriyet tarihi boyunca nesillere edebiyatımızın bu tasnif

üzerinden öğretilmesi neticesinde zihinler de edebiyat bağlamında bölünmüş durumdadır. Oysa halk edebiyatı tabiri bile halk edebiyatını karşılamamaktadır. Edebiyatın yegâne malzemesi dildir ve bir milletin kendi dilinde yarattığı edebiyatın da bir olması, bütüncül olması icap eder. Bırakın edebiyatımızdaki tasnif sorununu, bir milletin ürettiği sözel, nesnel ve edimsel değerler de imge ve inanç bağlamında bir bütündür ve aynı anlam dünyasında hayat bulmaktadır. Bu açıdan türkülerimiz Türk edebiyatı ırmağının en gümrak damarından birini teşkil etmektedir; yaşantı dünyası olarak romana yakın olduğu kadar biçim ve estetik olarak da şiirin ta kendisidir.

Klasik şiirimizde kompozisyon bütünlüğü olmadığına dair tez nasıl bize ait değilse, halk edebiyatı ürünlerinde, dörtlüklerde ilk iki dizinin doldurma olduğu, dahası bu ürünlerin basit, sıradan olduğu tezi de bize ait değildir. Esasında bu noktada klasik şiirimize bakan kafayla halk edebiyatımıza bakan kafa aynı algı yanlışlığı ile maluldür. Nasıl efsane ve masallarımızda anlatım bir bütün ise, türkülerimizde de anlatım bir bütündür. Gerçekçe yüksek bir estetik kolektif zihnin ürünleri olan türkü ve manilerimizde doldurma olarak görülen ve sonraki dizlerle anlam bağı bulunmadığı iddia edilen dizeler, iddiaların aksine hem organik olarak hem de sembol bütünlüğü olarak sonraki dizelere bağlı bulunmaktadır. Maalesef yakın zamana kadar Prof. Dr. Seyfi Karabaş dışında bu bütünlüğe dikkat çeken kimse bulunmamıştır.





*Türkiye’de türkü derlemeleri geç başlamıştır. Yetersiz ve sorunlu olmakla birlikte bugün elimizdeki türküler külliyesi bu derlemelerin sonucudur. Ne var ki, 13 yıl önce annesinden hiçbir yerde kayıtlı olmayan iki yüze yakın ağıt -ki bunların içerisinde türkü de vardır- derleyen birisi olarak şunu söylemek istiyorum. Kayda geçmeyen ve önceki nesillerle birlikte göçüp giden hazineleri tahmin etmemiz mümkün değildir. Bununla birlikte, elimizdeki muhteşem birikimin kataloglaması ve tasnifi yapılmadığı gibi bu ürünlerin millet hayatımızda neye tekabül ettiği de dört başı mamur incelenmiş değildir. Bütüncül bakış maalesef burada da söz konusu değildir.*

Milletimize ait her değer, her acı, her sevinç, her dönüşüm, her yenilik, hatta her kurum türkülerde yer bulmuştur. Toplum hayatını ilgilendiren her konunun türkülerde yer alması aynı zamanda toplum zihninin bir nevi

kayıt tutmasıdır. Bu kayıtlar dikkatli irdelendiğinde çıplak bilgi ve verinin ötesinde toplumun zihniyet dönüşümünün de sağlıklı olarak izlenmesi mümkündür. Bu bağlamda jandarma kurumu geniş şekilde türkülerimizde yer almıştır.

“Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Jandarma” isimli, alanında öncü bildiriler kitabında edebiyatımızda da jandarma enine boyuna irdelenmiş, burada jandarma türküleriyle ilgili Prof. Dr. Mehmet Narlı’nın “Türkülerin Jandarması” başlıklı makalesinde ulaşılan jandarma türküleri öyküleriyle birlikte değerlendirilmiştir. Narlı, türküleri üç başlık altında tasnif etmiş, ilk iki başlık altında bir güç olarak jandarmasının yasaları uygulama ve adaleti sağlama veya sağlayamama tezini işleyen türküleri, üçüncü başlık altında ise ayrılık/hasretlik tezli jandarma türküleri incelenmiştir. Narlı’nın yaptığı iş de nihayetinde bir sayım döküm işidir; bu sayım dökümü bulabildiği türkü öyküleriyle zenginleştirmiştir.

Burada Narlı’nın görmediği, görüp yahut değerlendirmeye layık görmediği bir jandarma türküsünü zikretmek yerinde olacaktır. Türkü 1986’da İsmet Egeli tarafından Uşak/Banaz’dan derlenmiştir ve kaynak kişisi Mustafa Koçak’tır. Türkü, TRT repertuarında 3315 numara ile kayıtlıdır.

*“Kara çadırımda vardır üç direk  
Musa’mı görenlerin dayanmaz yürek  
Gençliğime doymadım kırılıns tüfek*





*Anam babam kardeşlerim  
ben gider oldum  
Düştüm gara toprağa ben heder oldum*

*Ali Yusuf jandarmalar sefa geldiniz  
Benim kara haberimi kimden aldınız  
Dokunman elbiseme mahkûm oldunuz*

*Anam babam kardeşlerim  
ben gider oldum  
Düştüm gara toprağa ben heder oldum*

*Tüfeğim duvarda asılı kaldı  
Elbisem bavulda basılı kaldı  
Yavuklum ardımda küsülü kaldı*

*Anam babam kardeşlerim  
ben gider oldum  
Düştüm gara toprağa ben heder oldum*

Jandarma, yakın zamana kadar halk nezdinde özellikle kırsal kesimde devleti, devlet gücünü temsil etmiştir. Hatta pek çok yerde jandarma eşittir devlettir. Zira ilkel tarım yapan, askerlik dışında devletle işi olmayan geniş kesimlerin devlet namına gördükleri yüz jandarmanın yüzü olmuştur. Kaçakçılık, kız kaçırma, cinayet, eşkıyalık hadislerinden neşet eden türkülerdeki jandarma vurgusunun bir alt katmanında da devletle yüzleşme vardır. Türkülerdeki sembolik bu durumun açılımı için öykü ve romanlardaki jandarmaya bakmak gerekecektir.

Biz bu yazıda çok bilinen bir türküyü, "Kaymakam Konağından Gelen" jandarmasının türküsünü çözümlenmeye çalışacağız.

Türkü, TRT repertuarında 2999 numara ile kayıtlıdır. Derleyen Muazzez Türing (1924-2011), Kaynak Kişisi Yöre Ekibi, notaya alansa Salih Turhan'dır. Türkünün sözleri nota kaydında şu şekilde yer almıştır:

*"Çift candarma geliyor (loy)  
kaymakam konağından  
Fiske vursam kan damlar (loy)  
kırmızı yanağından*

*Haydi malım haydi canım  
şinanay aslan yârim*

*Zeytin yaprağı yeşil (ley)  
altında gayfe pişir  
Benden sana yâr olmaz (ley)  
get aklın başa devşir*

*Haydi malım haydi canım  
şinanay aslan yârim*

TRT repertuarında Muazzez Türing'in derlediği başka türölüler de vardır. Aynı dönemde Nevin Akol (1936-1982) da türkü derlemesi yapmıştır. Her iki sanatçı da TRT'nin kadrolu sanatçısıdır ve aynı dönemde TRT'de görev yapmışlardır. Nevin Akol'un derlediği, notaya aldığı, kaynak kişinin de kendisi olduğu Kilis yöresine ait bir türküyü dikkat çekmek yerinde olacaktır. Türkü repertuvarında 2618 numara ile kayıtlıdır.

*"Zeytin yaprağı yeşil /  
Aman bir yâr elinden  
Altında kahve pişir /  
Yandım bir yâr elinden  
Beni sana vermezler /*





*Aman da bir yâr elinden  
Aklın başına devşir /  
Oy nerelere gidem elinden”*

Burada Nevin Akol ile Muazzez Türing'in yakın dönemlerde aynı dörtlüğü biri Artvin'den, diğeri Kilis'ten derlemeleri, ikisinin de TRT sanatçısı olması ilginçtir. Türkünün çeşitlenmesi elbette olabilir, anılan dörtlük elbette masa üstü çalışma değildir. Kaldı ki Kilis'te de Artvin'de zeytin yetişmektedir ancak yine de kayıtlara itinalı bakmak durumundayız.

Muazzez Türing derlediği “Çift Candarma” türküsünü kendisi de icra etmiştir. Şu anda internetten rahatlıkla ulaşılabilecek icra kaydında, repertuvardaki nota kaydındaki sözlerle farklılık vardır. Kayıta sunucu “Bir candarma geliyor kaymakam konağından/ Fiske vursam kan damlar o yârin yanağından” diye türküyü ve sanatçıyı anons etmekte, kendi derlemesi olan türküyü de anons edildiği gibi “Bir candarma geliyor kaymakam konağından/Fiske vursam kan damlar o yârin yanağından” şeklinde okumaktadır. Nota kaydındaki kırmızı yanak o yârin yanağı olmuş, çift jandarma ise bire inmiştir. Bizce de türkünün aslı notaya alındığı gibi değil icra edildiği gibidir.

Derlemecisi ve icracısı aynı kişi olmasına rağmen nota kaydı ile icra arasındaki fark bu kadarla da sınırlı değildir. Nota kaydında olmayan bir dörtlük türkünün ikinci dörtlüğü, nota kaydındaki ikinci dörtlük ise son iki dizesi tamamen farklı olarak üçüncü dörtlüğü olarak icra edilmektedir.

*“Kurun attım havaya (loy)/  
dolana yar dolana  
Ben burda ısrar eyledim/  
sen orda sallanmaya  
Zeytin yaprağı yeşil (de)/  
altında kahve pişir  
Her kahveyi içende (loy)/  
beni aklına düşür”*

Artvinli yerel bir sanatçı (Müezzin Mustafa Amca) tarafından söylenen türkünün sözleri daha farklı, nakarat kısmı aynıdır.

*“Çift jandarma geliyor da  
kaymakam konağına  
Al jandarma vur beni de  
o yârin sebebine*

*Karşıda mısır tarla da  
parla sevdiğim parla  
Yakına gelemesem de  
uzaktan mendil salla”*

Araştırılsa belki daha farklı çeşitlemelere rastlayabileceğimiz bu jandarma türküsü Narlı'nın değerlendirdiği türküler arasında ayrıksı bir yerde durmaktadır. Türkünün nota kayıtlı hali değil de aynı zamanda derleyicisi olan sanatçı Muazzez Türing tarafından icra edildiği hali daha bütünlüklü ve tutarlı görünmektedir. Çözümlememiz de bu metin üzerinden yapılacaktır.

*“Bir candarma geliyor  
Kaymakam konağından  
Fiske vursam kan damlar*





*O yârin yanağından  
Kurşun attım havaya  
Dolana yâr dolana  
Ben burda ısrar eyledim  
Sen orda sallanmaya*

*Zeytin yaprağı yeşil  
Altında kahve pişir  
Her kahveyi içende  
Beni aklına düşür”*

Bir defa bu türkü diğer jandarma türkülerinin aksine bir şehir türküsüdür. Zira jandarma kaymakam konağından gelmektedir. Jandarmaların çift dolaştığı bilgisinin yanılmasıyla kaymakam konağından gelen o bir jandarma her ne kadar türkünün icrasında teklifini korusa da notaya çift olarak alınmış, yaygın yanlış devam etmiştir. Kaymakam konağından gelen jandarma ile elma yanaklı kız arasında bir gönül ilişkisi vardır. Türkünün ilk dörtlüğü üç öznelidir. Birinci özne bizce jandarmadır; kaymakam konağından geldiğini izhar etmekte, şehirde elma yanaklı bir kıza tutkun olduğunu belirtmektedir. İkinci özne kızdır, güya kendisini gizleyerek üçüncü şahıs yerine koymaktadır. Kendisi jandarmaya vurgundur. Bekleyen kendisi, gelen jandarmadır çünkü. Üçüncü özne ne jandarma ne kızdır, sevdalı bir başka delikanlıdır; jandarma burada dekor olarak kullanılmaktadır. Her üç öznenin durumu da ihtimal dâhilinde olmakla birlikte, kaymakam konağından gelen jandarmanın asıl özne olması daha yüksek ihtimaldir. Zira aynı kentte olan bir delikanlı ile bir kızın herhangi bir jandarmalık durum olmadan

türküye jandarmayı konu etmelerinin bağlamı bulunmamaktadır. Veleve ki jandarma tek olmasın, çift olsun!

İkinci dörtlükte havaya kurşun atmak kız için verilen bir özel işarettir. Bir buluşma kararlaştırılmış, bu buluşma birinin ısrarı, diğerinin sallanması nedeniyle zamanında gerçekleşmemiştir. Seçilen sözcükler dikkatle incelendiğinde ortada bir söz verip tutmama durumu da söz konusudur ve burada sözünde durmayan kızdır.

Üçüncü dörtlükte, zeytin yaprağı birinci dörtlükteki fiske vurulsa kan damlayacak yanakla bir allı-yeşilli bütünlük oluşturmaktadır. Al-yeşil renk murat rengidir, dahası düğün rengidir. Zeytin köklü bir ağaçtır, burada kızın köklü bir aileye mensup olduğu, ayrıca hatırlı ve eşraftan birinin kızı olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, kız isteme merasiminde kahve pişirilmesine de açık bir gönderme mevcuttur. Bir yandan, ben seni isteyemedim madem, beni hiçbir şartta unutma, başkasına kahve pişirme kendin için pişir mesajı verilirken, bir yandan da senden vazgeçmiş değilim, seni mutlaka istemeye geleceğim mesajı verilmektedir.

Bu haliyle türkünün asıl öznesi kaymakam konağında görevli jandarma olmaktadır. Bu haliyle türkü alabildiğine ince bir aşk hikâyesinin türküsü olmasıyla ilginçtir. Diğer jandarma türkülerinde rastlamadığımız sevdalı, mesafeyi ve gönül hukukunu koruyan zengin sembollerle örülü bir türküdür.





**SINCAN**  
BELEDİYESİ



# SIFIR ATIK Projesiyle “Çevre Dostu” Sincan



Sincan Belediyesi gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmak, yakın gelecekte ortaya çıkabilecek iklim değişikliği, küresel ısınma tehditlerine karşı hazırlıklı olmak adına örnek adımlar atıyor.

Sıfır Atık ile özdeşleşen Sincan Belediyesi, büyük bir alana kurduğu eko çiftlik ile geri dönüşüm çalışmalarında öncü oluyor.

Sincan Belediyesi iklim değişikliğini en aza indirebilmek adına önemli çalışmalara imza atıyor. Ödül üstüne ödül aldığı sıfır atık çalışmalarıyla örnek gösterilen Sincan Belediyesi çevre hassasiyetine gösterdiği duyarlılığıyla da takdir topluyor.



## EKO-ÇİFTLİK SIFIR ATIK EĞİTİM MERKEZİ İLE ATIKLAR ÇÖP OLMaktan ÇIKIYOR

Sıfır atık konusunda çığır açan Sincan Belediyesi ilçeye öyle özel bir çiftlik kazandı ki; yemyeşil doğada, mis gibi havada hem çeşitli ürünler yetiştiriliyor hem de atıklar dönüştürülerek yeniden kullanıma sunuluyor.

Eko çiftlik aynı zamanda bir eğitim yuvası. Öğrencilerin sık sık ziyaret ettiği çiftlikte geri dönüşüm süreci anlatılıyor. Atık malzemelerden oluşturulan çocuk oyun parkı da miniklerin hem ilgisini çekiyor hem de eğlendiriyor.



## ANNE ÇOCUK OYUN EVLERİ VE BEBEK KÜTÜPHANESİ HAYALLERE DOKUNUYOR

Sincan Belediyesi Anne Çocuk Oyun Evleri, her hafta birbirinden eğlenceli ve eğitici faaliyet programlarıyla anneler ve çocukların vazgeçilmezi oldu. Çocuklar bir yandan hayvanları, sayıları ve kavramları öğrenirken bir yandan da anneleriyle birlikte boyama, kesme etkinliği yapıyor, oyunlar oynuyor.

0-5 Yaş grubu çocuklara eğlenirken öğrenme imkânı sunan Bebek Kütüphanesi haftanın 6 günü hizmet veriyor. Aileler randevu alarak diledikleri etkinliklere katılabiliyor.



Sadece gençlere değil 7'den 70'e her yaşta vatandaşlara hizmet verecek Kapalı Yüzme Havuzları toplamda 980 m<sup>2</sup>'lik bir alan içerisinde yer alıyor. 12,5-25 metre ebatlarında olan yarı olimpik yüzme havuzları geleceğin sporcularını yetiştirmek için geri sayıma başladı.

# ZORUNLU DEPREM SİGORTASI TARİFE DEĞİŞİKLİĞİ VE BİLGİLENDİRME

ASAF GÖKTUĞ AKDERE

Havelsan / Hukuk Müşaviri



## A. HUKUKİ DAYANAĞI VE İLGİLİ MEVZUAT

Zorunlu Deprem Sigortası (ZDS) ülkemizde, ilk olarak 1999 depremlerinin yaşanmasını müteakiben 25 Kasım 1999 tarihinde 587 nolu Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmiştir. Sigorta türünün ismi Zorunlu Deprem Sigortası iken, çoğu zaman sigortanın ismi yerine kullanılan DASK kavramı; söz konusu sigorta işlemlerini takip etmekle görevli ve anılan Kararname uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan Doğal Afet Sigortaları Kurumu'nun (DASK) isminin kısaltmasına işaret etmektedir. Söz konusu kurum, kamuoyunda sigorta poliçesi için kullanılmakta ise de aslında ZDS işlemlerini yönetmekle görevli Doğal Afet Sigortaları Kurumunu ifade etmektedir.

Anılan Kararname'nin "Sigorta yapma ve yaptırma zorunluluğu" başlıklı 9'uncu maddesinde "Bu Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki bağımsız bölümler ve binalar için, malikler veya varsa intifa hakkı sahipleri tarafından ZDS yaptırılır. Bu Kanun Hükmünde Kararname'nin yayımı tarihinden sonra mesken olarak inşa edilecek bağımsız bölümler ve binalar için, ilgili mevzuat çerçevesinde inşaat ruhsatı alınmış olması kaydıyla, iskan izninden veya içinde yaşanmaya başlanmasından itibaren bir ay içinde Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılır.

İlgili sigorta şirketi, sigorta sözleşmesinin bitiminden en az bir ay önce taahhütlü mektup, telgraf ya da noter kanalıyla sözleşmenin sona ereceğini ve yeni bir sigorta yaptırma zorunluluğunu sözleşme sahiplerine bildirir. Sigorta sözleşmesinin, sona ermesin-

den itibaren bir ay içerisinde yenilenmemesi durumunda Kurumun sigortadan kaynaklanan sorumluluğu sona erer." denilerek ilk kez zorunlu deprem sigortası uygulaması başlamıştır.

Söz konusu Kararname'nin yerini alan 9 Mayıs 2012 tarihli ve 6305 sayılı "Afet Sigortaları Kanunu" ile de Zorunlu Deprem Sigortası teminatlarına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. 6305 sayılı Kanun'un amacını düzenleyen 1'inci maddesinde ise "Bu Kanun'un amacı, binalarda deprem sonucu meydana gelebilecek maddi zararların karşılanmasını teminen yaptırılacak Zorunlu Deprem Sigortası ile sigorta şirketlerince teminat verilemeyen veya teminat verilmesinde güçlükler bulunan çeşitli afetler ve riskler sonucu meydana gelebilecek maddi ve bedeni zararların karşılanabilmesini teminen sunulacak sigorta ve reasürans teminatlarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir." şeklinde düzenlenmiştir. Buna ilaveten, söz konusu Kanun çerçevesinde DASK, kar elde etme amacı gütmeyen, deprem ve deprem kaynaklı diğer doğal afetlerin meydana getirdiği riskleri azaltmak amacıyla kurulan ve zorunlu deprem sigorta poliçesi düzenlemeye yetkili bir kurumdur.

Kanun'un uygulanmasına dair Yönetmelik ise 15 Ağustos 2012 tarihli ve 28385 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Doğal Afet Sigortaları Çalışma Esasları Yönetmeliği'dir. Bununla birlikte, Kanun ve Uygulama Yönetmeliği dışında bir diğer ilgili mevzuat ise Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları'dır. Söz konusu Genel Şartlar, Kanun'un yürürlüğe girmesinden evvel 13 Mayıs 2011 tarihli ve 27933 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.





ZDS için bahsedilen mevzuatta hüküm bulunmayan hallerde 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve 5694 sayılı Sigortacılık Kanunu hükümleri kıyasen uygulanabilecektir. Nitekim, 5684 sayılı Kanun'un 1'inci maddesinin 3'üncü fıkrası özel kanunlara göre sigortacılık faaliyetinde bulunan diğer kuruluşların Kanun kapsamında olmadığını düzenlemiştir.<sup>1</sup> Ancak 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu'nda hüküm bulunmayan hallerde normlar hiyerarşisi gereği, TTK'da koruyucu hükümleri düzenleyen 1452'nci ve 1486'nci maddelerde belirtilen hükümlerin emredici niteliği gözetilerek deprem sigortasına ilişkin alt mevzuata göre öncelikli olarak dikkate alınması gerekecektir.<sup>2</sup>

## B. HUKUKİ NİTELİĞİ

ZDS, verdiği teminatın ve karşıladığı zararın niteliği gereği zarar sigortaları kategorisi altında yer alan mal sigortası niteliğindedir.<sup>3</sup> TTK'nin kabulüne göre sigorta türleri, temel olarak zarar sigortaları ve can sigortalarıdır. Zarar sigortaları ise mal sigortası ve sorumluluk sigortası olarak ikiye ayrılmaktadır. Bununla birlikte, bir diğer ayırım sigorta poliçelerinin tanzim edilmesine kamu otoritesinin müdahalesine göre zorunlu ve ihtiyarî sigortalar olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu itibarla, TTK'da mal sigortaları ve zorunlu sigortalar ayrı ayrı düzenlenmiş iken, zo-

1/ Madde 1 - (3) Sosyal güvenlik kurumları, Türkiye İhracat Kredi Bankası Anonim Şirketi ile bu Kanunun denetimle ilgili hükümleri hariç olmak üzere özel kanunlarına göre sigortacılık faaliyetinde bulunan diğer kuruluşlar bu Kanun kapsamında değildir.

2/ ÖZBASAN, K., "Zorunlu Deprem Sigortasında Sigorta Bedeli Kavramı ve Tarife Değişikliğinin Tazminat Tutarına Etkisine İlişkin Hukukî İnceleme", s. 2.

3/ SOMER, M., "Zorunlu Deprem Sigortasının Özel Sigorta Hukukuna İlişkin Bazı Yönlerden Değerlendirilmesi", *Sigorta Hukuku Dergisi*, C. 2001/1, s.130.

runlu mal sigortası olarak ayrı bir düzenleme mevcut değildir. Zorunlu sigortalar yalnızca zorunlu sorumluluk sigortaları altında düzenlenmektedir. Dolayısıyla, zorunlu mal sigortası uygulaması olarak 6502 sayılı Kanun hükümleri ve yukarıda bahsi geçen mevzuat uygulama alanı bulacaktır.

## C. SİGORTA TEMİNATININ KAPSAMI

ZDS'nin sağladığı teminatlar 6502 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca tarife ile belirlenmektedir.<sup>4</sup> Söz konusu tarife, sigorta bedeline esas metrekare bedelleri ve bir mesken için verilebilecek azami teminat tutarlarına işaret etmektedir. Nitekim, ZDS Genel Şartlarının "Sigorta Bedelinin Tespiti" başlıklı A.4. maddesi uyarınca sigorta teminatlarını belirleyen tarife ve talimatları belirleme yetkisi Hazine ve Maliye Bakanlığı'na verilmiştir.<sup>5</sup> Bu yetki uyarınca, Bakanlık her yıl "ZDS Tarife ve Talimatı" yayınlamaktadır, metrekare bedeli ile aynı meskenin brüt yüzölçümünü çarpılarak sigorta bedelini tespit eder. Bu hesaplama sonucu bulunan tutar azami tutarı işaret ederek; sigorta bedelinin tavanını oluşturur.

4/ Madde 13 - (1) Zorunlu deprem sigortasına ilişkin tarife ve talimatlar ile azami teminat tutarı her yıl Bakan tarafından belirlenir ve Resmî Gazete'de yayımlanır. Sigorta primlerinin tespitinde; binanın yüzölçümü, inşaat türü ve kalitesi, binanın üzerinde bulunduğu arazinin zemin özellikleri, deprem riski ve benzeri unsurlar değerlendirilir.

5/ "Sigorta bedelinin tespitinde, sigorta edilen meskenin yapı tarzı için Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan "Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı"nda belirlenen metrekare bedeli ile aynı meskenin brüt yüzölçümünün (veya yaklaşık yüzölçümünün) çarpılması sonucu bulunan tutar esas alınır. ZDS yapılan bir meskenin sigorta bedeli, her halde "Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı"nda belirlenen azami teminat tutarından çok olamaz."



Bahse konu hesaplamadaki metrekare bedeli her yıl Emlak Vergisi Kanunu Genel Tebliği ekindeki Binaların Metrekare Normal İnşaat Maliyet Bedellerini Gösterir Cetvel uyarınca belirlenmektedir.

Özetle, ZDS'de sigorta bedeli inşaat metrekare birim değeri ile sınırlandırılmıştır. Söz konusu değer de resmî metrekare maliyet değeri ile sınırlandırılmıştır. ZDS'nin sigorta teminatı kapsamı ise binanın yeniden inşasına olanak sağlamaktır. Ancak, sigorta bedelinin sigorta değerine eşit olması yönündeki genel sigortacılık prensibi ZDS'de uygulanmamaktadır.<sup>6</sup>

## D. AŞKIN VE EKSİK SİGORTA UYGULAMASI

ZDS Genel Şartları'nın "Aşkın Sigorta"-yı düzenleyen A.5. maddesi uyarınca sigorta bedelinin sigortalanan meskenin yeniden yapım maliyetini aşması durumunda sigortanın bu bedeli aşan kısmının geçersiz olduğu açıkça düzenlenmiştir.<sup>7</sup> Ancak halihazırda piyasa rayicine göre inşaat yapım maliyetleri genellikle bahse konu açıklanan tarifenin çok üzerinde olduğundan ZDS söz konusu olduğunda aşkın sigorta yerine eksik sigorta uygulama alanı bulunmaktadır. Genel Şartlar'da aşkın sigorta uygulaması bulunurken, eksik sigortaya dair herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Deprem sigortaları literatürde ilk ateş sigortası olarak yer almaktadır. Zira, depremin katastrofik yıkıcı etkisiyle geniş çaplı ve yüksek meblağlı zararların devletin üzerinde oluşturacağı yükü hafiflemek ve hasarın belirli oranının önceden hesaplanan düşük primler karşılığında düşük teminatlar verilmektedir. Dolayısıyla, eksik sigorta uygulaması konusunda bu sigorta türü için mevzuatın bilinçli olarak sustuğu anlaşılmaktadır.<sup>8</sup> Nitekim yapı türleri çok farklı olsa da yapım maliyeti farklı olan binalarda ayrıma gidilmemiş ve aynı gruptaki binalar aynı nitelikte ve

6/ ÖZBASAN, K., s.3.

7/ Sigorta bedeli, sigortalanan meskenin yeniden yapım maliyetini aşarsa, sigortanın bu bedeli aşan kısmı geçersizdir. Sigorta süresi içinde durumdan haberdar olan Kurum, sigorta bedelini indirir ve cari yıla ait fazla alınan primi sigorta ettirene gün esaslı üzerinden iade eder."

8/ ŞENOCAK, K.: Menfaat Değeri Altında Sigorta "Unterversicherung", s.11.

"Bu hükümlerden ve ZDSGS'nin Tazminatın ödenmesini düzenleyen B.4 maddesinden hareketle, zorunlu deprem sigortasında menfaat değeri altında sigortaya ilişkin 1288'inci maddesinin uygulanamayacağı söylenebilir. Bir başka deyişle, burada kanunen ilk riziko sigortasının öngörüldüğünden bahsedilebilir." [https://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/4\\_5.pdf](https://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/4_5.pdf)

maliyette kabul edilerek ortalama bir maliyet hesabı ile tarife belirlenmesi yeterli görülmüştür.

Son olarak, Genel Şartlar'ın C.2. maddesi uyarınca yapı hakkında bazı bilgilerin (daha önceki bir depremdeki geçmiş hasarı, taşınmazın adresi, yüzölçümü, yapım türü vs.) eksik verilmesi halinde alınan primle alınması gereken prim oranlanarak hasar tazminatı da buna göre ödenmektedir.

## E. SİGORTA BEDELİ, SİGORTA TAZMİNATININ BELİRLENMESİ ve MUAFİYET UYGULAMASI

ZDS'de sigorta bedeli diğer mal sigortalarında olduğu gibi sigorta ettirenin talebine ve beyanına göre değil, Bakanlıkça yayımlanan Tarife ve Talimat'a göre belirlenmektedir. Sigorta bedelinin belirlenmesi mağdura ödenecek sigorta tazminatının üst sınırını oluşturması bakımından önemlidir. Genel Şartlar'ın B.3.1. maddesi uyarınca sigorta tazminatı her hâlükârda sigorta bedelinden fazla olamaz. Sigorta tazminatı ise sigortalı binanın rizikonun gerçekleştiği yer ve tarihteki rayiç bedellere göre yeniden yapı maliyeti üzerinden hesaplanmaktadır. Bu hesabı ne sigortacı DASK, ne de sigortalı değil, Bakanlık belirlemektedir.

Bu noktada, sigorta tazminatı hesaplanırken Genel Şartlar'ın 3.1. maddesi uyarınca, rizikonun gerçekleştiği tarihte geçerli olan birim maliyet değerleri yapının cinsi ve bağımsız bölümün metrekaresine göre belirlenmektedir. 25 Kasım 2022 tarihli ve 32024 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ZDS Tarife ve Talimatı uyarınca betonarme yapı tarzı için metrekare birim fiyatı 3,016 TL olarak belirlenirken; diğer yapı türleri için 2,080 TL olarak belirlenmiştir. Bu Tarife uyarınca, en yüksek alınabilecek tazminat miktarı ise 640.000,00 TL'dir. Söz konusu Tarife öncesi ise azami teminat tutarı yarım birim maliyet fiyatlarıyla 320.000,00 TL idi.

ZDS'nin söz konusu Tarife ve Talimatı'nın 5'inci maddesi uyarınca her bir hasarda sigorta bedelinin %2'si oranında muafiyet tazminattan indirilerek mağdura ödeme yapılacağı düzenlenmiştir. Ancak, 72 saatlik dönemde gerçekleşen depremler tek bir riziko olarak kabul edildiğinden Ülkemizde gerçekleşen 6 Şubat 2023 depremleri sırasında bir muafiyet tenzilatı uygulama alanı bulabilecektir.

## F. ZEYİLNAME VE PRİM FARKI UYGULAMASI

Ülkemizde yaşanan Kahramanmaraş merkezli ve 11 ili etkisi altına alan 6 Şubat depremlerinde mağdurlara ödenecek sigorta tazminatının hesaplanmasında en tartışmalı konulardan birisi kuşkusuz 25 Kasım 2022 tarihinde yürürlüğe giren tarife uyarınca zeyilname yaptırarak ek prim farkı ödemeyen mağdurlar bakımından önceki tarifenin uygulanıp uygulanmayacağı hususuna ilişkindir.

Bir görüşe göre, ZDS Genel Şartları uyarınca ZDS sigorta bedelinin sigortalının belirleyemediği, üst sınırının Tarife ve Talimat'ta belirtileceği, bunun yalnızca sigorta başlangıcında olması zorunluluğundan bahsedilmediği, sigortanın özelliği gereği sigorta ettirenin inşaat maliyetleri yükselse dahi sigorta bedelini kendi iradesiyle belirleme, değiştirme, azaltma veya yükseltme hakkı olmadığı, ihtiyarî mal sigortalarındaki gibi enflasyon koruma klozu talep edemeyeceği, zorunlu olmayan mal sigortası niteliğindeki kasko sigortasında dahi rayiç bedel uygulaması yapılırken, ZDS yönünden tarife değişikliklerinde zeyilname yaptırımlarına dair sigorta ettirenlere yükümlülük yükleyen herhangi bir yasal düzenleme bulunmadığı, tahsil edilen primi enflasyon karşısında değerlendirmek sorumluluğunun sigortacıda olduğu, sigortacı primi tahsil ettiğinde nasıl ki en yüksek rayiç değer olan azami teminatın karşılığıysa ödemede de böyle olması gerektiği gerekçeleriyle zeyilname yapılmasına bakılmaksızın riziko tarihindeki tarifenin zeyilname aranmaksızın uygulanması gerekmektedir.

DASK temsilcileri başta olmak üzere diğer bir görüşe göre ise, yukarıda detayları izah edilen Afet Sigortaları Kanunu'nun 13'üncü maddesi ve Genel Şartlar'ın A.4. maddesi birlikte değerlendirilerek sigorta bedelinin Resmî Gazete'de Bakanlıkça belirlendiği ve zeyil yapılmaksızın ve prim artırılmaksızın tüm sigortalıların artırılmış teminatlardan faydalanmasının ZDS sistemi ile örtüşmediği, sebepsiz zenginleşmeye yol açacağı, binanın yeniden yapım maliyeti ZDS ile verilen teminatın üzerindeyse ihtiyarî deprem sigortası yapılması gerekeceği ifade edilmektedir. Bununla birlikte, DASK'ın taraf olduğu derdest ve kesinleşen hukukî uyuşmazlıklarda, zeyilname olmaksızın yenilenen tarife ve teminatlardan faydalanılması hususunda kuruluşundan itibaren herhangi bir talebin mevcut olmadığı; ancak bu uyuşmazlıklarda deprem tarihini kapsayan poliçe limitleri dahilinde hüküm kurulması gerektiği,

zeyilname uyarınca prim yatırılması gerektiği görüşü DASK tarafından savunulmaktadır.<sup>9</sup>

## G. SİGORTACININ BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

ZDS konusunda bir diğer tartışmalı husus ise DASK'ın sigorta ettirene ihbar ve bildirim yükümlülüğü bulunup bulunmadığıdır. Bu hususta bir görüşe göre, ZDS Genel Şartlarının "Tebliğ ve İhbarlar" başlıklı C.5. maddesinde DASK veya adına yetkili kıldığı sigorta şirketinin bildirimlerinin taraflara imza karşılığı elden verilen mektupla ya da sigorta ettirenin poliçede gösterilen adresine veya bu adres değişmişse son bildirilen adresine yazılı olarak yapılacağını düzenlendiğinden yazılı bildirim yapılması gerekli görülmektedir. Pratikte ise DASK'ın bu bildirim yükümlülüğünü acentesi konumundaki sigorta şirketlerine devrettiği, sigorta şirketlerinin de yazılı bildirim yerine cep telefonlarına SMS bildirim yoluyla gittiği; ancak SMS bildirimlerinin dahi sadece bazı sigorta şirketleri tarafından yerine getirildiği belirtilmektedir.<sup>10</sup>

DASK temsilcilerinin de benimsediği diğer bir görüşe göre ise, Afet Sigortaları Kanunu'nda özel hükümler bulunduğu genel hüküm niteliğinde olan ve kıyasen uygulanması gereken Türk Ticaret Kanunu'nun 1425. maddesinin 3'üncü fıkrasında "Genel Şartlar" için düzenlenen prim farkına ilişkin bildirim yükümlülüğü maddesinin ve 5684 sayılı Kanun'un kıyasen zeyilname hususunda uygulanamayacağı belirtilmektedir. DASK'ın ilgili tarife ve talimatları her yıl Resmî Gazete'de yayımlanması sebebiyle de ayrıca herhangi bir bildirim ve tebliğe gerek bulunmadığı da ifade edilmektedir.

Sonuç itibarıyla gerek zeyilnameye bakılmaksızın hasar tazminatlarının ödenip ödemeyeceği gerekse de DASK'ın zeyilname konusunda sigorta ettirene bilgilendirme yükümlülüğü bulunup bulunmadığı hususları yargı uygulaması ve içtihatlarla önümüzdeki süreçte belirlenecektir.

<sup>9/</sup> Metrekare zeyilinde dahi zeyilnameye ilişkin primin yatırılıp yatırılmadığına ilişkin ödeme belgelerinin temin edilmesi gerektiği sebebiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir. (Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 2022/5793 E. 2022/10485 K.) "Yapısal sorun nedeniyle yıkım ardından yeniden yapım, iyileştirme niteliğinde olup ZDS kapsamında değildir, poliçedeki teminat miktarı DASK'ın sorumluluğunun üst sınırını teşkil etmektedir." (Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi 2021/3362 E. 2022/2273 K.)  
<sup>10/</sup> ÖZBASAN, s. 8.

# BATI HUKUKUNUN TÜRKİYE'DE BENİMSENMESİ CUMHURİYET DÖNEMİNDE RESEPSİYON (1923-1939)\*

MUSA ÇATALOĞLU / Derleyen

Ankara Batı Cumhuriyet Savcısı



## 1. RESEPSİYON KAVRAMI

Ülkedeki dağınık ve yazılı olmayan bir şekilde bulunan hukuk kurallarını birleştirerek tüm ülkede geçerli, herkesçe bilinebilir, güvenilirli bir durum yaratan bir hukuk sistemini meydana getirmeyi amaçlayan çalışmanın adı kanunlaştırmadır. Kanunlaştırma hareketi, bir ülkenin siyasetine bağlı olarak muhafazakâr (Mecelle) veya devrimci amaçlarla (1804 tarihli Fransız Medeni Kanunu) yapılmış olabilir. Kanunlaştırma hareketini gerçekleştirmek isteyen ülke, çeşitli nedenlerle yeni ihtiyaçları karşılayacak hukuk sistemini iç imkânlarla yaratacak durumda değilse, yabancı bir ülkenin hukuk sistemini, tamamen veya kısmen kabul ederek yürürlüğe koyar. İsviçre Medeni Kanunu'nun Türkiye'de kabulü resepsiyon adı verilen bu duruma güzel bir örnektir. Resepsiyonla kabul edilen, sadece bazı hukuk normları değil, yabancı bir hukuki düşüncenin de taşınmasıdır. Çünkü resepsiyon bir defalık bir olay değil, yabancı bir hukuk sistemine uymayı amaçlayan bir süreci başlatan çok önemli bir dönüm noktasıdır. Farklı kültürler arasında yapılan bir toptan resepsiyon hareketi bu anlamda devrimci bir nitelik taşır.

Hukuk normlarının temelinde yatan yorum ve doktrin resepsiyonla alınmaz. Resepsiyon yapan ülkede bu normların temeli yoktur ve kendi başlarına gelişmek zorundadır. Bu nedenledir ki, bir hukuk normu uygulandığı ülkede, çıktığı ülkeden daha farklı bir anlam kazanabilir.

\*/ Bu bilgi notunda yer alan bilgiler Gülnihal Bozkurt'un "Batı Hukukunun Türkiye'de Benimsenmesi, Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne Resepsiyon Süreci (1839-1939)" (Türk Tarih Kurumu, 2010, 2. Baskı) adlı eserinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Gelenekselliğe sürdürmek yerine modernleşmeye yönelik toplumlar genellikle endüstri teknolojisi, bilim ve ekonomi bakımından gelişmiş Batı'yı model almakta, "modernleşme" kavramını adeta Batı değerleriyle bütünleşmek olarak yorumlamakta, geçmişten koparak çağa ayak uydurmak için Batı devlet biçimlerini ve hukuk kurallarını içselleştirmektedirler.

Hukukun değiştirilmesi yoluyla geçmişle bağlar kopararak, bir medeniyetten diğerine geçiş sağlanmaktadır.

19. yüzyılda Osmanlı Devleti, gayrimüslim vatandaşlarının hukuki durumlarındaki farklılık nedeniyle büyük dış baskılarla karşılaşmıştır. Diğer yandan da kapitülasyonların yarattığı ağır hukuki sonuçlardan kurtulmaya çalışan Osmanlı Devleti, Müslim-Gayrimüslim tüm vatandaşlarına eşit ve ortak olarak uygulanabilecek genel bir hukuki sistem arayışına girmiştir. Bu durum, Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyılda kanunlaştırma ve resepsiyon hareketlerine neden olmuştur.

Osmanlı Devleti'nde millî değil, dinsel nitelikte bir hukuk uygulanmış, 1850 tarihinden itibaren Fransız hukukundan resepsiyon yoluyla pek çok kanun ülkede yürürlüğe sokulmuş, Cumhuriyet'ten sonra da yine resepsiyon yoluyla kıta Avrupası hukuk sistemine dâhil olunmuştur.

Reformist Osmanlı padişahlarının idare ve orduda Avrupa'yı örnek alan modernleşme çabalarının öncülük ettiği değişim döneminde Tanzimat'ın ilanı ile başlayan, Cumhuriyet'in ilanından sonra tüm hukuk kurul ve kurumlarımızı Batı'dan almamız ile sonuçlanan resepsiyon süreci yaşanmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonunda kurulan Türkiye Cum-





huriyeti külli resepsiyon yoluyla eski hukukunu 1920'li yıllarda tamamen bırakmıştır. Cumhuriyet döneminde çağdaşlaşma, kalkınma, bağımsızlığı koruma ve Batı kalıpları içinde, ama “ulusal” bir hukuk sistemi oluşturma amacı hedeflenmiştir.

Resepsiyona karar verme konumundaki politikacıların veya resepsiyonu gerçekleştiren hukukçuların belli bir hukuk sistemi veya ülkeyle kişisel ilişkileri, yakınlık duydukları ülke hukukunun resepsiyonunda önemli rol oynar. Türkiye’de İsviçre Medeni Kanunu’nun kabulünde Adliye Bakanı Mahmut Esat Bozkurt’un İsviçre’de hukuk tahsili yapmış olmasının, bu ülkenin Medeni Kanunu’nun alınması kararını etkilediği ileri sürülmüştür.

Resepsiyon çoğunlukla bir yabancı yasanın tercüme edilmesi ile başlar ve yürürlüğe sokulması ile devam eder. Ancak, tercüme safhası son derece zor ve dikkat gerektiren bir süreçtir. Yabancı dildeki yasaların en ince ayrıntılarına kadar tercümeleri doğru yapılmalıdır. Hâlbuki iki ayrı hukuk dili söz konusudur. Genellikle, benimsenen hukuk sistemi yeni kavram ve kurumlar getirir ve benimseyen ülkenin hukuk terminolojisinde bu yeni kavramların karşılığı olmayabilir. Modern bir hukuk sistemine duyulan ihtiyaç nedeniyle resepsiyon yapan ülkenin hukuk dilinde modern hukuk kavramlarını ifade edecek hukuk terimlerinin olmaması doğaldır.

Resepsiyonla hukuk sisteminde bir düalizm yaratılmamalı, benimsenen yasalarla ülkede mevcut yasalar arasında uygunluk olmalıdır. Aksi halde, benimseyen ülkede hukuk çokluğuna ve adalet sisteminin işleyişinde hukuk karmaşasına düşülür. Osmanlı Devleti’nde Tanzimat sonrası hukuk sistemi, bunun tipik örneğini teşkil eder. Şu halde alı-

nan yabancı hukukun ya da hukuk kavram ve kurumlarının resepsiyon yapan ülkede pratik ihtiyaçları karşılama yanında, her anlamda benimsenmesi, “yabancılaşma” unsuru kaybetmesi ile resepsiyon başarılı olabilir. Resepsiyon, içerdiği bu “yabancılaşma” unsuru yüzünden hukuk tarihinin en çok eleştirilen kurumlarından biri olmuştur.

## 2. CUMHURİYET DÖNEMİNDE RESEPSİYON

1/2 Kasım 1922’de saltanatın kaldırılması ve Lozan Barış Anlaşması’nın imzalanmasından sonra kanunların yeniden düzenlenmesi konusu ele alındı.

1923 yılında, Cumhuriyet’in ilân edilmesinden önce, Adliye Vekâleti tarafından eski kanunları zamanında ihtiyaçlarına uygun olarak tadil etmek ve bu alandaki eksiklikleri gidermek üzere çeşitli komisyonlar kuruldu.

29 Ekim 1923’te Cumhuriyet’in ilânı ile başlatılan siyasal devrimlerin devamı olarak, 3 Mart 1924’de teokratik devletin simgesi olan halifelik kaldırıldı ve Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edildi. Bir ay sonra, 8 Nisan’da çıkartılan kanunla da şer’i mahkemeler kaldırıldı.

19 Mayıs 1924’te tekrar kurulan Ahkâm-ı Şahsiye ve Vacibat Komisyonları’nın çalışma usulü hakkında hazırlanan Talimatname’de Batı kanunlarından yararlanılması açıkça öngörülmüyordu.

Hükümet, bir yandan da Batı ülkeleriyle temasa geçerek onların yasaları hakkında bilgi almak istiyordu. Alman Dışişleri Bakanlığı’nın 19 Temmuz 1924 tarihli bir raporuna

göre, Türkiye, yasa çıkarmak için, özellikle ekonomik alandaki Alman yasaları hakkında (gümrük tarifesi, deniz ve sahilde gemi seyir düzenlemeleri, sigorta sistemi, ticaret odaları ve maden hukukunun adları sayılarak) bilgi edinmek istemiştir.

Ahkâm'ı Şahsiye Komisyonu'nun aile hukukuna ilişkin olarak hazırladığı yüz kırk iki maddelik yeni tasarı da yine Hukuk-u Aile Kararnamesi'yle benzerlik taşımakta, bazı yeni hükümlere rağmen, çok eşliliği ve nikâhta vekâleti kabul etmektedir. Vacibat Komisyonu ise, Mecelle ile İsviçre Borçlar Kanunu'nun çeşitli hükümlerini bir araya getiren iki yüz elli bir maddelik bir borçlar kanunu tasarısı hazırladı. Talimatname'deki esaslara, uymayan bu tasarılar, Avrupa ülkelerinden medeni kanun iktibasını fikrini daha da kuvvetlendirdi.

## 2.1. Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu'nun Resepsiyonu

Hükümet İsviçre Medeni Kanunu'nun bazı değişikliklerle bir bütün halinde iktibas edilmesine karar verdi.<sup>1</sup>

İktibas edilmesine karar verilen İsviçre Medeni Kanunu, bir komisyon tarafından tercüme edildikten sonra, hukukçu milletvekilleri, yargıçlar, hukuk profesörleri ve avukatlardan oluşan bir heyet, kanun tasarısını ve Esbab-ı Mucibe Lâyihasını hazırladı. Medeni Kanun bir bütün halinde müzakere ve kabul edildi (17 Şubat 1926). Bu Kanun, 4 Ekim 1926'da yürürlüğe girdi.

İktibas çalışmaları sırasında, İsviçre Medeni Kanunu'nun bazı hükümleri, ülkenin ve toplumun özellikleri dikkate alınarak değiştirildi. Böylece bu kanunun Türk toplumuna kolayca uygulanabilmesi mümkün oldu. Bu değişikliklere örnek olarak, rüşet ve evlenme yaşlarının indirilmesi, evlilikte mal ayrılığı rejiminin benimsenmesi, miras paylarındaki farklılıklar, bazı sürelerin uzatılması veya kısaltılması gibi hususlar verilebilir.

Çalışmalar sırasında belki de en önemli güçlük, İsviçre Medeni Kanunu'ndaki hukuk

1/ Adliye Vekili Mahmut Esat Bey'in de dâhil olduğu önemli sayıda Türk hukukçusu, eğitimlerini İsviçre'nin Fransızca konuşan kesiminde yapmışlar ve bu ülkenin demokratik ve düzenli mevzuatından büyük ölçüde etkilenmişlerdir. Devletin idari teşkilatında görev alan bu hukukçuların İsviçre Medeni Kanunu'nun seçiminde rol oynadıkları öne sürülmektedir. Ancak bu bir neden sayılamaz. İsviçre Medeni Kanunu basit dili, açık ve hâkime geniş takdir yetkisi veren elastiki karakteri, hem uygulama kolaylığı, hem de içtihatlarla Türk toplumunun bünyesine uygun bir medeni hukuk yaratılabilmesi açılarından uygundu. Üstelik Avrupa'da kabul edilen en yeni, liberal, kadın-erkek eşitliğine dayanan bir aile düzenini içeren ve demokratik bir devletin ihtiyaçlarını karşılayabilir nitelikte bir kanundu.

kavramlarının Türkçe karşılığının bulunmasında ortaya çıktı. Yüzlerce yıldır tamamen farklı bir hukuk sistemi içinde yaşamış olan Türk halkının dilinde bu yeni deyimlerin karşılığı yoktu. İslam hukukunda olmayan bir terminoloji geliyordu. Kanun koyucu, böylece tercüme sırasında zorunlu olarak gerçekleştirilen dil reformu ile bir yandan da sadece Arapça, Farsça karşılığı olup Türkçe karşılığı olmayan hukuk kavramlarını da üretti.<sup>2</sup>

Borçlar Kanunu ise, İsviçre Borçlar Kanunu'nun Fransızca metninden aynen tercüme edilmiştir. Borçlar Kanunu 22 Nisan 1926'da Meclis'te kabul edildi.

## 2.2. Resepsiyon Yoluyla Alınan Diğer Yasalar

Hukuk düzeninin temel taşı olan Medeni Kanun ile Borçlar Kanunu'nun İsviçre'den iktibas edilmesinden sonra, ülkenin diğer temel kanunları da, yine iktibas yoluyla, Batı Avrupa ülkelerinin ilgili kanunlarından tercüme edilerek birbiri ardına yürürlüğe sokuldu. Benzeri görülmemiş bir kararlılık ve hızla yeni düzenlemeler tamamlandı ve Türkiye Cumhuriyeti, hukuk sistemi itibarıyla Kıta Avrupası Hukuk Sistemi'ne dâhil edildi.

### 2.2.1. Ceza Kanunu

Daha önce de belirtildiği gibi, Osmanlı Devleti'nde 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu 1858 yılından beri yürürlükteydi. Bu Kanunda özellikle II. Meşrutiyet'ten itibaren bazı değişiklikler ve ilaveler yapılmıştı.

30 Haziran 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu (Codice Zanardelli) yeni Türk Ceza Kanunu'nun iktibasını için seçildi ve tercüme edilerek 1 Mart 1926'da TBMM'ne sunuldu.<sup>3</sup>

Türk Ceza Kanunu da, 11.06.1936 tarihli ve 3038 sayılı yasa ile 19.10.1930 tarihli yeni İtalyan Ceza Kanunu'na (Codice Rocco) uyarlanmıştır.

### 2.2.2. Ticaret Kanunu

1850 tarihli Kanunname-i Ticaret, Fransız Ticaret Kanunu'ndan iktibas edilmişti. Ancak acele hazırlandığı için tercüme hatalarıyla dolu olan ve sonradan Fransız Ticaret Kanunu'nda yapılan değişikliklerin alınmadığı

2/ Ebeveyn: ana-baba, Zevceyn: karı-koca, şahit: tanık, reis: başkan, mer'i olmak: yürürlüğe girmek, dava vekili: avukat, temyiz mahkemesi: Yargıtay

3/ Bu kanunla, "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesi tam anlamıyla Türk ceza hukukunda yerini alırken, eski sistemde mevcut olan ve modern hukuk anlayışıyla bağdaşmayan bazı cezalar da kaldırıldı.

bu kanun ihtiyaçları karşılamadığı için, daha 1908 yılında kurulan bir komisyona yeni bir ticaret kanunu hazırlamak görevi verilmiştir. Bu komisyonun kısmen hazırladığı tasarıyı tamamlamak için 1916'da kurulan diğer bir komisyon da, savaş nedeniyle çalışmalarını bitiremedi.

1923 yılında kanunları tekrar elden geçirmek amacıyla kurulan komisyonlardan bir tanesi de Ticaret Kanunu üzerinde çalışmaya başladı. Bu komisyon, İsviçre Medeni Kanunu'nun son kısmı olan Ticaret Kanunu üzerinde o sırada yenileme çalışmaları yapıldığı için, esas itibarıyla Alman ve İtalyan hukuk sistemlerine dayanan bir Ticaret Kanunu hazırladı.

4 Ekim 1926'da, Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu ile birlikte, 865 sayılı yürürlüğe giren bu yasa, bin altmış beş maddeden oluşmakta ve Türk Ticaret Kanunu'nun birinci kitabını oluşturmaktaydı.<sup>4</sup>

Ancak bu kanun, çok değişik ve farklı anlayışa sahip kaynaklardan alındığı ve bir sistemden yoksun olduğu, ona kaynak teşkil eden kanunlar eskimiş bulunduğu, ifadesi eski ve ağır olduğu, birçok tercüme hatalarını kapsadığı, acele çıkarıldığı ve pek fazla baskı yanlıklarını ihtiva ettiği, bu kanun ile Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu arasında bir takım tedahüller ve çelişmeler bulunduğu için, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren tenkit edilmeye başlandı.

Bu kanun 29.06.1956 tarihli ve 6762 sayılı, 1 Ocak 1957'de yürürlüğe giren Türk Ticaret Kanunu ile yürürlükten kaldırıldı.

1926 tarihli Türk Ticaret Kanunu'nun ikinci kitabı olan Deniz Ticaret Kanunu ise Alman hukukundan yararlanılarak hazırlandı. Bu yasa, 13 Mayıs 1929'da Meclis'te kabul edildi. Deniz Ticareti Kanunu da 29.06.1956'da 6762 sayılı yeni Kanun ile kaldırılmıştır.

### 2.2.3. Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu

1879 tarihli Usul-ü Muhakematı Hukukîye Kanunu, 1807 tarihli Fransız Usul Kanunu'na dayanarak hazırlanmıştı. Medeni yargılama hukuku alanındaki ihtiyaca artık cevap veremeyen bu Kanun'un yerine, İsviçre'nin Neuchatel kantonunun 7 Nisan 1925 tarihli Code de Procedure Civile adlı usul kanunu yeni Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunumuz olarak 18 Haziran 1927'de kabul edilerek aynı yıl 4 Ekim'de yürürlüğe girdi.

*4/ Bu kanunla Ticaret Hukuku alanında sigorta, faiz, ipotek gibi çok önemli kurumlar da Türk Hukuku'na girdi.*

### 2.2.4. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu

1877 tarihli Alman Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu örnek alınarak hazırlanmış olan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu 20 Nisan 1929'da yayınlandı. Kanun 20 Ağustos 1925 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

### 2.2.5. İcra ve İflas Kanunu

İsviçre Federal İcra ve İflas Kanunu, Türk İcra ve İflas Kanunu (No:1424) olarak iktibas edilerek 4 Eylül 1929'da yürürlüğe girdi. Mahmut Esat Bey, Meclis'te bu konuda yaptığı konuşmada, modern olduğu için İsviçre örneğinin seçildiğini, Fransızca metninden tercüme yapıldığını, ama kelime kelime Almanca metinle karşılaştırıldığını da belirtmiştir.

Bu yasada, 16.06.1932 tarihli ve 2004 sayılı yasa ile İtalyan hukukundan yararlanılarak yapılan değişiklikler 04.09.1932'de yürürlüğe girmiştir.

Böylece Türkiye'de 1926'da başlatılan Avrupa hukukunu benimseme süreci, İcra ve İflas Kanunu'nun kabulü ile sona erdi. Yeni kanunlarla, alanlarındaki boşluklar doldurularak, çağdaş, uyumlu bir hukuk sistemi yaratıldı.

10 Nisan 1928 yılında Anayasa'dan dinsel hükümler çıkartıldı. 5 Şubat 1937'de ise Anayasa'nın birinci maddesine "Türk Devletinin laik" olduğu cümlesi eklendi.

Türk kadınına 1930'da belediye seçimlerine katılma hakkı, 1934'te yapılan Anayasa değişikliği ile milletvekili seçilme hakkı verildi. Kadın-erkek eşitliğinin gereği olan bu son değişikliklerle, hukuk alanındaki devrim ana hatlarıyla tamamlanırken, Devletin özel ve kamu hukukunu oluşturan kanunları arasındaki uyum da böylece tam anlamıyla sağlandı.

Türk Hükümeti'nin hukuk devrimiyle ilgili çalışmaları ise sürmüştür. Türk Hükümeti, sadece kanunları değil; yeni kanunlara hayatıyet verebilmek için gerekli kurumları da iktibas için çalışmıştır.

Vergi kanunlarımızın önemli bir bölümü de Batı Avrupa, özellikle Alman kanunları örnek alınarak hazırlandı. 1949-1950 yıllarında Alman yasalarından yararlanılarak hazırlanan Gelir, Kurumlar ve Vergi Usul Kanunları kabul edilmiştir.



# HAPİS CEZASININ ARİTMETİK HESABI

MUHAMMET ALİ ÖZOĞUL

Avukat



**I.** Cezanın belirlenmesi 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 61. maddesinde düzenlenmiştir. TCK'nın 61. maddesine göre temel cezanın usulü dairesinde tercih ve takdirinin akabinde, uygulanması takdir edilen ağırlaştırıcı ve hafifletici sebeplerle birlikte cezanın aritmetik hesaplanması meselesi ortaya çıkmaktadır.

*TCK'nın 61/6 maddesinde "Hapis cezasının süresi gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir gün, yirmi dört saat; bir ay, otuz gündür. Yıl, resmi takvime göre hesap edilir. Hapis cezası için bir günün, adli para cezası için bir Türk lirasının artakalanı hesaba katılmaz ve bu cezalar infaz edilmez." hükmü ittihaz edilmiştir.*

Bu hükümden ve bu hükmün mefhumu muhalifinden (argumentum a contrario), hapis cezasının "gün, ay ve yıl" birimleri haricinde dakika, saat veya hafta gibi başka zaman birimleriyle belirlenemeyeceği, yılın miladi takvim olduğu anlaşılmaktadır.

Konuyla ilgili, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Ceza Genel Kurulunun 13/12/1939 tarih ve 1939/25 Esas 1939/58 Karar sayılı içtihadı birleştirme kararında "(1) Yıldan aşağı olmak üzere hükmedilen cezanın, cezaların toplanması sebebiyle artırılması halinde hesap so-

nucu ortaya çıkan ceza, yılı aşsa bile ay olarak belirtilmelidir. (2) Bir yıl veya daha fazla olarak hükmedilecek cezalarda yapılacak artırma ve eksiltmenin oranı, yılın aylara bölünmesi üzerinden hesaplanmalı ve düzenlenmelidir." şeklinde hüküm ittihaz edilmiştir.

**II.** Zikrolunan Kanun maddesi, içtihadı birleştirme kararı ve teorik görüşlerle birlikte, cezanın hesaplanması meselesi şöylece açıklanıp, özetlenebilir;

**1.** Temel cezanın ilgili kanunda ay birimi ile öngörülmüş olması halinde (örneğin TCK'nın 106/1, 121/1, 163/1, 166/1, 175/1, 177/1, 196/1, 199/3, 286/1, 259/1 maddelerinde olduğu gibi) yahut diğer kanunlarda (6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 947 ilâ 950. maddelerinde olduğu gibi) iki, üç, dört ve altı aya kadar şeklinde ay birimiyle hapis cezasının düzenlendiği normlarda olduğu gibi veyahut ilgili normda hapis cezası yıl biriminin altından başlayıp yıl birimini aşacak şekilde düzenlenmiş olsa bile, mahkemece temel hapis cezasının ay birimi olarak (yahut gün birimi olarak) tercih ve takdir edildiği durumlarda, bir yahut birden fazla nitelikli hal uygulanarak hapis cezasının artırılması yahut eksiltmesi halinde, bu artırma ve eksiltme ay birimi (zorunlu ise gün birimi) üzerinden yapılacak ve sonuç ceza da yine ay birimi, küsuratı ise gün birimi olarak belirlenecek, asla yıl birimine dönüştürülmeyecektir. Bu hususta teoride ve uygulamada ihtilaf bulunmamaktadır. Örneğin 6 ay olarak tercih ve takdir edilen ceza, birçok defa artırılrsa ve/veya indirilse dahi, sonuç ceza ay olarak, küsuratı ise gün olarak tespit edilecektir.



Sene veya seneyi aşan cezada sadece bir defa artırım yahut sadece bir defa indirim yapılması ve bu hesaplamada artırım yahut indirim sonucu bulunan miktarın bir seneyi aşkın olmaması halinde de sorun bulunmamaktadır. Örneğin 1 yıl 2 ay hapis cezası 1/6 oranında artırıldığında 1 yıl 4 ay 10 gün; aynı ceza, yani 1 yıl 2 ay hapis cezası 1/6 oranında indirildiğinde 11 ay 20 gün olacaktır.

Bizim de iştirak ettiğimiz görüşe göre, ilgili kanun maddesinde temel ceza ay biriminden başlayıp yıl birimini aşacak şekilde, örneğin 6 aydan 3 yıla kadar gibi, öngörüldüğü hallerde, temel ceza örneğin 6 ay, 9 ay veya 11 ay olarak belirlenmeli, 13 ay olarak belirlenmemelidir; temel cezanın yıl ve yılın üstünde belirlenmesi halinde, ceza yıl olarak yahut yıl veya ay olarak ifade edilmesi gerekir.<sup>1</sup> Bu görüşe paralel olarak, süreli hapis cezasının alt sınırının TCK'nın 49/1. maddesine göre belirlendiği hallerde, takdir edilecek en az hapis cezası bir ay olabileceğinden, bir ay ve üstü hapis cezası temel ceza olarak takdir edildiğinde, cezanın 30 gün değil 1 ay olarak belirlenmesi; yahut 50 gün değil 1 ay 20 gün olarak belirlenmesi gerekir (aynı yönde, Yargıtay 12. CD - 17/09/2018 - 2018/1985 - 2018/8271; aksi yönde, Yargıtay 1. CD - 11/11/2013 - 2013/3985 - 2013/6094).

Hesaplama sonucu bulunacak günler ise aya çevrilerek hüküm altına alınır.<sup>2</sup> Bir ayın

1/ GÖKCAN Hasan Tahsin / ARTUÇ Mustafa, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 2. Cilt, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s.2196

2/ KUMBASAR Enver, *Türk Ceza Hukuku'nda Cezanın Belirlenmesi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006, s.124

süresi 30 gün olarak belirtildiği için eğer ceza otuz gün olarak belirtilmiş ise bunun bir ay olarak ifade edilmesi mümkün olmasına rağmen bir ay on beş gün olarak belirtilen ceza kırk beş gün olarak ifade edilemeyecektir.<sup>3</sup> Konuya ilişkin Yargıtay kararları yazının son bölümünde zikredilmiştir.

**2.** İhtilafı olan husus, ilgili normda hapis cezasının yıl birimi olarak düzenlendiği ve buna göre temel cezanın tercih ve takdir edildiği hallerde, birden fazla artırım ve/veya birden fazla indirim sebebinin uygulanması halinde, artırım ve indirimin nasıl yapılacağı ve sonuç cezanın hangi zaman birimi olarak takdir edilmesi gerektiğidir.

**3.** Cezalar TCK'nın 61. maddesindeki ilkeler dikkate alınarak aritmetik işlemler sonucunda (dört işlem kurallarıyla) hesaplanacaktır.<sup>4</sup>

Zorunluluk olmadıkça yıl ile belirlenen cezalar aylara, ay ile belirlenen cezalar günlere bölünmeden hesaplanır.<sup>5</sup> Sonuç ceza kural olarak suç tipinde yazılı birime göre belirlenecek, yalnızca tam sayıyla ifade edilemeyen kısım bir alt birimle ifade edilecektir.<sup>6</sup>

3/ TÜFEKÇİ Elif, *Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008, s. 88

4/ KIRLIOĞLU Gamze, *Yargıtay Kararları Işığında Cezanın Belirlenmesi Ve Bireyselleştirilmesi*, Hacı Bayram Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019, s.83-84

5/ TOROSLU Nevzat / TOROSLU Haluk, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Savaş Yayınevi, Ankara 2015, s.425

6/ MAHMUTOĞLU Fatih Selami / KARADENİZ Serra, *Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi*, Beta Yayınları İstanbul 2017, s.1409

Ancak bazı hallerde yıl olarak tayin edilen cezayı belirli bir oran içerisinde artırmak veya indirmek söz konusu olduğu takdirde, yılın aya çevrilmesi ve artırma veya eksiltmenin ay hesabı üzerinden yapılması ve elde edilen sonuç yılı aştığı takdirde, yine yıl üzerinden hüküm verilmesi gerekir.<sup>7</sup> Diğer bir ifadeyle, kanunda soyut ceza yıl olarak belirlenmiş ve cezayı artıran veya azaltan nedenler olduğu zaman, artırım ve azaltım ay üzerinden yapılır ve tekrar yıla çevrilir.<sup>8</sup> Aksi takdirde fail hakkında eksik ceza hükmedilmiş olacaktır.<sup>9</sup>

Örneğin, 1 yıl 8 ay cezaya 1/2 artırım uygulandığında 30 ay bulunacaktır. Bu durumda bunun 2 yıl 6 ay olarak mı, yoksa 1 yıl 18 ay olarak mı ifade edilerek sonuç cezanın belirlenmesi gerekir? Burada kanun koyucu, temel cezayı belirlerken yıl olarak belirlemekle niyetini ortaya koymuş ve bu ceza üzerinden yapılan artırımlar sonucunda yılı aşan kısımların yıla tamamlanarak sonuç cezanın belirlenmesine engel bir durum bulunmamaktadır.<sup>10</sup>

Sanığın lehine hareket edilmesi kaidesi 61/7 maddesinde sadece arta kalan bir günün hesaba katılmayacağı durumlar için Kanun'da öngörülmüştür. Bir günün artakalanının atılması, artırım ve indirim uygulanan her aşamada gözetilir.<sup>11</sup> Diğer bir ifadeyle, cezadan arta kalan kısmın atılması sadece sonuç cezada değil, artırma ve indirmenin yapıldığı tüm aşamalarda gözetilecektir. Yani ceza artırıldığında küsurat çıkmış ise bu küsurat atıldıktan sonraki miktar üzerinden artırma veya indirme yapılacak, sonuç cezada da küsurat atılacaktır.<sup>12</sup> Sanık lehine hesap yapılması sınırı olmayan bir ilke değildir. Kanun hükmünde boşluk olmadığı hallerde, sanığın aleyhine dahi olsa, kaidenin bizatihi uygulanması icap eder. Yılın, resmi takvime göre hesap edilceğine ilişkin hüküm, 12 aya göre 5 günlük farkın sanık aleyhine hesaba dâhil edilmesini emretmektedir.

7/ DÖNMEZER Sulhi / ERMAN Sahir, *Nazari ve tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, III. Cilt, İstanbul Matbaası, 10. Baskı, İstanbul 1985, s.116 vd.*; ÖZBEK Veli Özer / DOĞAN Koray / BACAŞIZ Pinar / TEPE İlker, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 7. Baskı, Ankara 2016, s.727*

8/ ÖZEN Mustafa, *Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2009, C.15, S.1-2, ss.75-120, s.113*

9/ TANERİ Gökhan, *Temel Cezanın Belirlenmesi, Ankara Barosu Dergisi, 2016, S.3, ss.127-162, s.155*

10/ YERDELEN Erdal, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi, Doktora Tezi, Konya-2012, s.322-323*

11/ KUMBASAR s.124 - Yargıtay CGK - 04.03.2003 - 2003/1 - 2003/17

12/ BAKICI Sedat, 5237 sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, *Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2008, s.1383*

Asıl olan, hesabın karışıklığa uğratılmamasıdır. Bu sebeple sonuç cezada, ayların yıla, günlerin aya ırcası, hesabın sadelik ve basitliği için zorunludur. Her halde, sanık lehine hesap yapılmasının esas alınması, ihtimal ve tertiplerin çokluğu karşısında karışıklığa yol açacaktır.

Örneğin, bu mülahaza dâhilinde, gregoryen/miladî takvimde, dört yılda bir Şubat ayının 29 güne isabet ettiği ve gün sayısının 366 olduğu artık yıllarda müddetlerin hesabında yılın resmî takvim yılı olarak belirlenmesi, artık yıl dahi olsa bu yılların da 1 yıl olarak hesap edilmesi gerektiği Yargıtay 1. CD - 10/12/2015 - 2015/3630 - 2015/6107 sayılı kararında doğru olarak içtihat edilerek karışıklığa mani olunmak istenmiştir.

Bir görüşe göre, yıl olarak ifade edilen ceza ağırlatıcı nedenini uygulanmasından sonra ceza miktarı yılı aşarsa sadece ağırlatıcı nedenin uygulanmasından sonra ortaya çıkan ceza ay olarak ifade edilecektir. Diğer bir ifadeyle, yıl ve ayla birlikte başlayan cezalarda (örneğin 2 yıl 6 ay) yıl ve ay üzerinden artırım kendi içlerinde yapılır, yıl üzerinden yapılan artırım sonucu ay küsuratı, ay üzerinden yapılan artırıma eklenir ve bu şekilde yapılan artırımda 12 aylık dilimleri geçse dahi ay bölümündeki miktar yıla çevrilmez, hesaplanacak ceza, içerisinde hem yılı hem de ayı kapsıyorsa eklemeler, yıl varsa yılın üzerine eklenecek, ay varsa ayın üzerine eklenecektir.<sup>13</sup>

İştirak etmediğimiz bu görüşün kanuni dayanağı bulunmamaktadır. Bu görüşe göre yapılacak hesaplama, birden fazla artırım ve indirimin uygulandığı hallerde karışıklığa ve çelişkili uygulamalara yol açacaktır.

**III. Özetle,** sene üzerinden tercih ve takdir edilen temel hapis cezasında, birden fazla artırım ve/veya birden fazla indirim sebebinin varlığı halinde, hem artırım ve hem de indirim yapılırken zorunlu olmadıkça başka bir zaman birimine çevrilmeden hesap yapılmalıdır. Zorunluluk halinde aritmetik hesaplama nihayetleninceye, yani sonuç ceza takdir ve tespit edilinceye kadar, çevrilen zaman birimi üzerinden hesaplamaya devam edilme-lidir. Her halde sonuç ceza tespit edilirken, 30 ve üstü gün birimli ceza, aylara çevrilip, ay birimine eklenmeli; bilahare 12 ayı geçen aylar yıla çevrilerek, yıl birimine eklenmeli ve

13/ TÜFEKÇİ Elif, *Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008, s.89*; KORUCULU İrmak, *Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2022, s.412*



sonuç ceza bu hal üzere takdir edilmelidir. Diğer bir ifadeyle 30 ve üzeri bakiye günler ile 12 ve üzeri bakiye aylar sonuç cezada aya ve yıla çevrilmelidir.

Tercih ve takdir edilen temel cezanın hem yıl ve hem de ay birimini içermesi halinde, bunun üzerinden artırım veya indirim yapıldığı takdirde de sonuç cezanın herhalde yıla dönüştürülmesi gerekir. Zira suç için Kanun'da öngörülen ceza yıl birimi olarak zikredilmiş ise temel ceza üzerinden artırılan veya indirilen kısmın yıla dönüştürülmeyeceğine yahut ayda bırakılması gerektiğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.

### Örneğin;

2 yıl 6 ay hapis cezası 1/2 oranında artırıldığında 3 yıl 9 ay; Bu ceza 1/2 oranında artırıldığında 4 yıl 19 ay 15 gün;

Bu ceza da 1/2 oranında artırıldığında 6 yıl 29 ay 7 gün olmalı; başkaca bir işlem yapılmayacak ise, sonuç ceza 8 yıl 5 ay 7 gün olarak hüküm altına alınmalıdır.

Eğer 6 yıl 29 ay 7 gün hapis cezasında, indirim sebebiyle aritmetik hesaplama devam edecekse;

Bu miktar yani 6 yıl 29 ay 7 gün hapis cezası üzerinden 1/4 oranında eksiltme yapıldığında 4 yıl, 27 ay, 27 gün;

Bu ceza 1/6 oranında eksiltildiğinde 3 yıl 27 ay 7 gün olmalı; başkaca bir işlem yapılmayacak ise, sonuç ceza 5 yıl 3 ay 7 gün olarak hüküm altına alınmalıdır.

**IV.** İhtilafli ve Yargıtay içtihatlarında uzun süredir ve birbiriyle çok farklı kararlar verilen ikinci husus: Gün üzerinden belirlenen hapis cezalarında da, yukarıda yaptığımız açıklamalara kıyasen, yıl üzerinden yapılan artırım ve indirimde uygulanması gereken usulün, ay birimi üzerinden belirlenen cezalarda da uygulanması gerektiği kanaatindeyiz. Diğer bir ifadeyle, ay üzerinden tercih ve takdir edilen temel hapis cezasında, birden fazla artırım ve/veya birden fazla indirim sebebinin varlığı halinde, hem artırım ve hem de indirim yapılırken zorunlu olmadıkça başka bir zaman birimine çevrilmeden hesap yapılmalıdır. Zorunluluk halinde aritmetik hesaplama nihayetleninceye, yani sonuç ceza takdir ve tespit edilinceye kadar, çevrilen zaman birimi üzerinden hesaplama devam edilmelidir. Her halde sonuç ceza tespit edilirken, 30 ve üstü gün birimli ceza, aylara çevrilip, ay birimine eklenmeli sonuç ceza bu hal üzere takdir edilmelidir. Diğer bir ifadeyle

30 ve üzeri bakiye günler sonuç cezada aya çevrilmelidir.

**V.** Yargıtay kararlarındaki farklılık şu başlıklar altında tasnif edilebilir:

**1.** Artırım da indirim de yıla tahvil edilmelidir (Yargıtay 10. CD - 27/10/2021 - 2021/11664 - 2021/10769);

**2.** İndirim aya tahvil edilmelidir (Yargıtay 3. CD - 29.06.2022 - 2021/19107 - 2022/3982);

**3.** Artırım yıla tahvil edilmelidir (Yargıtay 4. CD - 10.09.2012 - 2011/6787 - 2012/16161);

**4.** Artırım aya indirim ise yıla tahvil edilmelidir (Yargıtay 1. CD - 20/11/2009 - 2008/7590 - 2009/7092);

**5.** Artırım aya tahvil edilmelidir (Yargıtay 1. CD - 06/12/2022 - 2022/9990 - 2022/9639);

**6)** Artırım da indirim de aya tahvil edilmelidir (Yargıtay 10. CD - 05/07/2018 - 2018/1211 - 2018/5542);

**7.** İndirim yıla tahvil edilmelidir (Yargıtay CGK - 14.11.2017 - 2015/15-642 - 2017/470);

**8.** İndirimde gün aya tahvil edilmelidir (Yargıtay 2. CD - 18.03.2019 - 2019/1000 - 2019/5224);

**9.** İndirimde gün aya tahvil edilmemelidir (Yargıtay 8. CD - 20.10.2022 - 2020/743 - 2022/15003);

**10.** Artırımda gün aya tahvil edilmemelidir (Yargıtay 2. CD - 2020/24630 -2022/1961 - 10/02/2022);

**11.** Artırımda gün aya tahvil edilmelidir (Yargıtay 1. CD - 26.01.2009 - 2008/2608 - 2009/187765).

Yargıtay içtihatlarında, uzun süredir devam eden karışıklık ve içtihat farklılığı olduğu görülmektedir. Bazı hallerde birbirlerinin tamamen aksi, bazı hallerde kısmen aksi olan kararlar verildiği, çoğu kararda ise hangi gerekçe ile hangi hesap usulünün tercih edildiğinin gösterilmediği müşahade edilmektedir. Bu içtihat uyuşmazlığının, içtihatların birleştirilmesi yoluyla giderilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

# KASTRASYON VE HUKUKİ NİTELİĞİ

ORHAN GAZİ YAŞAR

Bodrum Ağır Ceza Mahkemesi Üyesi



## I. GENEL OLARAK

İnsan doğasına ait olan cinsel davranışlar içgüdüsel bir temele dayalı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yönü ile insanlık tarihi ile yaşıt olan cinsellik; dini, ahlaki veya hukuki yönlerden ele alınmakta olup anti sosyal olarak görülen rıza dışı cinsel davranışlar günah veya ahlaksızlık olarak değerlendirilmektedir. Hukuki açıdan ise cinsel dokunulmazlığa karşı olup farklı şekillerde ortaya çıkan hukuka aykırı fiiller suç olarak tanımlanmaktadır. Cinsel suçlar olarak da adlandırılan bu tür suçlara uygulanacak yaptırımlara ilişkin değişik dönem ve toplumlarda farklı fikirler ortaya çıkmıştır. Cinsel suçların bastırılmasına ve bu suçların faillerine uygulanacak yaptırımlara ilişkin ileri sürülen görüşlerden en popüler olanı ise kastrasyon uygulamasıdır. Özellikle ergenlik öncesi yaşta bulunan küçük çocuklara karşı işlenen cinsel suçların faillerine yönelik uygulanmak üzere ileri sürülen kastrasyon, ülkemizde infial yaratan cinsel istismar fiillerinin akabinde gündeme gelmektedir.

Cinsel dokunulmazlığa karşı yapılan hukuka aykırı eylemler değişik hukuk sistemlerinde olduğu gibi ülkemizde de suç olarak tanımlanmakta olup Türk Ceza Kanunu'nda cinsel suçlara yönelik ağır yaptırımlar öngörülmektedir. Bu suçlar karşılığında uygulanması öngörülen yaptırımların sürekli olarak ağırlaştırılmasının belirtilen suçların işlenmesini engellemediği ise bilinmektedir. Gerçekten de ülkemizde infial yaratan her cinsel suçun/failin ardından cinsel suçlara ilişkin cezalar arttırılmış ise de; 5237 sayılı TCK 102,

103 ve 104. maddelerinde düzenlenen ve cinsel saldırı, çocuğun cinsel istismarı ve reşit olmayan ile cinsel ilişki suçlarından belirgin bir azalma meydana gelmemiştir.

Pozitif bilimlerin özellikle tıp biliminin gelişmesi üzerine yapılan tıbbi çalışmalara göre, kişilerin dış dünyada sonuç doğuran fiilleri insan vücudunda meydana gelen fiziki ve kimyasal reaksiyonlar sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu noktada tıp bilimi; cinsel istek, dürtü ve davranışlara yön veren nörobiyolojik sebeplerin çok girift olduğunu ifade etmektedir.<sup>1</sup> Kastrasyon, cinsel suçlara karşı uygulanan klasik hapis cezası yaptırımının cinsel suçları azaltmadığı gerçeği ile cinsel davranışların kökenine ilişkin tıbbi/bilimsel tespitlerin keşiştiği noktada karşımıza çıkmaktadır.

## II. KASTRASYON KAVRAMI

Kastrasyon, kişilerin cinsel faaliyette bulunma ve üreme kabiliyetini tamamen sona erdirmek ya da geçici olarak durdurmak için cerrahi veya kimyasal olarak gerçekleştirilen bir müdahale olarak tanımlanabilir.<sup>2</sup> Kastrasyon ile kişinin hormonal sistemine ilaç ile ya da testosteron hormonu üreten testislerine cerrahi olarak müdahale edilmekte olup ya-

<sup>1/</sup> Kudret, Güven, "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)", *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (2019) 13-16.

<sup>2/</sup> Caner, Yenidünya ve Yusuf Yaşar, "Kastrasyon Cinsel Suç Faillerine Uygulanabilecek Uygun Bir Yaptırım Mıdır?", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y:4, S:14, (2013), 175-179.





de de bir değişiklik olmadığından kimyasal kastrasyonun vücut dokunulmazlığına olan müdahalesi, cerrahi kastrasyona göre daha ilımlı ve insancıl bulunmaktadır.

### III. HUKUKİ NİTELİĞİ

5237 sayılı TCK'nın 45. maddesine göre suç karşılığında yaptırım olarak uygulanan cezalar, hapis ve adli para cezalarıdır. Bu kapsamda kastrasyon uygulaması Türk hukukunda bir ceza yaptırımı olarak kabul edilmemektedir. Ülkemizde kastrasyona işaret eden düzenlemenin 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 108/9. madde ve fıkrası ile yapılması bu müessesinin bir infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbiri olarak kabul edildiği anlamına gelmektedir.

26.07.2016 tarihinde yürürlüğe giren Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelik'te; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 102/2, 103 ve 104/2-3. madde ve fıkralarında düzenlenen cinsel nitelikli suçlardan hükümlü olanlar hakkında değişik yükümlülükler yer verilmiş ise de; bunlardan yönetmeliğin "Tıbbi Tedaviye Tabi Tutulmak" başlıklı (tedavi tanımı itibarıyla Danıştay Onuncu Dairesinin 17/9/2020 tarihli ve E:2016/12975; K: 2020/3048 sayılı kararı ile iptal edilen) 7. maddesi kimyasal kastrasyon uygulamasına işaret etmektedir.<sup>5</sup>

Kişinin çocuk sahibi olmasını engelleyebilecek ve hatta cinsel faaliyetlerini de tamamen sona erdirecek sonuçları olan cerrahi kastrasyonun kişinin vücut dokunulmazlığına karşı ağır bir ihlal niteliğinde olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Kişilerin rızasına uygun olarak, bir tedavinin parçası olan, kişinin cinsel suç işlemesine neden bir psikiyatrik rahatsızlığı tespit edilerek yapılacak bir kimyasal kastrasyon uygulaması ise hukuka uygun görülmektedir.

Öğretide kimyasal kastrasyon açısından ilaçlı tedavinin her türlü cinsel suç failleri yönünden değil sadece cinsel isteklerine karşı koyamayan pedofili olarak adlandırılan kişilere karşı uygulanması savunulmaktadır.<sup>6</sup> Ayrıca kişinin maddi varlığına bir müdahale niteliğinde olan bu yöntemin denetimli serbestlikten yararlanmanın bir koşulu olarak ve ancak hükümlünün rızası kapsamında uygu-

5/ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler 13. Baskı* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018), 346-347.

6/ Pervin Aksoy İpekçioğlu, "Cinsel Suçları Önlemede Kastrasyon Seçeneği", *Ceza Hukuku Dergisi* 17, (2011), 114.

lanacak bir tedbir/tedavi olabileceği belirtilmektedir.<sup>7</sup>

### V. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Cinsel suçların-özellikle mağduru çocuk olan cinsel suçların-toplumumuzda diğer suçlara nazara daha farklı ve fazla bir toplumsal tepki ile karşılandığı yadsınamaz bir gerçektir. Özellikle cinsel suç faillerinin hadım edilerek cinsel faaliyetlerinin tamamen sona erdirilmesine ilişkin toplumdan gelen talepler bu tepkinin bir yansımasıdır. Cerrahi kastrasyon uygulamasına tekabül eden bu şekildeki taleplerin temel insan hak ve özgürlüklerine aykırı olması nedeniyle kabul edilemeyeceği savunulmaktadır.

Kastrasyonun diğer türü olan kimyasal kastrasyona insan haklarına aykırı olduğundan bahisle tamamen karşı çıkmak doğru olmadığı gibi kastrasyonun bu türünün her hal ve şartta uygulanabileceğini söylemek de mümkün değildir. Fail tarafından gerçekleştirilen cinsel suça kişinin cinsel dürtülerine engel olamamasının yahut kişinin sahip olduğu psikiyatrik bozukluğunun neden olduğunun bilimsel olarak tespit edilmesi halinde; kişinin rızası alınarak gerçekleştirilecek bir kimyasal kastrasyon işleminin hukuka uygun olacağı kabul edilmektedir. Kimyasal kastrasyonun tedavi edici bir tedbir olma özelliğini kaybettirecek ve uygulanan kişide başkaca hastalıklara neden olabilecek şekilde uygulanmasının ise kişinin vücut bütünlüğüne karşı saldırı niteliğinde olduğunu ifade etmek gerekmektedir.

Türk hukukunda bu kapsamda yapılacak yasal düzenlemelerde cinsel suç failleri arasında suçun altında yatan neden yönünden ayırım yapılması, cinsel suç faillerinin öncelikle belirli tıbbi kriterlere gruplandırılması gerekmektedir. Kimyasal kastrasyonun ancak psikiyatrik bozukluğu olan yahut tıbbi nedenler ile cinsel dürtülerine engel olamayan failer hakkında uygulanabileceği kabul edilmelidir. Bu itibarla kastrasyonun bir cezalandırma aracı olarak görülmemesi, cinsel dürtülerine hakim olamayan failerin tekrar suç işlemesini önlemek için uygulanacak bir destek tedavi tedbiri olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

7/ Fahri Gökçen Taner, "6545 Sayılı Kanun Cinsel Saldırı ve Cinsel Taciz Suçlarına Ne Getirdi? Ne Getirebilir?", *TBB Dergisi, özel sayı*, (2017), 89.

“*Daima*”

1954'ten bugüne, yediden yetmişe herkesin yanında olduk.  
Ülkemizin hayallerine, emeklerine ve geleceğine desteęimizi sunduk. Çünkü...

**VakıfBank, daima seninle.**

69.yıl

444 0 724 | vakifbank.com.tr

 **VakıfBank**  
Burası Sizin Yeriniz

 /vakifbank



# YARGIDA ARZ-I HÂL

DR. HARUN MERT

Yargıtay Üyesi



*Meslek hayatımda gözlemediğim ve dikkatimi çeken hususlardan biri şudur: Yargımızın işleyişinde önemli derecede bir “arz-ı hâl” meselesi var.*

Arz-ı hâl, “hâlini arz etme, dilekçe” anlam(lar)ına geliyor. Ücret karşılığında dilekçe veya mektup yazan kişi manasını taşıyan “arzuhalci” de buradan neşet eden bir kelime. Ancak benim “yargıda arz-ı hâl” ile kast ettiğim husus, sadece yargı mercilerinden talepte bulunanlarla ilgili değil. Daha geniş anlamda; yargı sürecinin çeşitli aşamalarında rol üstlenenlerin, kaleme aldıkları metinlerde, söylemek istediklerini açık ve anlaşılabilir bir şekilde ifade edememeleri meselesi... Buna “hâlini arz edememe” ya da “meramını anlatamama” sorunu demek de mümkün.

Yargı sürecinin sözlü ve yazılı anlatımlara dayalı bir şekilde işlediğini biliyoruz. Yargı mercilerinden talepte bulunulurken, suç işlediği iddia edilen kişilerle ilgili iddianame hazırlanırken ya da mahkemelerce karar verilirken, çoğu zaman olay ve olgulara dair anlatımlarda bulunulur, çeşitli hukuki tespit ve görüşler dile getirilir. Duruşma, ifade alma gibi aşamalarda da sözlü olarak anlatılanlar tutanağa geçirilir.

Bu süreçte; hâkimler, savcılar ve avukatlar başta olmak üzere, soruşturma ve yargılama faaliyetine katılan aktörlerin, meramla-

rını iyi ifade edemediklerine şahit oluyoruz. Konuyla ilgili aklıma gelen birkaç olayı nakledersem, ne demek istediğim daha iyi anlaşılacaktır.

İlk görev yaptığım şehirde bir avukat, karşılıksız çek keşide etmek suçuna ilişkin bir şikâyet dilekçesi vermişti. Dilekçeyi okuduğumda, aynı hususun bozuk cümlelerle beş altı kez tekrar edildiğini görünce, üstüme vazife olmadığı halde, “Avukat bey, konuyu bir iki cümleyle anlatabilirdiniz, böyle uzun dilekçeye gerek yoktu.” dedim. Avukat, hemen cevabı yapıştırdı: “Siz ne diyorsunuz savcı bey, ben ondokuz yıl edebiyat öğretmenliği yaptım, biliyor musunuz?” Bu sözler karşısında, doğrusu ne diyeceğimi bilemedim. Edebiyat öğretmenliği yapmış bir avukat böyle dilekçe verirse, herhangi bir avukatın nasıl bir dilekçe vermesi beklenebilirdi ki!

Cumhuriyet savcılarının iddianame ve kararlarında da benzeri durumların yaşandığı vâkidir. Katıldığım bir asliye ceza mahkemesi duruşmasında, hâkim dosyayı önüme bırakarak, “Bu iddianamede ne demek istiyor, anlayabildiniz mi savcı bey?” diye sormuştu. Gerçekten de iddianamenin olay kısmını okuduğumda pek bir şey anlaşılıyordu. Kim kime ne yapmış, sanık ne ile suçlanıyor, belli değildi. Olayın mahiyetini, ancak dosyadaki kolluk fezlekesi ile ekindeki tutanakları okuyunca anlayabilmişim. O yıllarda iddianamenin iadesi imkânının olmaması da bu tarz davalara açılmasını kolaylaştırıyordu.

Yine, görev yaptığım ilçede “haklı olmayan yere tecavüz” suçundan dolayı yürüttü-



ğüm bir soruşturmada, konuyla ilgili olarak asliye hukuk mahkemesinde görülen dava dosyasına bakmam gerekmişti. Dosyayı incelerken, şikâyete konu yerde mahkemece yapılan keşfin tutanağını okudum. Hatırladığım kadarıyla tek cümleden oluşan uzunca bir paragraf vardı tutanakta. Tekrar tekrar okudum, ancak keşifte nelerin tespit edildiğini bir türlü anlayamadım. Dosyayı alıp hâkim arkadaşşıma götürdüm, durumu anlattım ve *“Burada ne anlatmak istiyorsunuz hâkim bey?”* dedim. Tutanağı okuyan hâkim, *“Haklısınız savcı bey, acele yazmışsınız, maalesef pek anlaşılıyor.”* diye cevap verdi.

Adalet Bakanlığında çalışırken ve hâlihazırda görev yaptığım Yargıtayda da zaman zaman benzeri durumlarla karşılaştım. Özellikle, adli merciler tarafından yabancı devlet makamlarına yönelik olarak hazırlanan istina-be ve iade talepleri tercüme edilirken, Türkçe metinlerdeki yetersizlikler nedeniyle tercümanlarımızın çeşitli zorluklar yaşadıklarını hatırlıyorum. Ayrıca, yapılan tespit ve sonucun iyi ifade edilemediği kolluk tutanakları ile bilirkşi raporlarına rastladığım da çok oldu.

Sanırım, meslek hayatında böylesi durumlarla hepimiz sıklıkla karşılaşıyoruz. Dolayısıyla bu tür örnekleri çoğaltmak mümkün. Elbette, genel tablonun belirtilen şekilde olumsuz olduğunu söylemek, yargı camiamıza haksızlık olacaktır. Değerli meslektaşlarımızın ortaya koyduğu çok güzel uygulama örneklerini de sıklıkla görüyor ve takdir ediyoruz. Burada amacım bardağın boş tarafına odaklanmak olduğu için eksiklikleri ön plana çıkartıyorum.

Genç hukukçularla hasbihal ederken hep dile getirdiğim bir husus var: Kalifiye bir hukukçu olabilmek için, *“üst düzeyde muhakeme kabiliyetine”* ve *“çok iyi ifade yeteneğine”* sahip olmak gerekiyor. İster avukat olsun, isterse hâkim ya da savcı; bir hukukçu çok iyi muhakeme yeteneğine sahip olsa, önüne gelen hukuki meseleleri doğru bir şekilde çözüme kavuşturmuş olsa bile, hukuki argümanlarını açık ve anlaşılabilir bir dille ifade edemiyorsa, vardığı sonuçlar ile hukuki dayanakları tam olarak kavranamayabileceğinden, muhataplarını ikna etmekte zorlanacaktır. Örneğin, son derece isabetli bir karar veren hâkim; gerekçesinde, vardığı sonucu maddi ve hukuki dayanaklarıyla birlikte muntazam biçimde anlatamadığı zaman, kararının üst derecedeki mahkeme tarafından bozulması muhtemeldir.

Şu halde, yargı sürecinde her zaman haklı olmak ya da doğru sonuca ulaşmak yetmiyor, haklılığını ve doğruluğunu güzel bir dille anlatabilmek de gerekiyor. Bu açıdan; talep, iddia ve kararlarda hukuki gerekçelerin iyi bir biçimde ifade edilmesi büyük önem taşıyor. Ayrıca, hukuki metinlerin uzun olmasından ziyade, *“efrâdını câmi ağıyârını mâni”* olması daha makbuldür. Dolayısıyla asıl marifet, çok uzun dilekçeler veya yüzlerce sayfalık iddianame ya da mahkeme kararları yazmak değil, dile getirilmek istenen hususların temel dayanak noktalarını kısa ve öz olarak ortaya koyan nitelikli metinler hazırlayabilmektir.

Görev yaptığım kurumlarda birlikte çalıştığım meslektaşlarıma hep şunu tavsiye etmekteyim: *“Sağlıklı bir hukuki metin oluş-*





turmak için; lütfen, yazdığınız metnin önce maddi hukuk bakımından doğruluğunu inceleyin, sonra da metni dilbilgisi ve anlatım açısından kontrol edin. Başka bir deyişle, işleme konulmadan önce en az iki kez okuyun hazırladığınız metni.” Tabii ki böyle bir uygulama, olağandan daha fazla gayret ve dikkat istiyor, ilave zaman ayırmayı gerekli kılıyor.

Bunları anlatırken; bazılarınızın, yıllar önce bir savcı arkadaşımın bana dediği gibi, “İyi de, hâkim ve savcıların görevi edebiyat parçalamak mı?” dediğini duyar gibiyim. Elbette söylemek istediğim, hukukçuların bir edebiyatçı gibi süslü cümleler kurması değil. Bilakis; hayatın akışı içinde yaşanan veya karşılaşılan olay ve olguların, yargılama sürecinde, olağan bir şekilde anlaşılabilir ve ilgililerin hak kaybına yol açmayacak biçimde ifade edilmesi. Zira bir hukukçunun, “hâli(ni) arz etme” konusunda göstereceği hassasiyetin; kendisine, yaptığı işe ve o işin taraflarına saygının bir gereği olduğunu düşünüyorum.

Kanaatimce, hukukçu meslektaşlarımızın pek çoğu, aslında yeterli düzeyde ifade yeteneğini haiz olduğu halde, iş yoğunluğundan ya da dil ve anlatım konusunu pek önemsemediğinden olsa gerek, bu hususta gerekli özeni göstermiyor. Staj aşamalarında meselenin ehemmiyeti üzerinde yeterince durulmaması da hukukçuların böyle bir yaklaşımı benimsemesinde etkili oluyor. Konuya ilişkin yürütülecek farkındalık çalışmalarıyla daha iyi bir noktaya gelinmesi mümkün olmakla birlikte, sorunun temeli daha derinlere dayanıyor. Esasen, ortaöğrenim döneminden itibaren test tekniğine ağırlık veren bir ölçme-değerlendirme sisteminin uygulanması,

işaret ettiğimiz alandaki eksiklerin önemli sebeplerinden biridir. Dolayısıyla, öğrencilerin sözlü ve yazılı ifade yeteneklerinin gelişimine engel teşkil eden sınav sisteminin gözden geçirilmesi zaruridir.

Öte yandan; hukuk mesleklerine giriş sınavı ve mülakatlarında, adayların hukuk bilgilerinin yanı sıra, muhakeme ve ifade kabiliyetlerini iyi bir şekilde ölçecek ve bunlara etkin bir değer verecek mekanizmaların geliştirilmesi gereklidir.

Bu noktada, hukuk fakültesinde görev yapan değerli öğretim üyelerimize de önemli bir görev düşüyor: Aslında lisansüstü seviyelerde okutulması gereken devasa kitapları lisans öğrencilerinin omuzlarına yükleyerek onları içinden çıkılmaz detay bilgilerde boğmak yerine; bazı hocalarımızın yaptığı gibi, lisans düzeyine uygun hacimde kitaplar hazırlamak ve temel hususları ana hatlarıyla öğretmekle yetinmek... Böylece, dört yıllık eğitim için zaten oldukça geniş bir müfredattan sorumlu olan öğrencilerin, ders kitaplarından biraz olsun başlarını kaldırıp, fikir ve edebiyat eserlerini okuyarak daha nitelikli bir muhakeme ve anlatım yeteneği kazanmalarına fırsat tanınacaktır.

Özetle; hukukçular olarak, hem hakları en iyi şekilde savunmak hem de adil ve doğru kararlar vermek için, “hâli” en güzel şekilde “arz etme”nin yollarını aramalıyız. Kurumlarımız, hocalarımız ve eğiticilerimiz de üzerlerine düşeni yaparak, adaletin her “hâl” ve şartta daha üst seviyede “arz edilmesine” katkı sağlamalıdır.

Mâruzâtım bundan ibarettir.

KENAN YAŞAR

Anayasa Mahkemesi Üyesi



# HOŞ EDER BENİ

Devleri yenecek kudretim varken  
Kör talih pireye tuş eder beni

Hakkın mekanında cahil yargılar  
Hükmünde zalimle eş eder beni

En diri halimi anlamaz ağyâr  
Alemin diline keş eder beni

Kutlu bir savaşta can verecekken  
Vehmine yenilir leş eder beni

Şiir ülkesine baş kılacakken  
Sonların sonundan beş eder beni

Göklerde özgürce uçuşacakken  
Gelir bir kafese kuş eder beni

Ey gönül gamlanma bir gün olur da  
Yaradan lütfuyla hoş eder beni



# TÜRK CEZA KANUNU'NDA DAVA ZAMANAŞIMI



AHMET ASLAN

İstanbul Anadolu Cumhuriyet Savcısı

## 1. GENEL YASAL ÇERÇEVE

*Ceza muhakemesinde kural olarak soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin kanunda ceza miktarı gözetilerek belirlenmiş süreler dâhilinde tamamlanma zorunluluğu bulunmaktadır. Soruşturma ve kovuşturmanın öngörülen sürede bitirilememesi halinde zamanaşımı kuralları devreye girer ve muhakemeye devam etme olanağı ortadan kalkar.*

Kanunda aksi yazılmış olan haller dışında kamu davası;

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 30 yıl,
- Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 25 yıl,
- 20 yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda 20 yıl,
- 5 yıldan fazla ve 20 yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda 15 yıl,
- 5 yıldan fazla olmamak üzere hapis

veya adli para cezasını gerektiren suçlarda 8 yıl, geçmesiyle düşer (TCK m. 66/1).

Zamanaşımını kesen ya da durduran bir neden bulunmaması halinde, belirtilen sürelerin dolmasıyla soruşturma ya da kovuşturma işlemlerine devam etme olanağı kalmaz. Bu hallerde soruşturma aşamasında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, kovuşturma aşamasında ise düşme kararı verilmesi gerekir.

Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur (TCK m. 66/3). Yine suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda ise zamanaşımı süresi belirlenirken hapis cezası esas alınır (TCK m. 66/4; 3. CD, 2020/13479, 2020/10883).

Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği günden ve zincirleme suçlarda da son suçun işlendiği günden itibaren işlemeye başlar (TCK m. 66/6; 11. CD, 2020/1711, 2021/5887).

Zamanaşımı süreleri, suçun işlendiği tarih esas alınarak hesaplanır. Yargıtay, deprem





da yazılı olup ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya 10 yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren ve yurt dışında işlenen suçlar (TCK m. 66/7) açısından dava zamanaşımı söz konusu değildir. Bu suçlar, herhangi bir süreye bağlı olmaksızın soruşturma ve kovuşturma konusu olabilecektir.

### **f. Zorunlu Dava Süresine Tabi Kılınan Suçlar**

Mevzuatımızda bazı suçlar zorunlu dava sürelerine tabi kılınmış olup, bu süreler geçtikten sonra suç şüphesi altındaki kişi hakkında kamu davası açılmaz ve açılmış olan kamu davası da düşer. Örneğin basılmış eserler yoluyla işlenen veya 5187 sayılı Basın Kanunu'nda düzenlenen diğer suçlarla ilgili ceza davaları, günlük süreli yayınlar yönünden 4 ay, diğer basılmış eserler yönünden 6 ay içinde açılmak zorundadır (BASK m. 26/1). Ancak kamu davasının açılmasının izin veya karar alınmasına bağlı kılındığı (Cumhurbaşkanına hakaret, Devleti aşağılama gibi) basın suçlarında, izin veya karar için gerekli başvurunun yapılmasıyla dava açma süresi durur; durma süresi 4 ayı geçemez (BASK m. 26/6). Yine uzlaştırma açısından 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253/21. maddesinde öngörülen süreç boyunca zorunlu dava açma süresi işlemeyecektir.

*Takibi şikâyete bağlı olan basın suçlarında ise dava açma süreleri, suç için kanunun öngördüğü dava zamanaşımı süresini aşmamak şartıyla, suçun işlendiğinin öğrenildiği tarihten başlamaktadır (BASK m. 26/5; 19. CD, 2019/29749, 2020/1161).*

TRT yayınları yoluyla işlenen suçlardan dolayı kamu davası açma süresi de yayının yapıldığı tarihten başlayarak 60 gündür (TRTK m. 28/6).

Yine seçim suçlarından doğan kamu davası, seçimin bittiği tarihten itibaren 6 ay içinde açılmadığı takdirde kovuşturma yapılamaz (STHSKHK m. 180; 19. CD, 2020/3330, 2021/566).

Yukarıda örneklerine yer verilen bu suçlar hem genel dava zamanaşımı sürelerine hem de özel düzenlemelerde belirtilen zorunlu dava sürelerine tabidir. Dolayısıyla zo-

runlu dava açma süreleri de genel dava zamanaşımı süreleri dâhilinde dikkate alınacak, genel dava zamanaşımı süresi dolan eylemler açısından zorunlu dava açma sürelerine dair hesap yapılmasına gerek kalmayacaktır.

### **g. Yargılamanın Yenilenmesi**

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 66/5. maddesinde "Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu husustaki talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar." düzenlemesi bulunmakta olup, düzenlemede yer alan "tekrar muhakeme" veya "tekrar yargılama" kavramından, yargılamanın yenilenmesi kurumunun anlaşılması gerekmektedir (CGK, 2017/15-618, 2020/16). Dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edildiği tarihten itibaren suça ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlayacaktır (TCK m. 66/5; 6. CD, 2021/20936, 2022/14457; 6. CD, 2020/11751, 2021/15848).

## **3. DAVA ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN DURMASI**

Yukarıda da kısmen değinildiği üzere soruşturma ve kovuşturma yapılmasının izin veya karar alınmasına veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı olduğu hallerde, izin veya kararın alınmasına veya meselenin çözümüne ya da kanun gereğince hakkında kaçak olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılıncaya kadar dava zamanaşımı durur (TCK m. 67/1).

İzin ya da karar alınması gereken ve izin ya da karar için başvuru tarihi ile izin ya da karar tarihi arasında dava zamanaşımı duran suçlara örnek olarak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 299 ve 301. maddelerinde tanımlanan suçlar ile 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 58/1. maddesine veya 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'a tabi olan suçlar gösterilebilir (CGK, 2007/4MD-124, 2007/236; 12. CD, 2019/13237, 2020/231).

Bu noktada özellikle belirtmek gerekir ki diğer bir mercide çözülmesi gereken meselenin zamanaşımını durdurabilmesi için bu meselenin çözümünün soruşturma ve kovuşturmanın karara çıkarılması açısından zorunlu olması gerekmektedir. Aksi halde mahkemenin ilgili olguyu bekletici mesele yapması, zamanaşımını durdurmayacaktır (16. CD, 2015/3435, 2016/3787; 19. CD, 2020/3499, 2021/2668).

Kanun yararına bozma talebinin kabul edildiği tarihten itibaren suça ilişkin zamanaşımı süresi kaldığı yerden devam edecek olup, kanun yararına bozma talebine konu hükmün kesinleştiği tarih ile kanun yararına bozulduğu tarih arasında zamanaşımı duracaktır. Dolayısıyla bu hallerde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 66/5. maddesini uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Hükmün kanun yararına bozulması halinde kararın kesinleşmesi ile sona eren zamanaşımı süresi, hükmün bozulduğu tarihten itibaren tekrar işlemeye başlar (CGK, 2017/15-618, 2020/16).

*Aynı şekilde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraz yetkisini kullandığı hallerde de ilgili Yargıtay ceza dairesinin onama kararı ile son bulan zamanaşımı süresi, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bozma kararıyla tekrar işlemeye başlayacaktır (CGK, 2011/4-203, 2011/238).*

Son olarak, sanık hakkında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesi doğrultusunda hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı ve sanığın denetim süresi içerisinde yeniden suç işlediği ya da hakkında öngörülen denetimli serbestlik tedbirinin gereklerini yerine getirmediği hallerde, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kesinleşmesiyle duran dava zamanaşımının hangi tarihte başlayacağı hususuna değinmekte fayda görmekteyiz. Yargıtay uygulamasına göre bu halde duran zamanaşımı, yeni suçun işlendiği veya denetimli serbestlik tedbiri yükümlülüklerine aykırı davranıldığı tarihte yeniden işlemeye başlayacaktır (CGK, 2015/8-268, 2017/124).

## **4. DAVA ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN KESİLMESİ**

Bir suçla ilgili olarak;

- Şüpheli veya sanıklardan birinin Cumhuriyet savcısı huzurunda ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi,
- Şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi,
- Suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi,
- Sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa mahkûmiyet kararı verilmesi,

hallerinde, dava zamanaşımı kesilir (TCK m. 67/2).

Dava zamanaşımı süresi, kesildiği tarihten itibaren yeniden işlemeye başlayacaktır. Dava zamanaşımını kesen birden fazla nedenin bulunması halinde zamanaşımı süresi, son kesilme nedeninin gerçekleştiği tarihten itibaren yeniden işlemeye başlar (TCK m. 67/3).

Zamanaşımı sürelerinin kesilmesi halinde, zamanaşımı süresinin ilgili suça ilişkin olarak kanunda belirlenen sürelerin en fazla yarısına kadar uzaması mümkündür (TCK m. 67/4). Örneğin zamanaşımı süresinin 8 yıl olarak öngörüldüğü bir suç açısından kesilme nedeni oluşsa bile en fazla 12 yıl süreyle soruşturma ya da kovuşturmayla devam edilme imkânı vardır. Ayrıca zamanaşımı süresinin 8 yıl ile 12 yıl arasındaki bir süre içerisinde daha önce dolması durumu da mümkündür. Örneğin 01.01.2010 tarihinde işlenen 8 yıllık zamanaşımı süresine tabi bir suçtan dolayı 01.01.2011 tarihinde iddianame düzenlenmesi ve başkaca zamanaşımını kesen ya da durduran bir neden bulunmaması halinde, 01.01.2011 tarihli iddianameyle kesilen ve yeniden işlemeye başlayan zamanaşımı süresi 01.01.2019 tarihinde dolacaktır (11. CD, 2019/3475, 2020/879; 12. CD, 2020/1057, 2021/6104).

Kanunda zamanaşımını kesen nedenler tek tek sayılmış olup, sayılanlar dışındaki (şüpheli ya da sanık hakkında yakalama kararı verilmesi, çağrı kâğıdı tebliği, zorla getirme kararı düzenlenmesi gibi) nedenlere bağlı olarak zamanaşımı kesilmez (7. CD, 2020/4109, 2021/1827).

Ayrıca belirtmek gerekir ki sanığın savunması alındıktan sonra görevsizlik kararı verilmesi halinde, görevli mahkemece yeniden yapılacak sorgu zamanaşımını kesmez; bu durumda zamanaşımını kesen işlem, görevsiz mahkemece yapılan sorgudur (5. CD, 2014/11186, 2018/2650; 9. CD, 2020/8428, 2020/1667).

Zamanaşımının kesilmesine ilişkin hükümlerin "dava zamanaşımının sirayeti" ilkesi çerçevesinde oluşturulması sebebiyle, iştirak halinde bir suç işlendiği takdirde, şeriklerden biri hakkında dava zamanaşımını kesen işlemler yapılmış ise, haklarında madde metninde sayılan işlemler yapılmamış olan diğer şerikler açısından da dava zamanaşımı süresi kesilmiş olur (19. CD, 2018/2514, 2018/6198; 11. CD, 2019/2041, 2021/5940; 2. CD, 30978, 2020/15291).



# İNFAZ HÂKİMLİĞİNCE DİSİPLİN CEZALARINA İLİŞKİN ŞİKÂYETİN İNCELENMESİ



BETÜL KOYUNCU

Kırıkkale İnfaz Hâkimi

*Hükümlü veya tutuklular hakkında tatbik edilecek disiplin cezaları ve tedbirlerine karşı şikâyet ve itiraz durumunda 4675 sayılı İHK hükümlerinin uygulanacağı İnfaz Kanunu'nun 52'nci maddesinde açıkça düzenlenmiştir. Düzenleme uyarınca hükümlü ve tutuklular hakkında alınan disiplin tedbirleri ve verilen disiplin cezalarının kanun veya diğer yasal düzenlemelere aykırı olduğu iddiasıyla yapılan şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak görevi infaz hâkimliğine aittir.<sup>1</sup>*

Şikâyet üzerine infaz hâkimliğinin verebileceği kararların neler olabileceği, İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 6'ncı maddesinin üçüncü fıkrasında gösterilmiştir. Buna göre infaz hâkimlerinin sadece, inceleme sonunda şikâyeti yerinde görmezse reddine; yerinde görürse, yapılan işlemin iptaline ya da faaliyetin dur-

durulmasına veya ertelenmesine; yazılı sürenin geçmesinden sonra veya infaz hâkimliğinin görev ve yetki alanı dışında kalan bir karar, işlem veya faaliyete karşı ya da başvuru hakkı olmayan kimselerce yapılmışsa, başvuru dilekçesini esasa girmeden reddine karar verebilecektir.<sup>2</sup>

## A. USUL ŞARTLARININ VE MADDİ OLGULARIN İNCELENMESİ

İnfaz hâkimliği, hukukilik denetimi dışına çıkamaz.<sup>3</sup> Şikâyet konusu disiplin cezasını iptal eden ve bunun yasal dayanaklarını kararında gösterecek olan infaz hâkiminin ayrıca Cezaevi Disiplin Kurulu'nun veya kurum amirinin yerine geçerek yeni bir disiplin cezası belirleme yetkisi yoktur.<sup>4</sup> Hâkim, şikâyeti yerinde görürse iptaline karar vermekle yetinecek, aynı zamanda başka bir karar verilmesi gerektiğini düşünüyorsa, tekrar karar verilmesi için kuruma yazı yazacaktır. Örneğin, disiplin cezasının orantısız şekilde yüksek verildiği ya da yanlış nitelendirme yapılarak fiile uymayan disiplin suçundan ceza verildiği değerlendirilirse, kurumun yerine geçerek

2/ ÖZGENÇ/ŞAHİN, s. 186.

3/ ERDOĞAN, s. 1126.

4/ Y. 9. CD. E. 2009/11299, K. 2009/8686, T. 01.07.2009. (UYAP, E.T. 02.04.2023); ÖZKAVALCI, s. 393.

1/ ÖZGENÇ/ŞAHİN, s.163.





İnfaz hâkimliğinin, dosyayı incelerken, hükümlünün aynı eylemi nedeniyle ceza yargılaması var ise, bu dosyayı tetkik etmesi gerekir mi? Hüküm verilmiş ve verilmemiş ceza dosyaları arasında farklı değerlendirme yapmak gerekmektedir. Yargıtay bir kararında, disiplin cezasına konu eylem ile suç unsurlarının birbirinden farklı olması nedeniyle, infaz hâkimliğince öncelikle beraat kararına ilişkin dosya aslı getirilerek incelenmesi, neticesine göre işin esasına da girilerek bir karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir.<sup>10</sup> Bu doğrultuda her ne kadar disiplin yaptırımını gerektiren eylem ile suça konu eylemler yönünden aranan hukuki şartlar aynı olmasa bile, özellikle maddi deliller açısından ilgili ceza dava dosyasının incelenmesinin gerektiği anlaşılmaktadır.<sup>11</sup> Zira ilgili ceza yargılamasında verilen hüküm, maddi gerçeklik yönünden kati olacaktır.

Bununla birlikte adli yargılamada, suçun yasal unsurlarının oluşmaması, her durumda

*kasi.anayasa.gov.tr/ (E.T. 06.04.2023); Y 6. CD. E. 2015/1172, K. 2015/40072, T. 30.04.2015. (UYAP, E.T. 06.04.2023).  
10/ Y1. CD. E. 2019/3630, K. 2020/2636, T. 02.11.2020. (UYAP, E.T. 06.04.2023).  
11/ Y1. CD. E. 2019/3644, K. 2020/2280, T. 13.10.2020. (UYAP, E.T. 06.04.2023).*

disiplin incelemesinde hükümlü lehine yorumlanamaz. Bir fiil suç oluşturmasa da, İnfaz Kanunu'nda öngörülen disiplin cezası gerektiren bir fiile şekil verebilir. Bu durumda, hükümlünün disiplin cezası alması mümkündür. Ancak, yukarıda bahsedildiği gibi iddiaya konu fiilin hükümlü tarafından işlenmediğinin sabit olması veya hükümlünün o fiili işlediğinin somut delillerle ortaya konulamaması gibi, sübuta ilişkin tespitlerin disiplin sürecinde de dikkate alınması gerekecektir.<sup>12</sup>

Yine bir Yargıtay kararında, hükümlü hakkında disiplin cezası gerektiren eyleminden açılan ceza soruşturmasında, yeterli delil olmaması nedeniyle kovuşturmayaya yer olmadığına karar (KYOK) verilmesi durumunda kararın, bu fiile ilişkin disiplin cezasının da sübutunu etkileyeceği ve cezanın iptalinin gerekeceğine hükmedilmiştir.<sup>13</sup> Ancak söz konusu Yargıtay kararına katılmamaktayız. Çünkü yeterli delil olmaması sebebiyle KYOK verilmişse de, hükümlünün bu suçu işlemediğine yönelik beraat kararı gibi bir mahkeme kararı verilmemiştir. Savcılığın yürüttüğü soruşturmada şüpheli olan hükümlünün, kesin

*12/ ŞEN/BAŞER BERKÜN, s.365.  
13/ Y. 1. CD. E. 2021/10256, K. 2021/12929, T. 01.10.2021. (UYAP, E.T. 06.04.2023).*



olarak eylemi işlemediğinden KYOK verilmesi halinde, bu kararın bağlayıcı olacağı tartışılabilir.<sup>14</sup> Ancak infaz hâkimliğinin, dosyadaki deliller ışığında, disiplin suçunun vücut bulup bulmadığına ilişkin kendisinin bir inceleme yapması ve olayı değerlendirmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte yargılama devam ediyorsa, disiplin cezası incelemesi yönünden bu dosyayı bekletici mesele yapmak doğru olmayacaktır. Zira ilgili davayı beklemek neticesinde, hükümlünün şikâyetinin reddi halinde, kararın kesinleşmesi ve doğal olarak disiplin cezasının infazı ötelenecek, hükümlünün iyi hal kararı alması için gereken şartların yerine gelmemesi nedeniyle ceza infaz kurumunda geçirmesi gereken süre uzayabilecektir.<sup>15</sup> Ancak hâlihazırda verilmiş mahkeme hükmünün, Yargıtay ilamında da bahsedildiği üzere, infaz dosyasının yeniden ele alınmasında ya da süren şikâyet incelemesine esas alınmasında bir beis yoktur.<sup>16</sup> Yine ceza mahkemesinde, henüz karar verilmemiş olsa dahi, gerek görülürse, dosyanın veya içerisindeki delillerin, incelenmesi maksadıyla istenilmesi uygun olacaktır.<sup>17</sup>

## B. ŞİKÂyetLERİN İNCELENMESİNDE YÜRÜTÜLECEK USUL

4675 sayılı Kanunu'nun 6/2-son maddesine göre, disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, ceza verilen hükümlü ve tutuklunun savunmasını aldıktan ve varsa delilleri topladıktan sonra kararını verir. Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunması ve vekâletnamesini sunması şartıyla avukatı aracılığıyla veya birlikte yapabilir. İnfaz hâkimi gerekli görürse, savunmayı ceza infaz kurumunda da alabilir. Avukatın savunma sırasında dinlenebilmesi için duruşmada "hazır bulunması" ve "vekâletnamesini ibraz

14/ Y. 1. CD. E. 2019/2145, K. 2021/1880, T. 18.04.2019 (UYAP, E.T. 06.04.2023); Yargıtay bir kararında, Ceza mahkemesinde, suçun sanık tarafından işlenmediğinin saptanması nedeniyle verilen beraat kararının Hukuk Mahkemesine etkisi düşünülürse de, kesin delil bulunmaması nedeniyle beraat kararı verilmesi halinde bu nitelikteki kararın Hukuk Hâkimini bağlayacağı söyleneceğine hükmetmiştir. Bkz.; YHGK. E. 1974/4-475, K. 1976/159, T. 30.01.1976. (UYAP, E.T. 06.04.2023). 15/ Y. 10. CD. E. 2011/10815, K. 2011/31641, T. 20.07.2011. (UYAP, E.T. 06.04.2023).

16/ Soruşturmanın belirtilen süreler içinde tamamlanması ve zorunlu olmayan bir delilin beklenilmesi için soruşturmanın uzamasının hükümlünün aleyhine olduğu ve verilmiş bir mahkeme kararı varsa sonucunun uygulanması gerekmeyeceği henüz karar verilmediyse sonucunun beklenmesine gerek olmadığına ilişkin; ARAS/ GÜVERÇİN, s.304-305.

17/ Y. 1. CD. E. 2018/5923, K. 2020/2853, T. 16.11.2020. (UYAP, E.T. 06.04.2023).

etmesi" gerekir. Maddeden yapılan çıkarımla, duruşmaya gelmeyerek mazeret sunan avukatın mazeretinin kabulü mümkün değildir zira "hazır bulunmak" şartını sağlamayan avukat dinlenmemelidir. Ayrıca duruşmada hükümlü avukatı kabul etse de, CMK uygulamasından farklı olarak burada, vekâletnamesi olmadan dinlenmesi mümkün değildir. Öte yandan, hükümlü kendisine avukat tayin edilmesini istediği durumda, CMK'da öngörülen baro tarafından avukat tayin edilmesi hakkının burada uygulanması mümkün değildir.<sup>18</sup> Zira Kanun'da sadece avukatın hazır bulundurulması halinde savunmanın avukat aracılığıyla alınabileceği öngörülmüştür.

Bir diğer önemli husus ise şikâyet üzerine incelemenin duruşmalı mı yoksa dosya üzerinden mi yapılacağıdır. Zira İnfaz Hâkimliği Kanunu'nda bu duruma net bir açıklık getirilmemiş ve sadece "şikâyet üzerine şikâyetçinin savunması alınır" ibaresine yer verilmiştir. Şikâyet dilekçesinin tek başına savunma olarak kabul edilip edilemeyeceği ve savunmanın yazılı mı ya da sözlü mü yapılacağı konusu açık değildir. İlgili Kanun düzenlemesinde, "...savunmasını, ...avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir." denildiği de değerlendirildiğinde, hükümlünün avukatıyla birlikte savunma yapabilmesi için öncelikle duruşma olması gerektiği akla gelmektedir. Kanun net olmamakla birlikte, maddenin lafzından yapılan yorum ile şikâyet dilekçesi üzerine, hükümlünün savunması alınması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu durumda dilekçe sadece şikâyet olarak kabul edilecek, dilekçeden sonra savunmanın sözlü alınması gerekecektir. Yüksek yargı kararları da bu doğrultudadır.<sup>19</sup> Yargıtay bir kararında, hükümlünün, savunmasının bulunduğu cezaevinden SEGBİS marifetiyle alınmasını talep etmesi üzerine, savunmanın SEGBİS ile dinlenmesi gerektiğine karar vermiştir.<sup>20</sup> Anayasa Mahkemesi bir kararında İHK'nın hükümlüye savunmasını hâkim önünde bizzat veya hazır bulunmak suretiyle avukatı aracılığıyla dile getirme imkânı tanıdığına hükmetmiştir.<sup>21</sup> Ayrıca Anayasa Mahkemesine göre, kişiler sözlü yargılanma hakkına sahiptir ve bu haktan açıkça veya zimnen feragat edebilir ve sözlü yargılama yapılmasına ilişkin talebin sürdürülmemesi ya da hiç ileri sürülmemesi

18/ AYM, Metin Yamalak (2) Başvurusu, Başvuru Numarası 2013/9450, T. 13.06.2016, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/> (E.T. 06.04.2023).

19/ Y. 1. CD. E. 2018/1315, K. 2019/5162, T. 25.11.2019. (UYAP, E.T. 06.04.2023).

20/ Y. 1. CD. E. 2020/2659, K. 2021/2568, T. 26.02.2021. (UYAP, E.T. 06.04.2023).

21/ AYM, Talet Şanlı Başvurusu, Başvuru Numarası 2017/20526, T. 17.01.2023, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/> (E.T. 06.04.2023).

zımnen feragat olarak görülebilir.<sup>22</sup> Bir görüşe göre de, disiplin cezalarına şikâyetle de diğer şikâyetlerde olduğu gibi kanuni olarak bir duruşmanın öngörülmediği, dosya üzerinden inceleme yapılabileceği fakat hükümlünün savunma hakkının etkin kullanılabilmesi için duruşma açılmasının daha uygun olduğu öne sürülmektedir.<sup>23</sup>

*Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararlarında, hâkimliğin bulunduğu ağır ceza merkezinin yetki çevresi içerisinde bulunan ceza infaz kurumundaki hükümlülerin bizzat getirilerek hem duruşmada hazır bulunma hakkı ile savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasının sağlanması hem de silahların eşitliği ilkesi ve çekişmeli yargılama ilkelerine işlerlik kazandırılması gerektiği öne sürülmektedir.*<sup>24</sup>

Anayasa Mahkemesi, yetki çevresinde bulunan ceza infaz kurumundaki hükümlülerin duruşmada bizzat hazır bulundurulması gerekirken SEGBİS yoluyla katılımının neden yeterli görüldüğünün belirtilmesi gerektiğine, hükmetmiştir.<sup>25</sup> Her ne kadar kararlar bu yönde olsa da, SEGBİS vasıtasıyla da yüz yüzelik ve doğrudanlık ilkesi sağlanmaktadır. Hükümlülerin disiplin cezası beyanlarının alınması için duruşmaya getirilmesi hem ceza infaz kurumları için büyük bir yük, iş gücü kaybı ve özellikle tehlikeli hükümlüler ile terör suçluları yönünden ise büyük bir güvenlik sorunudur. Uygulamada, özellikle terör hükümlülerinin, adliyelere getirilirken, slogan atma ve benzeri disiplin suçlarını işledikleri görülmektedir. Bu yönden hükümlülerin bizzat gelmek istemesi halinde her hükümlü için ayrıca değerlendirme yapıp, bizzat gelmesi-

22/ AYM, Adnan Altın Başvurusu, Başvuru Numarası 2013/9748, T. 07.01.2016, § 46 <https://kararlarbilgiban-kasi.anayasa.gov.tr/> (E.T. 06.04.2023).

23/ SEN/BAŞER BERKÜN, s. 360.

24/ AİHM, Yevdokimov ve diğerleri/Rusya, 27236/05 Başvuru Numarası, 16.02.2016; Anayasa Mahkemesi, Emrah Yayla Başvurusu, 2017/38732 Başvuru Numarası, 06.02.2020; "Duruşmada hazır bulunma hakkının tarafların yargılamaya etkili katılmaları ile doğrudan ilişkisi vardır." <https://hudoc.echr.coe.int/> (E.T.07.04.2023).

25/ AYM, Gökhan Gündüz (4) Başvurusu, Başvuru Numarası 2018/13782, T. 10.03.2021, <https://kararlarbilgiban-kasi.anayasa.gov.tr/> (E.T. 06.04.2023); Y. 1.CD. E. 2021/10176, K. 2021/13161, T. 08.10.2021. (UYAP, E.T. 06.04.2023).

nin savunmasını etkileyeceğine kanaat getirilirse, duruşmaya getirilmesine karar verilmesinin daha uygun olacağı görüşündeyiz.

Şikâyetin sonucunda, hükümlünün müdafinin olması durumunda, vekâlet ücretine hükmedilip hükmedilmeyeceği de önemli bir konudur. Buna ilişkin Yargıtayın istikrarlı kararlarına göre, infaz hâkimliklerinin görevlerini yerine getirirken hukuki işlerin avukat aracılığı ile takip edilmesi ve tutuklu/hükümlü lehine karar verilmesi hallerinde yargılama gideri olarak Hazine aleyhine vekâlet ücreti hükmedileceğine dair herhangi bir yasal düzenlemenin mevcut bulunmadığı ve bu konuda kıyas da yapılamayacağına karar verilmiştir.<sup>26</sup>

Şikâyetin incelenmesinin sonucunda ise verilecek kararlar 4675 sayılı Kanun madde 6'da sayılmıştır. İnfaz hâkimi, inceleme sonunda şikâyeti yerinde görmezse reddine; yerinde görürse, verilen kararın veya yapılan işlemin iptaline ya da faaliyetin durdurulmasına veya ertelenmesine karar verir. Eğer, şikâyet başvurusu, 4675 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinde yazılı sürelerin geçmesinden sonra yapıldıysa veya infaz hâkimliğinin görev ve yetki alanı dışında kalan bir karar, işlem veya faaliyete karşı ya da başvuru hakkı olmayan kimselerce yapılmışsa başvuru dilekçesinin esasa girilmeden reddine karar verilir.

Disiplin cezalarına yapılan şikâyetler incelenirken hâkimlik kararında "şikâyetin reddi", ya da "ceza infaz kurumu kararının/uygulamasının iptaline" karar verilmesi gerekir. Şikâyet üzerine, kararın/uygulamanın iptaline karar verilmesi hâlinde kararda "şikâyetin kabulüne" yazılması da kanunen doğru değildir. Disiplin cezalarının şikâyet edilmesi veya şikâyetin reddedilmesi üzerine kesinleşen hücre cezasının infazının başlaması için verilecek onaylama kararı ise şikâyet sonucunda verilen "ret" kararı ile birlikte verilmez.<sup>27</sup> Yine aynı şekilde iptal kararı verilse dahi, iptal edilen karar yerine hâkimlik bir karar veremez,<sup>28</sup> yeniden karar alınması gereken hallerde bu kararın tesis edilmesi için dosyanın ceza infaz kurumuna tevdiine karar verilmesi gerekir.

26/ Y. 1. CD. E. 2020/4925, K. 2021/7987, T. 07.05.2021, Y. 1. CD. E. 2022/4133, K. 2022/2876, T. 15.04.2022.

(UYAP, E.T. 06.04.2023).

27/ "şikâyetin sadece reddine karar verilmesi ile yetinilmesi gerekirken, ayrıca disiplin cezasının onaylanmasına da karar verilmesinde, isabet görülmediğinden" Y. 1. CD. E. 2022/6188, K. 2022/4390, T. 03.06.2022. (UYAP, E.T. 06.04.2023).

28/ ÖZBEK, s. 521.



HAZİM ASLANCI

Kırklareli Cumhuriyet Başsavcısı

## ADINI

Dilim sussa da hâlim,  
Söyler durur adını,  
Her vakitte sen varsın,  
Saat vurur adını,  
Lâl olur susar gönlüm,  
Anmazsa kurur adını,  
Dile, hâle ve vakte,  
Gönle sürur adını,  
Her derde deva,  
Kalbe huzur adını,  
Her bir nazarımda var,  
Gözümde nur adını,  
Çölüme su misali,  
Yağan yağmur adını,  
Ne sis kalır ne perde,  
Akla şuur adını,  
Sırta kadem basmış ki;  
Kim bilir sır adını,  
Göze, akla ve çöle,  
Sırrıma sur adını,  
Çetin bir kale gibi,  
Kalbim korur adını.





# SURETLER: İBRAHİM YINAL

NECİP TOPUZ

Yargıtay Ceza Dairesi Üyesi



*İlgilenenler yahut bizim gibi yaşı kemale erenler Türkan Şoray'ın eşsiz güzelliğiyle oynadığı ve hepimizin kaderine yandığımız "Sultan Gelin" filmi hatırlayacaktır. Filmde, telli duvaklı gelin olan Sultan düğün gecesinin sabahında; damadın, babasının attığı silahtan korkup kalp krizi geçirip ölmesi üzerine, dokuz-on yaşlarındaki Veli'ye nikâhlanması hikâye edilmiştir.*

Yenge ile evlenme olarak ortaya çıkan bu duruma "levirat" yahut "leviratus" geleneği denilmektedir. Esasen Türkmenlerde gördüğüm tam anlamlandıramadığım biraz da tuhaf gelen ve hakkında araştırma yapan bilim insanlarına göre bu levirat geleneğinin birkaç türü varmış. Koca öldüğünde küçük kardeşle evlenme, koca öldüğünde kocanın akrabalarından biriyle evlenme, koca öldüğünde onun çocuğu olmayan üvey evlatla evlenme... İslamiyet'in kabulünden sonra sonuncunun terk edildiği bilinmektedir. İlk ikisi ile ilgili olarak ise konargöçer Türkmen aşiretlerinde çokça görüldüğünü söyleyebiliriz. Bu ilk ikisini yaşayanları bizatihi görmüşlüğümüz de vardır. Bununla birlikte, söz konusu geleneğin Yahudilerden, Moğollara kadar birçok kültürde varlığı da bilinmektedir.

Bu geleneğin kültürel sürekliliğinin bir sonucu olarak Hunlardan bu tarafa Türkler ara-

sında yaşadığını söylesek abartmış olmayız sanırım. Gerçekten de bu geleneğin sosyal, siyasal ve ekonomik birçok sebebi olduğunu söylemek mümkündür. Konuştuğum Türkmen kocaları bu geleneği devam ettirmelerinin sebebini ölen kişinin çocuklarının elinde büyümesini engellemek olduğunu ifade etmişlerdir. Öte yandan, fakir aileler için yuva kurmanın zorluğu ve masraflı oluşu da nazara alındığında leviratın ekonomik sebeplerle tercih edilmiş olabileceği de göz önünde bulundurulabilir. Bununla birlikte, tarihsel süreçte Emir Timur'un ölen çocuklarının eşlerinin yaşayan çocukları ile evlendirildiği bilinmektedir. Evlenen bu kadınların ise Cengiz soyundan yani "küregen" olmasının bu evlilikte etkisi olduğunu ve Emir Timur'un siyasal kaygılarla dul kalan kadınları sağ olan çocuklarıyla evlendirdiğini söyleyebiliriz.

Son zamanlarda bilgileri tazeleme bakımından Büyük Selçuklu tarihi okumalarına tekrar başlamıştım. Selçuklu hanedan ailesinin kimi adet ve geleneklerinin, Türkmenler tarafından 21. yüzyıla kadar taşındığını görmek hem çok şaşırtıcı hem de bir o kadar ilginçti. Gerçekten de Türkmenlerdeki akraba evliliğinin bir benzerini Selçuklu hanedan ailesinde gördük. Nitekim Berkiyaruk'un annesi olan Zübeyde Hatun Melikşah'ın karısı olup, Çağrı Beyin oğlu Emir Yakutî beyin kızıdır.

Tarih ana akım üzerinden ilerlemekte ve o akıma başkaldıran yahut karşı çıkan -emekleri hizmetleri ne olursa olsun- ya unutulmakta yahut da hain olarak tozlu sayfalarda yerini almaktadır. Bunun en güzel örneklerinden biri de Selçuklu hanedan ailesinden İbrahim Yinal'ın hazin hikâyesidir.



Malumları olduğu üzere Oğuz Yabgu Devleti'nin Subaşı (ordu komutanı) olan Selçuk Beyin Yabgu ile sorunlar yaşamaya başlaması ile mahiyetindeki Türkmenlerle Horasan civarına gelmesi ile dünya tarihini derinden etkileyen hikâyeye başlamıştır.

Tuğrul ve Çağrı Beylerin babası Mikail Beyin ölümünden sonra anneleri, söz başında bahsettiğimiz eski Türk geleneğinden gelen "levirat", usulünden dolayı Selçuk Beyin küçük oğlu Yusuf Yınal'la evlendirilmiş, bu evlilikten de İbrahim Yınal dünyaya gelmiştir. Diğer bir ifadeyle İbrahim Yınal, Tuğrul ve Çağrı Beyler ile anne tarafından kardeş, baba tarafından ise amca çocuklarıdır.

Tuğrul ve Çağrı Beylerin üvey kardeşi İbrahim Yınal kadri bilinmeyen çok büyük bir komutan idi. Zira Selçuklunun genişlemesinde Çağrı Bey kadar büyük rolü olmuştur. Selçuklu tarihinin ilk ve önemli fetihlerinden olan Nişabur ele geçirildiğinde şehri teslim almaya İbrahim Yınal üzerindeki yırtılmış elbiselerle mahiyetinde birkaç yüz atlıyla şehre girer. Gazneli Sultan Mahmûd ve oğlu Mesûd'un şehre büyük tantana ile girişlerine şahit olan ihtiyarların İbrahim Yınal'ı gördüğünde bir taraftan ağlayıp diğer taraftan olayın basitliğine güldüklerini dönemin tarihçileri rivayet edilmiştir.

Selçukluların Doğu Romalılarla yahut bilinen adıyla Bizans İmparatorluğuyla ilk büyük karşılaşması malumları olduğu üzere Pasinler Savaşıdır. Tarihçiler Anadolu kapılarının asıl bu savaşla açıldığını belirtmektedir. Selçukluların kuruluşu ekseriyetle Dandanakan Savaşı sonrasına tarihlenmektedir. Dan-

anakan Savaşı'ndan henüz sekiz yıl sonra Pasinler'de savaşa girilmesi İran'ın fethinin nasıl baş döndürücü bir hızla gerçekleştiğini göstermektedir.

Selçuklu hanedanından Şehzade Hasan'ın Doğu Roma ile meydana gelen çatışmalarda şehit düşmesinden sonra bunun öcünü almak için İbrahim Yınal Pasinler'de ihtişamlı bir zafer kazanmış, Bizans ordusunun komutanı esir edilip Tuğrul Bey'e gönderilmiştir.

İbrahim Yınal; Rey ve Hemedan gibi şehirlerle Azerbaycan ve Doğu Anadolu'nun fethinin mimarındır desek abartmış olmayız sanırım.

Bununla birlikte maalesef iki kez isyan etmiş, ikinci de ağabeyi Tuğrul Bey tarafından bertaraf edilmiştir. Tarihin "hain" olarak kaydettiği bu muzaffer komutan için günümüzün kıymetli Selçuklu tarihçilerinden Prof. Dr. Cihan Piyadeoğlu "İbrahim Yınal'ın her iki isyanının hanedan içerisinde sahip bulunduğu yer ve başarılarına rağmen konumunun buna uygun olmaması neticesinde gerçekleşmiş olduğunu söylenebilir." demektedir.

*Bizlere düşen ise şu deyimden ibarettir: "Sezar'ın hakkı Sezar'a" ...*

Baki Selam.

# İNSANLIK MAHKEMESİ OLARAK CEZA YARGILAMASI



MURAT HACIFETTAHOĞLU

Akademisyen - Yazar

*"Sfenks kendi çözmeli kendi bilmecesini!"*

R. Waldo Emerson

## GİRİŞ

Sadakat Kadri'nin "Dava: Sokrates'ten O. J. Simpson'a Yargılama'nın Tarihi" adlı kitabının ilhamıyla yazılan bu yazıda hem kitabın yüksek hatırı sebebiyle tanıtım ve tahlili yapılacak hem de Türkiye özelinde hukuk kültürü veya kültür-hukuk münasebeti hakkında dikkatimizi mucip hususlara temas edilecektir. Maksudumuz ne monoton bir kitap tahlil/tanıtım yapmak ne de hukuk kültürü meselesinin bütün bahislerini ihata edecek şümüllü bir tahkiye girişmektir. Meslektaşlarımıza hukukun sadece hukuk dogmatizmi sınırları içerisinde değerlendirilmesinin nakisa ve mahzurlarını hatırlatmak ise faydadan hali bir teşebbüs olmasa gerektir.

### **Tarihi Yargılamaların Muhakeme ve Muhasebesi Olarak Sadakat Kadri'nin Dava Kitabı**

Adalet ödülünü acıdan alacaktır.

Sadakat Kadri

Kendisi de bir ceza avukatı olan Sadakat Kadri'nin kitabı, tarihi ehemmiyeti haiz, sebep ve sonuçları itibariyle siyasi ve sosyal planda ses getirmiş, batılı manada ceza yargılamasının nirengi noktalarını teşkil eden davaların büyük bir titizlik ve vukufle incelendiği bir eserdir. Yazar; uzun, meşakkatli ve kemali iti-

*1/ Sadakat Kadri, Dava: Sokrates'ten O. J. Simpson'a Yargılama'nın Tarihi, Kolektif Kitap, İstanbul, 2015.*

na ile gerçekleştirdiği araştırmasında antiki-teden günümüze kitabında yer verdiği davalar hakkında her tür kaynağa müracaat etmiş; mahkeme kararları ve tutanakları, gazeteler, biyografik eserler, broşürler, kitaplar, filimler... Konunun enine boyuna incelendiği, antik çağlardan günümüze uzanan bir bütünlük ve iç tutarlılık halinde ceza yargılamasının hukuki, siyasi, sosyal veçhelerinin pek çok anekdota başvurularak ele alındığı eser, yazarın gıpta edilecek engin birikim ve sağlam muhakemesinin bir verimi niteliğinde. Yazar, çok sayıda olay ve hadise aktarırken, her davayı öncesi ve sonrasını dahil ederek tahkiye ederken hukuki mütalaa ve değerlendirilmelere de akışı bozmadan yer vermeyi bilmiş. Hukukçu kimliğiyle yazar, adalet, intikam, kinama, suçlama, cezalandırma, masumiyet karinesi, savunma, aleniyet gibi konularda batılı hukuk kurumlarının geçirdiği değişim evrelerini ve mevcut manzarasını teşrih masasına yatırıyor. Çalışmanın, Stalin'in düzmece davaları ve savaş suçları davalarını ele aldığı bölümleri siyaset hukuk ilişkisi ve savaş suçları hakkında kuşatıcı değerlendirmeler ihtiva ediyor.

Yazarın edebi kudreti ise kitabın bir başka müessir vasfı olarak öne çıkıyor. Belgesel tarzında bir anlatımın tercih edildiği kitap boyunca canlı tasvirler, çarpıcı bir ifade zenginliği okuyucuyu Fransız Devrimi günlerinde yargılamaların ve infazların yapıldığı hapishanelerden ve meydanlardan, Nuremberg duruşma salonlarına oradan da Vietnam savaş





hukuki hokus pokuslarla kurtaran şeytanlara dönüştürler. Ceza soruşturma ve kovuşturmalarının gizliliği bir takım pis işlerin döndüğüne dair güçlü emareler olarak sunulur ve aleniyetin adaletin tecelli etmesinde, cani ve zalimlerin cezalandırılmasında en etkili yol olduğu öne sürülür. Ceza yargılaması tutarlı bakış açılarının, önceliklerin, üstün yararın ve çıkarların çatıştığı bir alan görüntüsü vermez. Kutuplar arasında hızla anlayış değişimleri gerek hukuk düzeni içerisinde gerekse toplum algısında bir anda gerçekleşir. Düşmanına bile saygı göstermek, hakkını korumak ve cezalandırmak için uzun ve meşakkatli bir muhakeme ve adil bir murafaa merhalesi ile hareket etmek, adil yargılanma hakkının geniş kapsamı ve ceza hukukuna ilişkin alt başlıkları çağdaş ceza yargılamasını düne göre daha başarılı ve adil kılabilmiş midir? Bütün tezat ve tercihleriyle ceza yargılaması, suçun tanımlanmasından cezaların tespitine ve infazına kadar sadece hukukun en popüler, en çok ilgi gösterilen, en çok tenkit edilen kısmı değil aynı zamanda en zor imtihanıdır da. Sadakat Kadri'nin kitabı burada sadece bir kısmına değindiğimiz meselelerin tamamını ihata ediyor ve hukukçunun, yasama organında yer alanlarından başlayarak, iddia makamı, savunma makamı ve hâkimlerin yaptıkları işin mahiyet ve muhtevasını açığa çıkarıyor.

## TÜRKİYE'DE HUKUKUN BİR KÜLTÜRÜ VAR MI?

*Hukuk kültürü ifadesi maksadımızı tam olarak karşılamayabilir. Burada kastedilen Türkiye'nin hukuki meselelerine dair hukukçuların bütünlüklü bir görüş, anlayış biçimi geliştirebilecekleri usullere, fikir sistemlerine sahip olup olmadıkları meselesidir. Meseleyi müşahhas misaller üzerinden izah etmeye gayret edelim.*

Türk modernleşmesinin en önemli başlıklarından bir tanesi Türk hukuk reformudur. Osmanlı yenileşme döneminde batılı kanun ve kurumların tercümesi zayıf da olsa bir terkip ve telif düşüncesi taşırken Cumhuriyet dönemi hukuk resepsiyonu, iktibas hareketi, batılı modern hukukun aynıyla ve bütün halinde ithal edilmesi mantığını esas almıştır. Buradaki iktibas

hareketinin sebepleri, dayandığı zaruretler vesaire bahsimizin dışındadır. Ancak mühim ve meselenin devam eden yakıcı tarafı şudur. Kant'ın düşüncesinde yer bulduğu üzere modernizm fikirlerin kurumlaşması, birer müessese haline gelmesidir. Bu kurumlar bir fikrin uzuv kazanması olduğu kadar diğer fikirler, kurumlar ve hayat ile kurulan ilişkinin tecrübesinin de bir sonucudur ve bu hafıza, isterseniz kültür de diyebilirsiniz, bu kurumlarda mündemictir, içkindir. Savigny gibi hukukçuların dediği gibi, hukuk bir toplumun tarih ve kültürünün mahsulüdür ve bu sebeple farklı toplumlarda farklı hukuk sistemleri vardır. Kültür, hukuk üretecek dinamizm ve kapasiteyi kaybedince elde hukuk iktibasından başka pek bir çare de kalmamaktadır. Bizim durumumuz bu açıdan epeyce trajik kabul edilebilir. Zira bir kurumu veya mevzuatı, hâsılı hukuk sistemini tercüme edip ülkenize getirdiğiniz zaman bu aynı zamanda onun hafızasını, dayandığı fikirleri, kültürünü de getirebilmenizi mümkün kılmıyor. Sizde de bu kurumları kendi sosyal ve kültürel gerçeğinizle yeniden üretecek bir kültür bulunmuyorsa ortaya sürekli içtihat tercüme etmek zorunda kalmak gibi daimi bağımlılıklar çıkıyor.

Türk hukukçusunun yukarıdaki paragrafta bahsettiğimiz, kendisine tahmil etmenin haksızlık olacağı büyük bir meseleden dolayı Sadakat Kadri ve emsali batılı hukukçular kadar uyguladığı hukukun antropolojisini yapmaması, buna uygun ve müsait bir birikimden mahrum olması anlayışla karşılanmalıdır. Ancak diyelim ki Cumhuriyet tarihimizdeki belli başlı davalar hakkında hukuki mütalaa sınırlarını aşan, onların da sayısı bir hayli azdır ya, çalışmaların olmaması nasıl izah edilebilir? İstiklal Mahkemeleri, İzmir Suikastı yargılamaları, Yassıada Mahkemesi, 12 Eylül davaları, işkence ve idamları, Ergenekon ve Balyoz davaları; her biri hukuk kadar, belki daha çok sosyal, siyasi, sosyo-psikolojik sebep ve sonuçları olan, dönemin hukuk anlayışı, devlet hukuk ve toplum ilişkisi hakkında fikir veren ve hukuk kültürümüz üzerinde iz bırakan hadiselerdir. Hukuki değerlendirmelerin dışındaki bütün hukuk kültürümüz "yargının siyasallaşması" gibi olur olmadık yerlerde de kullanılan basmakalıp ve aşırı tüketim sebebiyle sulandırılarak içeriksiz hale gelen bir eleştiriye varıyorsa burada hukukçuların hukuk kültürü sorgulanmalıdır. Kendi tecrübelerini toplum, devlet hukuk bağlamında okuyamayan, hukuk dogmatizmi sınırları dışında konuşmaya başlayınca harciâlem bilgilerle sathi değerlendirmelere saplanan hukukçuların ezici ekseriyeti teşkil ettiği bir vasatta hukukun kültüründen bahsetmek pek de manalı olmayacaktır.





# İLK GÖZ AĞRIM KAHRAMANMARAŞ

MUSTAFA MİRAC AKDOĞAN

Ankara Batı Cumhuriyet Savcısı



Mesleğimin ilk yıllarına adım adım yaklaşıp, heyecan ile ilk görev yerimi beklemekteyken, kura töreni gelip çatmıştı. Haritada, ne Akdeniz, ne Güneydoğu ne de İç Anadolu bölgesi diyebileceğim bir nokta belirdi. Evet doğunun batısı, batının ise doğusu olarak adlandırdığım, 1300 m. rakıma sahip, Akdeniz Bölgesi ile İç Anadolu Bölgesi arasındaki en önemli geçiş noktalarından biri olan Göksun'du beliren yer. Ne kadar ismini daha önce duymuş isem de o heyecan ile zihnimde beliren en önemli kavram "Millî Mücadele" olmuştu. Fakat Kahramanmaraş'a gidip orada yaşamaya başlayana, akabinde Aslan Bey'in torunları ile tanışana kadar, Maraş halkının Millî Mücadeledeki azmini tam manasıyla bilmiyordum. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılmasının ardından imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması'nın hükümleri dayanak gösterilerek Maraş ve çevresi önce İngilizler daha sonra da Fransızlar tarafından işgal edilmiş, bu işgale karşı Maraş'ın düşman işgalinden kurtarılması için başlatılan mücadelede Aslan Bey sayısız kahramanlarımızdan sadece biriydi. Sütçü İmam, Evliya Efendi, Muallim Hayrullah, Millîş Nuri, Ridvan Hoca, Kılıç Ali, Ali Sezai Efendi, Yörük Selim, Abdal Halil Ağa, Zülkadiroğlu Süleyman Bey ve daha niceleri. Hem Göksun'lu olan Aslan Bey hem de Göksun halkı Millî Mücadele döneminde gösterdikleri kahramanlıkla adlarını tarihin sayfalarına yazdırdılar. Maraş halkının Fransızlara ve Ermenilere karşı başlattıkları bu kurtuluş mücadelesinde Göksun halkının, tüm imkânlarıyla Maraş'ın düşman işgalinden kurtulmasına katkıda bu-

lunduklarını Aslan Bey'in torunlarından, halkın ileri gelenlerinden ve bazı kaynaklardan öğrendim. Hal böyle olunca ilk görev yerimin benim için önemi bir nebze daha artmıştı o yıllarda. Mesleğimin ilk yıllarında gurbetin verdiği hüznün, mesleki tecrübesizliğim, bir de üstüne 15 Temmuz hain darbe girişiminin gerçekleşmesi durumları bir araya gelince ilk görev yerim bir hayli zorlayıcı olmuştu benim için. Ancak yaşanan bu zorluklar karşısında Maraş insanının kadirşinaslığı, samimiyeti, gurbette olana gurbeti hissettirmemek adına aileden biri gibi hissettirme çabaları güzel izler bırakmıştı zihnimde ve yüreğimde. Hal böyle olunca bende bir vefa oluşmuştu Maraş'a karşı.

Maraş'ta görev yaptığım iki yıllık süre zarfında, özellikle izin dönüşü şehre girdiğimde beni gurbetin hüznü kaplasa da bu defa bir başka hüznün ile karşılayacaktı beni Maraş. 06.02.2023 tarihinde sabahı gözümü açtığımda daha Maraş'a varmadan deprem haberiyle içimi hüznün kaplamıştı. Ardından gönüllülük esasıyla bölgede çalışma talepleri alındığını öğrendiğimde işte o vefa artık ahde vefaya dönüşmeliydi. 07.02.2023 tarihinde akşam saatlerinde bölgeye ulaşmış ve ilkelimize kadar acıyla karşı karşıya kalmıştık. Ahir Dağı eteklerine kurulu şehri sessiz feryatlar kaplamıştı. Annesi ya da yavrusu ölünce feryat içinde çırpınan çok kuş gördüm. Ve acılarına katıldım, paylaştım. Korkudan, üzüntüden, acıdan yoruluncaya kadar çırpınan, sonra da kendisini teselli eden bir ağacın koynuna sığınan kuşlar gördüm. Ve yine



inaniyorum ki bir kuşun sığındığı, dalında konuk olduğu, sevincini, acısını paylaştığı ağaç her zaman aynıdır. Hatta kuşların nesilleri de aynı ağaçla birlikte yaşar. İşte Maraş halkı bu kuşlar misali, acısından, korkusundan, üzüntüsünden, kuvvetli bağı olan, kendisini teselli eden şehrin ta kendisine sığınmıştı.

Birlikte görevli olduğumuz arkadaşlarımız ile Osman Sayın Spor Salonunda ölü muayene işlemlerini yürütmek üzere görevlendirilmemiz üzerine spor salonuna girdik. Bizi karşılayan manzara; sadece ısınmak için kullandığımız o rengârenk desen ve motifler ile süslü battaniyelere sarılı beş yüzün üzerinde teşhis ve teslim edilmeyi bekleyen cenaze, anne veya babasının ya da hem anne ve babasının, evladının ya da evlatlarının, kardeşi ya da kardeşlerinin, dostu ya da dostlarının cenazesinin başında sessizce feryat eden Maraş halkıydı. Bu manzara karşısında günlerce görevli arkadaşlarımızla iş dışında herhangi bir şey konuşmadık. "Sessiz feryat" tabirini kullanıyorum, inanın yaşanan bu acılar karşılığında Maraş halkı fazlasıyla metanetli bir durumdaydı. Metanetli olduklarını, yaşadığımız bir olay ile izah etmek istiyorum. Yaklaşık yetmiş beş seksen yaşlarında, yürümekte zorlanan bir amcamız havanın kararmasından yaklaşık bir iki saat sonra salonuna akrabaları ile birlikte, battaniyeye sarılı iki cenaze ile girdi. Savcının kim olduğunu sorması üzerine baş sağlığı dileyip, ayakta zor durduğunu görmemiz üzerine kendisini evrak işlemlerini yaptığımız tarafta oturarak konuşmaya başladık. Ne konuşuyordunuz dersiniz, inanın hiç bir şey sormuyor ve hiç bir şey söyleyemiyorsunuz, "başınız sağ olsun, Allah rahmet eylesin" söylem ve temennileri dışında... Acıları paylaşmak istiyorsunuz, lakin elinizden bir şey gelmiyor ve iliklerinize kadar çaresiz hissediyorsunuz kendinizi. Amcamız kırk beş elli yaşlarında ikiz olan oğulları olduğunu ve gözlerinden yaşlar süzülerek oğullarının cenazesini getirdiklerini söyledi, ardından ümitsiz şekilde şunları ekledi; "savcı beyim çocukların cenazelerini çıkardık, az kaldı, enkazdan birazdan da gelin ile torunların cenazelerini çıkarır getiririz". Biz bu acılara tanık oluyorduk, bazı anlarda yaşanan acıları bizzat yaşama düşüncesine dahi tahammül edilemezdi. Yaklaşık iki üç saat kadar sonra bu amcamız "savcı beyim sağ çıktılar, sağ çıktılar" diyerek, hem ağlayarak hem de gülümseyerek salona geldi. Hem hüznü hem de mutluluğu uç noktalarda yaşadığını yüz ifadesinde görebiliyorduk. Bunun gibi birçok acıydı işte tanık olduklarımız. Sanıyorum meslek hayatım boyunca yaptığım ve ilerde yapacağım ölü muayeneler de dahil, Maraş'ta yaptığım kadar ölü muayene işlemi yapmam. Dilerim Rabbim bizleri, memleketimizi böyle

acılı ve hüznü durumlar ile bir daha karşılaştırmaz.

Tanık olduğumuz acılar ve hüzneler dışında güzellikler de yok değildi tabii ki. Anadolu'nun hatta dünyanın dört bir yanından gelen insanların karşılık beklemezsiniz, samimiyetle, canla, başla Maraş halkının yaralarını sarma, onları teselli etme gayreti, farklı bir ümit yeşertiyordu içimizde. Hatta bu ümidi yaşadığım birkaç olayı aktararak izah etmek isterim. Deprem nedeniyle görevli olduğum süre zarfında, vakit buldukça çevrede dolaşıyor, aslında içimdeki dizginlemekte zorlandığım haykırma isteğini bastırmak amacıyla enkazlar arasında yürüyordum. Bu esnada spor salonu alanının dış kısmında, Gaziantep'ten deprem sonrası akrabalarının yanına geldiğini öğrendiğim, altmış beş yetmiş yaşlarında bir teyzemizin elinde bir süpürge ile caddeyi süpürdüğünü, dağıtılan yemeklerin artık paketlerini topladığını görmem üzerine yanına gidip, elindeki süpürgeyi almaya yeltenerek, kendisini yormamasını benim yapabileceğimi söyledim. Karşılığında ise şu ifadeleri kullandı; "evlat!, benim elimden bu geliyor ve bunu yapıyorum, dokunma bana", bu söylem üzerine hiç bir şey diyemediğim gibi sessizce oradan uzaklaştım, yaklaşık bir saat sonra döndüğümde caddenin tertemiz olduğunu gördüm. Ayrıca Rusya, Yunanistan, Bosna Hersek, Azerbaycan'dan gelen arama kurtarma ekipleri enkazlarda çalışıyorlardı. Bir taraftan Alman dostlar depremin dördüncü gününde, arama kurtarma ekipleri ve cenaze hizmetleri ekipleriyle Maraş'a gelmiş bizlerle beraber çalışıyorlardı. İşleriyle ilgili olsun olmasın her bir vatandaşımızın ne ihtiyacını gördüler ise bunu karşılamaya, yardımcı olmaya çalışıyorlar, her türlü işin ucundan tutuyorlardı. Bunları gördüğümde insanlığın ırkı, rengi, dili, dini olmadığını bir daha fark etmiştim. Bunlar gibi birçok fedakârlık ve samimiyetti işte tanık olduklarımız.

Dilim döndüğünce, Maraş'ta deprem sonrası görevli olduğumuz süre zarfında, tanıklıklarımızı ve hislerimizi anlatmaya çalıştım. Bu anlattıklarım depremden etkilenen on ilimizden sadece birinde yaşanan, hissedilen çok ufak kesitlerdi. Aranızda eminim daha nicesine tanıklık edenleriniz olmuştur. Deprem ile açılan bu yaralar henüz kapanmış, iyileşmiş değil. Tam manasıyla kapanması, iyileşmesi de eminim mümkün olmayacak. Fakat millet olarak bu yaraları iyileştirmek için, sürecin başından bu yana yaptığı gibi, elinden gelenin caddeyi temizlemek olduğunu söyleyen ve bunun için çalışan teyzemiz misali, elimizden geleni yapacağımıza kuşku yok. Vesselam...

# PEK KÖTÜ DAVRANIŞ SEBEBİYLE BOŞANMADA “PEK KÖTÜ DAVRANIŞ” KAVRAMI



İSMAİL DULDAR

Adana Cumhuriyet Savcısı

Bu çalışmada pek kötü davranış sebebiyle boşanma konusu kapsamında pek kötü davranış kavramı incelenecektir. Bu sebep, Türk Medeni Kanunu'nun 162. maddesinde 'Eşlerden her biri kendisine pek kötü davranılması sebebiyle boşanma davası açabilir.' şeklinde düzenlenmiştir.

*Pek kötü davranış sebebiyle boşanma, kanunda mutlak bir boşanma sebebi olarak düzenlenmiştir. Eşlerden birisi, eşine pek kötü davranışlarda bulunması durumunda hâkim boşanmaya karar verir.*

## A- PEK KÖTÜ DAVRANIŞ KAVRAMI

Pek kötü davranışın ne olduğu kanunda açıkça tanımlanmamıştır. Ayrıca kanunun gerekçesinde de bu hususta bir tanımlama yapılmamıştır. Hâkim somut olaya göre hangi davranışın pek kötü davranış olduğuna karar verecektir.

Her ne kadar kanunda pek kötü davranışın bir tanımı yapılmamış olsa da, pek kötü davranış, eşlerden birinin diğer eşe karşı yapmış olduğu, ruh ve beden sağlığını ihlal edici, acı ve ızdırap verici türdeki davranışlar olarak tanımlanabilir.<sup>1</sup> Eşlerden biri, diğer eşe karşı pek kötü davranışta bulunması durumunda hâkim boşanmaya karar verecektir.

Türk Medeni Kanunu'nun 185. maddesinde eşlere bir takım hak ve yükümlülükler yüklemiştir. Buna göre eşler, evlilik birliğinin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Ayrıca eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar. Eşlerden birinin diğer eşe karşı uyguladığı ve pek kötü davranış kapsamında olan davranışlar öncelikle temel yükümlülük olan evlilik birliğinin mutluluğunu sağlama yükümlülüğünün ihlali oluşturur.<sup>2</sup>

<sup>1/</sup> Mehmet Akif Tutumlu, *Teori Ve Pratik Boşanma Yargılaması Hukuku Cilt 2, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara, 2009, s. 123; Bahattin Aras, Boşanma Davalarında Yargılama Usulü ve Aile Mahkemeleri 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s. 205*  
<sup>2/</sup> Melike Ergün Topçu, *Pek Kötü Davranış Sebebiyle Boşanma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s. 58*





Türk Ceza Kanunu'nun Aile Düzenine Karşı Suçlar bölümünde evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin ihlali durumunda cezai yaptırımlar düzenlemiştir. Türk Ceza Kanunu'nun 232. maddesinde, eşlerin birbirlerine karşı kasten yaralama eylemi dışında kalan kötü muameleleri ve aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlal edilmesi suç sayılmıştır. Kanunda aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimsenin, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir. Ayrıca Türk Ceza Kanunu'nun 233. maddesinde aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişinin, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir. Bu suç şikâyetle tabidir.

Türk Medeni Kanunu'nda eşlerden biri, diğer eşe karşı eziyet ve işkencede bulunması halinde pek kötü davranış sebebi ile boşanma davası açılabilir. Eziyet ile ilgili olarak Türk Ceza Kanunu'nun 96. maddesinde bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunacağı belirtilmiş, 2. fıkrasında eşe karşı işlenmesi halinde nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nda belirtilen suçun aile düzenine karşı suçlar başlığı altında ayrıca düzenlenmesinin temel amacı ise aile kurumunun korunmasıdır. Böylece eşler, kendilerine yüklenen hak ve yükümlülükleri uymadıkları takdirde boşanma davası açabilecekleri gibi ceza hukuku kapsamında cezai yaptırımlarla da karşılaşabilirler.

Yargıtay bir kararında<sup>3</sup> "Davalı erkeğin eşine sürekli fiziksel şiddet uyguladığı, en son olayda da davacı kadını bıçak doğrultarak 'seni keserim' diye tehdit ettiği ve üzerine yürüyerek yumrukları ile darp ettiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, Türk Medeni Kanunu'nun 162. maddesinde düzenlenen koşullar gerçekleşmiştir. O halde, pek kötü davranış sebebiyle boşanmaya karar verilmesi gerekirken, mahkemece TMK 166/2. maddesine göre boşanmaya karar verilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir." şeklinde karar vermiştir.

Pek kötü davranışta bulunan ve hakkında ceza davası olan eş hakkında ceza hâkimi tarafından verilen karar Türk Borçlar Kanunu'nun 74. maddesi doğrultusunda aile mah-

<sup>3</sup>/ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 20.03.2018 tarih, 2016/13788 E. 2018/4030 K. (E.T 08/05/2023 UYAP)



kemesi hâkimini de ilgilendirecektir. Buna göre aile mahkemesi hâkimi, sanığın kusurlu olup olmadığı ve ayırt etme gücüne sahip olup olmadığını belirleme konularında ceza hukukunun ilkeleriyle bağlı değildir. Ayrıca aile mahkemesi hâkimi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir. Ancak bu konuda Yargıtay kararlarında bu konuda ikili ayırım yapılması gerektiği savunulmaktadır. Bu ayırma göre, delil yetersizliğine dayanarak verilen beraat kararları hukuk hâkimini bağlamazken, fiilin o kişi tarafından işlenmediğinin tespitinin yapıldığı ceza mahkemesi kararları ise hukuk hâkimini bağlayacaktır.

Yargıtay bir kararında<sup>4</sup> “Yapılan soruşturma ve toplanan delillerden, davalı-karşı davacı erkeğin eşine sürekli fiziksel şiddet uyguladığı, en son olayda da davacı karşı-davalı kadını basit tıbbi müdahale ile giderilemeyecek şekilde ve 2. dereceden kemik kırığına neden olacak şekilde yaraladığı ve bundan dolayı mahkûm olduğu, ceza dosyasının da Yargıtay incelemesinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, Türk Medeni Kanunu’nun 162. maddesinde düzenlenen koşullar gerçekleşmiştir. O halde pek kötü davranış sebebiyle boşanmaya karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde reddi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.” şeklinde karar vermiştir.

4/ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 04.02.2016 tarih, 2015/25728 E. 2016/1849 K. (E.T 08/05/2023 UYAP)

Pek kötü sayılan davranış, Türk Ceza Kanunu kapsamında suç teşkil etmese de kanunda belirtilen şartların bulunması durumunda boşanma davası açılabilir.

## **B- PEK KÖTÜ DAVRANIŞ SEBEBİYLE BOŞANMANIN ŞARTLARI**

Pek kötü davranış sebebiyle boşanma davası açılabilmesi için bazı şartlar aranmaktadır. Bu şartlar kasıtlı bir davranışın bulunması, davranışın eş tarafından gerçekleştirilmesi, davranışın eşe yönelik olması ve davranışın eşin beden ve ruh yapısını zedelemeye elverişli olması şeklinde sıralanabilir. Bu şartları taşıyan davranışlar pek kötü davranış kavramına girer.

### **1-Kasıtlı Bir Davranışın Bulunması**

Pek kötü davranış sebebiyle boşanmanın gerçekleşmesi için ilk şart bir davranışın bulunmasıdır. Pek kötü davranışın neler olduğu kanunda açıkça sayılmadığından hâkim somut olayda tarafların karakterlerini, kültürel, eğitim ve sosyal özellikleri ile yaşadıkları çevrenin yapısını dikkate alarak karar vermelidir<sup>5</sup>.

5/ Bilge Öztan, Aile Hukuku 6. Bası. Ankara, Turhan, 2015, s.385

Pek kötü davranış sebebiyle boşanma davası için davranış aktif bir şekilde gerçekleşebileceği gibi pasif şekilde de gerçekleşebilir.<sup>6</sup> Pek kötü davranış sebebiyle boşanma için bu aktif ya da pasif davranışın mutlaka kasten gerçekleşmesi gerekir. Pek kötü davranışta bulunan eş bu davranışını bilerek ve isteyerek gerçekleştirmelidir. Kastemeyen davranışın bulunması durumunda pek kötü davranış sebebiyle boşanma davası açılmaz.

Yargıtay bir kararında<sup>7</sup> “Yapılan soruşturma ve toplanan delillerden, davalı erkeğin eşine sürekli fiziksel şiddet uyguladığı, kadının üç kez sığınma evinde kaldığı, davalının eşine karşı şiddetten mahkûm olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, Türk Medeni Kanunu’nun 162. maddesinde düzenlenen koşullar gerçekleşmiştir. O halde, pek kötü davranış sebebiyle boşanmaya karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde reddi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.” şeklinde karar vermiştir. Ayrıca Yargıtay kararlarına göre eşi aç bırakmak, çıplak bırakmak, sürekli olarak cinsel ilişkide bulunmak, normal olmayan cinsel ilişkiye zorlamak, karısını döverek sokağa atmak, hapsedmek, vücudunda sigara söndürmek gibi davranışlar pek kötü davranışlara örnek olarak gösterilebilir.<sup>8</sup>

## 2-Davranışın Eş Tarafından Gerçekleştirilmesi

*Pek kötü davranış sebebiyle boşanma davası açılması için bu kapsamda sayılan davranışın mutlaka eşlerden birisi tarafından gerçekleştirilmiş olması gerekir. Davranışı eşlerden herhangi birisi gerçekleştirebilir. Yani pek kötü davranışta bulunan eş erkek olabileceği gibi kadın da olabilir. Kanun, bu kapsamda herhangi bir ayırım yapmamıştır.*

Eş haricinde yapılan pek kötü davranışlar sebebiyle bu sebebe dayanarak boşanma

6/ Arzu Ersoy, *Aile Hukukumuzda Boşanma Sebebi Olarak Pek Kötü veya Ağır Derecede Onur Kırıcı Davranış*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s. 54  
7/ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 18/11/2015 tarih, 2015/7377 E. 2015/21780 K. (E.T 10/11/2019 UYAP)  
8/ Örnekler için bkz. Ömer Uğur Gençcan, *Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku*, 7. Baskı, Yetkin Ankara, 2017, s. 183

davası açılmaz. Yani baba, kardeş, abi gibi yakınlar tarafından gerçekleştirilen davranışlar sebebiyle pek kötü davranış sebebine dayalı olarak boşanma davası açılmaz.<sup>9</sup> Ancak bu durumda evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebiyle boşanma davası açılabilir.

## 3- Davranışın Eşe Yönelik Olması

Pek kötü davranış sebebiyle boşanma davası açılması için bu kapsamda sayılan davranışın mutlaka diğer eşe yönelik olarak gerçekleştirilmiş olması gerekir. Davranış, eşlerden herhangi birine karşı gerçekleşmiş olabilir. Yani pek kötü davranışta bulunan eş erkek olabileceği gibi kadın da olabilir. Kanun, bu kapsamda herhangi bir ayırım yapmamıştır.

Eşe karşı yapılmayan pek kötü davranışlar sebebiyle bu sebebe dayanarak boşanma davası açılmaz. Yani baba, kardeş, abi gibi yakınlarla yönelik gerçekleştirilen davranışlar sebebiyle pek kötü davranış sebebine dayalı olarak boşanma davası açılmaz. Ancak bu durumda evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebiyle boşanma davası açılabilir.<sup>10</sup>

## 4- Davranışın Eşin Beden ve Ruh Yapısını Zedelemeye Elverişli Olması

Pek kötü davranış sebebiyle boşanma davası açılması için genel bir davranış yeterli görülmemiştir. Bu sebebe dayalı olarak boşanma davası açılması için davranışın belli bir yoğunlukta olması gerekmektedir. Eşin gerçekleştirdiği davranışları değerlendirirken objektif ve sübjektif olmak üzere iki farklı değerlendirme yapmak gerekmektedir.

Objektif değerlendirmede, eşin gerçekleştirdiği olduğu davranışın diğer eşin beden ve ruh yapısını zedelemeye elverişli olması gerekir.<sup>11</sup> Bu sebeple eşler arasında yaşanan her davranış sebebiyle boşanma davası açılmaz. Hâkim, davranışın pek kötü davranış olup olmadığını somut olaya göre değerlendirmelidir. Hâkim, davranışın eşin beden ve ruh yapısını zedelemeye elverişli olduğunu tespit etmesi durumunda boşanmaya karar verir. Sübjektif değerlendirmede ise, kendisi-

9/ Ersoy, s. 50

10/ Ömer Uğur Gençcan, *4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu Yorumu Bilimsel Açıklama Son Açıklamalar 1. Cilt* (Md. 1-184). Ankara, 2015, s. 190

11/ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 29/05/2014 tarih, 2014/804 E.2014/11848 K. ‘Bir eylemin pek kötü davranış nedeniyle boşanma sebebi oluşturabilmesi için işkence, zulüm gibi ağır bir şiddet içermesi ya da basit bir şiddet ise bu şiddetin tekrarlanmış olması gerekir.’ (E.T 16/11/2019 UYAP)





ne pek kötü davranışta bulunulan eşin kişisel durumu dikkate alınmalı ve davranışın eşin üzerindeki etkisini göz önüne alınarak davranışın pek kötü davranış olduğuna karar verilmelidir.<sup>12</sup>

Pek kötü davranışın varlığı için devamlılık aranmaz.<sup>13</sup> Eşin beden ve ruh yapısını zedelemeye elverişli davranışın bir kez yapılması yeterlidir. Bir kez gerçekleştirilen bu davranış eğer belirli bir ağırlıkta ise pek kötü davranış kabul edilebilir. Ayrıca bir kez yapılan eşin beden ve ruh yapısını zedelemeye elverişli olmayan davranışın tekrarlanması ya da sürekli hale gelmesi durumunda artık pek kötü davranış sebebiyle dava açılabilir.<sup>14</sup>

12/ Selahattin Sulhi Tekinay, *Türk Aile Hukuku 7. Baskı*, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1990, s.208

13/ Mustafa Dural, Tufan Ögüz, Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku, Cilt (III), Aile Hukuku*, İstanbul, Filiz Yayınevi, 14. Baskı, 2019, s.106

14/ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 17/03/2016 tarih, 2015/13850 E. 2016/5358 K. '...davalı erkeğin eşine sürekli ve ağır fiziki şiddet uyguladığı anlaşılmaktadır. Fiziki şiddet uygulamaktan hakkında ceza davası ikame edilmiş ve mahkûm olmuştur. Davalının eşine yönelik bu eylemleri pek kötü muamele ve onur kırıcı davranış oluşturur. Bu sebeple Türk Medeni Kanunu'nun 162. maddesindeki boşanma sebebi oluşmuştur. Esasen kocanın bu eylemleri mahkemece de sabit kabul edilmiş, ancak eylemlerin Yasa'nın 162. maddesinin aradığı yoğunlukta olmadığını, bu sebeple özel boşanma sebebinin oluşmadığını belirterek davacı kadının davası reddedilmiştir. Sürekli ve ağır fiziki şiddet, buna maruz kalan eş bakımından pek kötü muamele eylemini oluşturur niteliktedir. Bu bakımdan, mahkemenin ret gerekçesi yasal değildir. Yasa'nın 162. maddesinde yer alan boşanma sebebinin oluştuğu dikkate alınarak davacı kadının davasının kabulü gerekirken, reddi doğru bulunmamıştır. hükmün bu sebeple BOZULMASINA karar vermiştir.' (E.T 16/11/2019 UYAP)

## C- PEK KÖTÜ DAVRANIŞ KAVRAMINA GİRMEYEN DAVRANIŞLAR

Pek kötü davranış sebebiyle boşanma davası açılabilmesi için kasıtlı bir davranışın bulunması, davranışın eş tarafından gerçekleştirilmesi, davranışın eşe yönelik olması ve davranışın eşin beden ve ruh yapısını zedelemeye elverişli olması gerektiği yukarıda belirtilmişti. Bu şartları taşımayan davranışların bulunması durumunda pek kötü davranış sebebiyle boşanma davası açılmaz.

*Kasıtlı bir davranışın bulunmadığı, ayırt etme gücüne sahip olmayan ya da akıl hastası olan eşin davranışları sebebiyle pek kötü davranış sebebine dayanarak boşanma davası açılmaz. Taksirle işlenen davranışların bulunması durumunda da pek kötü davranış sebebine dayanarak boşanma davası açılmaz.*

Pek kötü davranışın eşlerden biri tarafından diğer eşe karşı yapılmaması durumunda pek kötü davranış sebebine dayanarak boşanma davası açılmaz. Örneğin eşlerden birinin, diğer eşin babasına karşı yapmış ol-



duğu pek kötü davranışlar sebebiyle dava açılmayacağı gibi eşin babasının diğer eşe karşı yapmış olduğu pek kötü davranışlar sebebiyle de dava açılmaz.

Eşe karşı yapılan pek kötü davranışın eşin beden ve ruh yapısını zedelemeye elverişli olması gerekir. Eşe karşı yapılan ve belli bir yoğunlukta olmayan davranışların bulunması durumunda pek kötü davranış sebebiyle dava açılmaz.

Eşin dikkatsizlik sonucu diğer eşe karşı yapmış olduğu davranışlar pek kötü davranış kapsamına girmez. Bu sebeple eşin yanlışlıkla mutfakta yemek yaparken diğer eşin üzerine sıcak su dökmesi gibi davranışların bulunması durumunda bu sebebe dayalı olarak dava açılmaz.

## SONUÇ

Pek kötü davranış sebebiyle boşanma Kanun'unda mutlak ve özel bir boşanma sebebi olarak düzenlenmiştir. Kendisine pek kötü davranışta bulunulan eş bu sebeplerin varlığının ispatlanması durumunda hâkim boşanmaya karar verecektir. Pek kötü davranış sebebiyle boşanma davasında ayrıca evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına gerek yoktur. Hâkim, pek kötü davranışın varlığı halinde başkaca bir şey aramaksızın boşanmaya karar verecektir.

Kendisine pek kötü davranışta bulunulan eş dilerse bu sebebe dayanarak, dilerse

evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebine dayanarak dava açabilir. Ancak evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebi ile boşanmada evlilik birliğinin temelinden sarsılması şartı arandığında davacı eş ayrıca bu hususu da ispatlamalıdır. Pek kötü davranış sebebine dayanarak dava açması durumunda ise evlilik birliğinin temelinden sarsılmasının ispatlanmasına gerek yoktur.

## KAYNAKÇA

ARAS Bahattin, Boşanma Davalarında Yargılama Usulü ve Aile Mahkemeleri 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011

DURAL Mustafa, ÖĞÜZ Tufan, GÜMÜŞ Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku, Cilt (III), Aile Hukuku, 14. Baskı, İstanbul, 2019

ERSOY Arzu, Aile Hukukumuzda Boşanma Sebebi Olarak Pek Kötü veya Ağır Derecede Onur Kırıcı Davranış, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010

GENÇCAN, Ömer Uğur. Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, 7. Baskı, Yetkin Ankara, 2017

ÖZTAN Bilge, Aile Hukuku, 6. Bası, Ankara, 2015

TEKİNAY Selahattin Sulhi, Türk Aile Hukuku. 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1990

TOPÇU Melike Ergün, Pek Kötü Davranış Sebebiyle Boşanma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019

TUTUMLU Mehmet Akif, Teori ve Pratik Boşanma Yargılaması Hukuku Cilt 2, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara, 2009

# KURAMSAL ÇERÇEVEDEN DEVLETİN TEMEL KURGUSUNA: İNSAN HAKLARINI ALGILAMA VE ANLAMLANDIRMA



DR. MURAT CANGÜL

Avukat

*Ulusal ve uluslararası siyasetin belki de en çok kullandığı kavram olan insan hakları gerek hukuksal gerekse siyasi her tür zeminde ihlal edilebilme yönü ve sınırlandırılması itibarıyla en çok tartışılan, üzerinde kavram karmaşası yaratılmaya en müsait olgu olma özelliğini korumaktadır.*

İnsan ancak hakları ile birlikte vardır ve dolayısıyla doğuştan var olan haklarını anlamlandırmaya yönelik bu mücadelelerin sonucunda ortak bir değer olarak bütün insanlığın sahiplendiği bir görünüme kavuşmuştur. Görünürde hemen herkes insan hakları savunucusu ancak insan haklarını algılama ve anlamlandırmada çeşitli sıkıntıların olduğu da bilinen bir gerçek. Günümüz toplumlarının ortak ülküsü gibi görünen ancak en çok istismar edilen haklar demetidir insan hakları. Zira algılama farklılıkları, değer yargıları, siyaset ve sosyo- kültürel gelenekler insan hakları kavramı ve sınırlarını algılama ve yorumlama hususunda önemli bileşenlerdir. İnsan hakla-

rı alanının süslü klişe söylemlerin sıklıkla var olduğu sözde bir anlayıştan arındırılıp, etkin bir şekilde hayata geçirilen ve korunabilen bir sosyal pratik haline gelmesi modern demokratik devletin temel kurgusu bakımından elzemdir.

İnsanlar, insan onuruna uygun bir hayat idamesi için ilk çağlardan günümüze kadar hem düşünsel bazda hem de icrai olarak yoğun mücadeleler vermiştir. Her ne kadar demokrasinin beşiği olarak addedilse de Antik Yunan felsefesi bağlamında Atina demokrasisi insanı değil şehir devletini (polis) odak noktası olarak aldığı için insan haklarından söz edilmesi mümkün olamamıştır. Özellikle en etkili Antik Yunan filozofları Platon ve Aristo devletin mutlak hakimiyetini savunmuşlar ve köleliğe karşı bir duruş sergilememişlerdir. Antik Yunan sitelerinde hiçbir zaman insan haklarına önem atfedilmemiş bu bağlamda da tam anlamıyla halk egemenliği gerçekleştirilememiştir.

Yeryüzünde akıl ve idrak kapasitesi ile donatılmış yegane varlık insandır. İnsan hakları, insanı odak noktası olarak gören bütün dinlerin en başta önem atfettiği değerler silsilesini oluşturmaktadır. Yeryüzünde var olan her şeyin ancak insanla anlam kazandığı bir gerçektir. Özellikle en önemli insan hak-





bazda ifade edilmiştir. 19. yüzyılın başlarından sonlarına doğru dünya ülkelerinde tedricen köleliğin kaldırılması neticesinde zaman içerisinde modern hukuk devletinin temel kurgusu haline gelen insan hakları kavramının sosyal pratikte kazandığı anlamın ve etkinliğinin sorgulanması gerekmektedir. Kuramsal çerçeve toplumsal pratiğe nasıl aktarılmıştır. Acaba her geçen yüzyıl insan haklarının gelişimine ilave değer sağlayarak ilerlemiş midir? Elbette ki tarihsel süreç insan haklarının olumlu anlamda gelişimine çok şey katmıştır. Bunu yadsımak mümkün değildir. Ancak olumlu görünen bazı gelişmelerin yanısıra zaman geçtikçe ortaya çıkan bazı değişimler, insan haklarını anlamlandırma çabalarının seyrini olumsuz kılmaktadır. Yüzyıllar içerisinde hakların içeriğindeki tartışmalar ve değişimlerin hakkın süjesi olan insanı, kolektivist bazı kaygılar neticesinde hakkın nesnesi haline getirebildiği de görülmüştür. Kuramsal olarak tanımlanan hakların anlam kazanması, hak süjesi olarak insanın toplum içindeki yeri, diğer insanlarla ve devlet ile olan ilişkileri bakımından doğru olarak konumlandırılmasına bağlıdır. İnsan haklarını anlamlandırma bakımından toplumların sosyolojik zeminleri ve içinde yaşanan zamanın ruhuna göre olası değişimler belirleyicidir. İnsan haklarının içeriği toplumların demokratik olgunluk seviyeleri ile paralel olarak genişler veya sınırlanır.

Tarih sahnesinde batılı sömürgeci bazı devletler geçen yüzyıllar içerisinde insan haklarını çoğunlukla kendi çıkarları doğrultusunda bir araç olarak görmüş ve fakir ülkeleri hem sömürmüş, hem de kendi tabiiyeti altındaki yurttaşlarına bahsettiği hak ve özgürlükler ortamını sömürgeci altında bulunanlara tahmil etmemiştir. Batılı sömürgeci yaklaşım insan haklarını sadece kendileri açısından özne kılmıştır. Kolektivist bir yorumla insan haklarını “devlet hakkı” olarak algılayan bu yaklaşım bazen kendi dinleri ya da kendi etnik kökenlerini üstün görerek sadece kendileri için ve kendilerine özgü bir insan hakları görüşünü hakim kılma çabası içerisine girmiştir. Sürekli demokrasi ve insan haklarından bahseden bu grup genelde algıyı bu iki kavram üzerinde yoğunlaştırarak gerçek niyet ve emellerini maskeleymiştir. Günümüzde özellikle görsel ve sosyal medya mecralarını kullanarak algı manipülasyonu yoluyla akı kara, karayı da ak gösterme çabaları yoğun bir şekilde sürdürülmektedir. Algılar ile gerçeğin örtüşmediği puslu bir ortam insan hakları ihlallerini dünya kamuoyunda adeta görünmez kılmaktadır. Küresel emperyalist güçlerin kendi çıkarları doğrultusunda algı oyunları her zamankinden daha yoğun olarak sürdürülmektedir. Bu tür algı oyunlarının tuzağına da en çok bilgi eksikliği nedeniyle

le farkındalığı gelişmeyenler düşmektedir. Unutulmamalıdır ki bilgi eksikliği başkalarının oluşturulan yaygın kurmaca yorumların benimsenmesine sebebiyet verebilir ki bu durum çok tehlikeli sonuçlar yaratır.

Algı manipülasyonu ile dünya kamuoyunun yanıltılarak demokrasinin olmadığı ve insan haklarının ihlal edildiği iddiasıyla ülkeler bazında operasyonlara girişilmesi, darbe girişimlerinde bulunulması 21. yüzyılda da en sık karşılaşılan hareketler olmaya devam etmiştir. Herkes için idealize edilmiş bir insan hakları anlayışının toplumların sosyal pratiğine gerçek anlamda uygulanamayışının temel sebeplerinden birisi budur.

Teorik olarak her insanın barış içinde yaşamaya hakkı olduğu evrensel kabul görmektedir. Ancak pratikte insanlığın barış içinde yaşamını idame ettirme hakkı, küresel emperyalist sistemin stratejik güç oyunları sayesinde sürekli ihlale uğramaktadır.

*En temelde hayat-hürriyet ve mülkiyet hakları zemininde şekillenen insan hakları kuramı farklı siyasal kültürlerle sahip coğrafyalarda, devletlerin meşru sayılan hareket alanlarına göre farklı tanımlamalarla betimlenmiştir. Dolayısıyla birbirinden farklı siyasi bakış açıları ve kültürlerle beslenen insan hakları anlayışları ortaya çıkmıştır.*

Günümüzde sadece lafzi olarak sığ bir şekillenme ile kendini gösteren bir insan hakları anlayışının egemen olduğu siyasal yaklaşımların yanısıra bu alanda öze dokunan uygulamaları ile kendini gösteren siyasal yaklaşımların da bulunduğu görülmektedir. İnsan haklarını sadece kendi tabiiyeti altında yaşayan yurttaşlara özgü kılan elitist-indirgeyici yaklaşımlar var olduğu müddetçe bu alanın dünya çapında yeterince olgunluğa erişmediği gayet net çizgilerle anlaşılmaktadır.

İdeal devlet yönetimleri, toplum hayatını düzenlerken insan hak ve hürriyetlerini tanıma, koruma, geliştirme ve yaşatmayı amaçlar. İdeal olarak insan hakları düşüncesi ise insan-devlet ilişkilerinde insanı odak noktası olarak alan ve devletin insan haklarını korumaya yönelik önlemler aldığı ve hedefler koyduğu yaklaşımına dayanmaktadır. Bugün







mi, dünyada demokratik bir insan hakları kültürünün oluşturulması için önemli bir araçtır.

İnsan Hakları Eğitimi, Birleşmiş Milletler On Yılı Eylem Planı'nda ve İnsan Hakları Eğitimi Ulusal Planları Hazırlama Yönergesi'nde şöyle tanımlanmaktadır: "İnsan hakları eğitimi, bilgi yetenek, anlayış ve davranışlardan oluşan evrensel bir insan hakları kültürü aşılayıp yerleştirmeyi amaçlayan bilgilendirme ve eğitim etkinliklerin tümüdür". İnsan hakları eğitimi, insanların hak, adalet, eşitlik, kardeşlik, hoşgörü, özgürlük ve barış gibi duygularını geliştirerek kendilerini geleceğe hazırlamak ve çoğulcu demokratik toplumda görev ve sorumluluk bilincini güçlendirmektir.

Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi ile Türkiye'nin 2003'te onayladığı Birleşmiş Milletler Medeni Siyasal Haklar ve Ekonomik Sosyal Kültürel Haklar Sözleşmeleri rejimi, insan hakları eğitimine dair hususlar içermektedir. Bu sözleşmeler karar alma süreçlerine aktif katılımdan, eşitlik temelinden, barıştan ve insan hakları ihlallerinin önlenmesinde ortak görev bilincinden bahsetmektedir.

İnsan hakları eğitiminin örgün eğitim kapsamında planlanmasında, öğrencilerde,

insan haklarına saygı ile bu hakları koruma ve bu haklardan azami olarak yararlanma bilincinin geliştirilmesi hedeflenmelidir. İnsan hakları eğitiminin ve uygulamasının temel sorunsalı küçük yaşlarda bu tür eğitimlerin yeterince etkin bir şekilde planlanarak verilmemesidir. Her tür ayrımcılık ve önyargı ile mücadele etmek için insan hakları eğitimi mümkün olan en erken yaşta, o yaşın koşullarına göre temellendirilerek başlatılmalıdır.

İnsan hakları eğitiminin hedef grubu, konunun çok önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Çünkü bazı grupların ve mesleklerin bu alanda özellikle eğitilmesine duyulan ihtiyaç daha fazladır. İnsan hakları eğitimi konusunda en hassas olarak eğitilmesi gereken gruplar ilk planda polisler, askerler, ceza infaz kurumları personeli, sivil toplum örgütleri, sağlık görevlileri, basın mensupları olarak sıralanabilir.

Eğitim yoluyla bilinçlendirme ve farkındalık yaratma düzeyi ne kadar yükselirse zihinlerde insan haklarının asli bir değer haline gelmesi de o denli mümkün olur. Demokrasi ekseninde insan hakları farkındalığı toplumlarda bir arada yaşama ve ortak hareket etme kültürünün yaygınlaşmasıyla oluşmaktadır.

İnsan hakları farkındalığının yeterince gelişmediği toplumlarda sadece algılamak-anlamak ve bilmek de yetmemekte; insan haklarına yönelik uygulamalarda farkındalık ihtiyacının ortaya koyduğu tutum değişikliği de gerekmektedir.

Bütün bunların yanı sıra şurası çok önemlidir ki insan hakları kavramı kesinlikle belirli ideolojilerin prangalarına sıkıştırılmayacak kadar engin ve hassastır. İnsan haklarını bir ideoloji temelinde düşünmek ne kadar yanlış ise kavramı başlı başına bir ideolojiye dönüştürme çabası da o denli yanlıştır. Zira ideoloji adına ortaya çıkan fanatik-aktivistlerin kendi ideolojileri adına, hak savunuculuğu altında kavramın mecrasını hukuk dışı zemine kaydirdikleri da bilinen ve deneyimlenmiş gerçeklerdendir.

*İnsanlar toplum içinde tedirginlik hissetmeden, kimseye boyun eğmeksizin hür bir şekilde yaşamak ve haklarını kullanmak isterler. Bu durum insan tabiatının en doğal yansımasıdır. Devletin en temel görevi insanların barış içinde bir arada yaşayabileceği elverişli bir ortamı kurgulamak ve sürdürülebilir kılmaktır. Bu bağlamda en öncelikli hedef devletin bizatihi kendisinin ihlalcı olmaması ve insan haklarını ihlal edenlere karşı koruyucu ve caydırıcı tedbirleri almasıdır.*

İnsan Hakları kavramı hep bireyi devlete karşı koruma temelinde şekillenmiştir. Kuramsal açıdan bakıldığında çeşitli ideolojiler hep böyle olması gerektiğini tarihsel süreç içerisinde gerek bilinçli gerekse de bilinçsiz olarak kurgulamışlardır. Bu kurgu tamamıyla yanlış değil lakin eksiktir. Bu noktada gözardı edilen şey devletin de yeri geldiğinde çeşitli kimlikler ve etnisiteler bahane edilerek oluşturulan yıkıcı ve bölücü hareketlere karşı korunmasının lazım geldiği hususudur. İnsan hakları kuramında devlete yüklenen aktif rol, insan haklarını azami düzeyde teminat altına almak ve bu hususta gerekli yasal mekanizmaları işletmek ise devletin de yıkıcı-bölücü faaliyetlere karşı önlem alması gerektiği tartışılmayacak kadar açık ve elzemdir. Hem

insanın hem devletin korunması yönünde çift yönlü bir mekanizmanın hukuk dahilinde daha işler hale getirilmesi gerekmektedir.

Öte yandan internet-bilişim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler insan haklarının çeşitlenmesi sonucunu doğurmuştur. Hakların içeriği bu anlamda giderek genişlemektedir. İhlallere yönelik koruma mekanizmaları ve yasal tedbirlerin de bu minvalde genişlemesi beklenmektedir. Örnek vermek gerekirse, dijital mecralarda ve de özellikle internette ticaret olanaklarının ortaya çıkmasıyla birlikte insanlara ait kişisel verilerin kötü niyetli üçüncü kişilerce ele geçirilmesi dolandırıcılık vs gibi olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Bu bağlamda kişisel verinin korunmasını talep hakkı, temel insan hakları arasında yerini almıştır.

Günümüzdeki anlamı ve etkinliği bakımından insan hakları tüm algıların ötesinde oldukça kapsayıcı ve kuşatıcı bir farkındalık alanıdır. Ancak insan hakları alanı ne yazık ki tam anlamıyla sistematik bir disiplin haline gelebilmiş değildir. Geçmişten günümüze insan hakları konusunda süregelen yoğun tartışmalar, bu alanı besleyip olgunlaştırmak yerine bir kısır döngüye mahkum kılmıştır. Geline nokta itibarıyla insan haklarına dair gerçek bir felsefeye ihtiyaç olduğu aşikardır.

Bugün dünyada yaşananlar dikkate alındığında insan hakları söyleminin, küresel emperyalist azınlığa ait bir imtiyaz olduğuna dair güçlü bir algının hakim olduğunu söyleyebiliriz. Demokrasi ve insan hakları söylemini algı manipülasyonlarına kılıf olarak kullanmak isteyenler önce kendi tarihsel gerçekleriyle yüzleşmek zorundadırlar. Algı ile oluşturulan puslu ortamın giderilmesi eğitim ve bilinç düzeyinin yükseltilmesi ile mümkündür. İnsan hakları hiçbir devletin ya da kurumun hegemonya vasıtası haline getirilemez. İnsan haklarını küresel güçlerin bir hegemonya ve sömürü vasıtası olmaktan çıkarıp, onu gerçek manada tüm insanlığın ortak değer haline getirmek temel hedef olmalıdır.

İnsan hakları her türlü siyasi görüşten bağımsız olarak salt felsefe ve hukuk bağlamında ele alınıp geliştirilmelidir. Pozitif hukukta yer alan insan haklarını koruma mekanizmalarının içeriği sürekli geliştirilmeli ve güncel gelişme ve değişimlere paralel olarak revize edilmelidir. İnsan hakları tüm insanlık aleminin ortak değeri olarak üst düzeyde korunmalıdır.

# ANAHTAR DELİĞİ

UĞUR ÖZBEK

Denizli Eğitim Merkezi Başkanı



Eline gül ağacından yapılmış, rengi kıvılcı, yıllardır kullandığı piposunu aldı. Tabakasından çıkardığı, dumanının kokusunu çoğu kimsenin oda spreyi sandığı tütününü incitmeden, yavaşça, fonda “Mal de l’amor” parçasının eşliğinde piposuna yerleştirdi ve yaktı, bir nefes çekti, dumanın kendini havaya bırakışını, havada adeta dans edişini izleyip düşündü. Çok uzun zamandır düşünmeyi düşünmediğini düşündü. Bunu fark etmek için düşünmeye dair bir farkındalığının olması gerekiyordu. İnsanın düşünmesini varlığına alamet sayanlar vardı. Dolayısıyla düşünmek, varoluşsal da bir meseleydi.

Modern insanın ihtiyaçlarındaki öncelikler ile zamansal olarak öncelikle arasındayken, çoğu zaman bir uyum bulunmamaktaydı. Durmadan, yavaşlamadan, sürekli bir koşuşturmaya içinde, hayatın içindeyken hayatı yakalama gayretinde, bir şeyleri yetiştirme, bir yerlere gitme telaşında fark edemediği; sunum yapma, poz verme, kendini olmadı gibi ama olmak istediği gibi gösterme ve hep daha yukarıya ulaşma çabasının içinde anlamadığı bir şeydi; düşünmek ihtiyacı. Çok meşgul olunca çok iş yaptığını sanmak gibi tuhaf bir yanılgı içindeydi.

Etrafına baktı. İhtiyacı olan, olmayan, olması gerekmeyen, olmasa da olur olan bir sürü şey gördü. Her ‘şey’in, üzerinde bir tesir bıraktığı, her temas ettiği insana, canlıya, nesneye kendinden bir şeyler verip onlardan bir şeylerin de üzerinde kaldığı, bunca tesir

altındayken; geçmişinin, şimdinin, genetik kodlarının, kültürel unsurlarının, antropolojik kalıntıların kendine sunduğu anahtar deliğinden izlediği hayatta “özgürce seçmek” hakkına ne kadar sahip olduğunu ve bu özgürlüğü nasıl kullanacağını düşündü. Sunulan anahtar deliği değişmezdi ama, bu anahtar deliğiyle ilişkisi bütün manzarasını değiştirebilirdi. Belki de özgürlük tam da bu ilişkideydi.

Anahtar deliği elindeki tek sermayeydi. Etrafındaki her şeyde kendisinin çoğu kere etken bir rolü varken anahtar deliği eline tutuşturulmuştu. Önce verili olan bu anahtar deliği ile arasında ne varsa çıkarması gerektiğini düşündü, böylece delikten içeri sızan ışığı tanıyabilir ve anlamlandırabilirdi. Arasındaki her şeyi kaldırıncaya gördüğü sadece anahtar deliği olacaktı. Sonra buna yaklaşılmalıydı, anahtar deliğine doğru yerden, doğru şekilde bakarsa dışarıya dair, ışığın kaynağına dair doğru bilgiye ulaşabilecek ve kurgulanmamış geleceğe doğru bir tercihte bulunabilecekti. Etrafında sarmalanan, sarmalandıkça sıkıştırılan, çoğaldıkça bunaltılan, kendi özü için ihtiyacı olmayan ne varsa, kim varsa anahtar deliğiyle arasındaki bir engel, ışığını kesen bir duvardı.

Işığın kaynağıyla aramızda ne varsa onun gölgesine maruz kalırdık. Kendi gölgemizi görmek için ışıkla muhatap olmalıydık. Evet, gölgemizi tanıyıp, karanlık yanlarımızla yüzleşip ışığa doğru, kurgulanmamış gelece-





# TÜRK TARİHİNDE İKİNCİ PLEVNE SAVUNMASI “KOP DAĞI MUHAREBELERİNİN” KAFKAS CEPHESİ HAREKÂTINA ETKİLERİ



ATILLA GÜLER

Emekli Albay

*Birinci Dünya Savaşı başladığı sıralarda, Osmanlı Devleti, Trablusgarp ve Balkan Savaşlarından yenilgi ve büyük toprak kayıpları ile çıkmıştı. Bu yenilgiler, Osmanlı Devleti'ni uluslararası alanda büyük bir yalnızlığa itmişti.*

Bu siyasî yalnızlıktan kurtularak, büyük mücadele içinde tarafsız kalamayacağını düşünen Osmanlı Devleti, bir takım ittifak tekliflerini önce İtilâf Devletleri'ne götürmüştü. İngiltere ve Fransa; Osmanlı'yı savaşta müttefik değil, kendilerine bir yük olacağını, ayrıca Osmanlı Devleti'ni yanlarına almanın Rusya'yı da kızdıracığını değerlendirmişlerdi.

Bu durum karşısında yalnızlıktan kurtulmak isteyen Osmanlı Devleti, Almanya'ya daha çok yaklaşmaya başlamıştı. Zaten bu dönemde iktidarda bulunan İttihat ve Terakki hükümeti üyeleri de Almanya'ya büyük bir hayranlık beslemekteydiler.

Tarafsız kalmanın yok olmak anlamına geldiğini düşündüklerinden, Almanya'ya yaklaşmakta zorlanmadılar. Almanya ise İtilaf devletleri tarafından etrafında kurulmuş

olan çemberin parçalanabilmesi için Osmanlı Devleti ile anlaşma taraftarı idi.

Bu arada Britanya Donanma Bakanlığı Birinci Lordu Winston Churchill'in, Osmanlı İmparatorluğu tarafından parası ödenerek İngiltere tersanelerinde inşa ettirilen iki savaş gemisine el koyması da Osmanlı İmparatorluğu'nu, itilaf devletleri yanından iyice uzaklaştırmıştı.

Sonuçta 2 Ağustos 1914'te Türk-Alman ittifakı imzalanmıştır. Yani Almanya, Rusya'ya savaş ilan ettikten (01 Ağustos 1914) sonra Osmanlı Devleti'ni müttefik olarak kabul etmişti. Osmanlı yönetiminin bir savunma antlaşması olarak değerlendirdiği bu ittifaka göre: Avusturya ile Rusya savaşa tutuşur ve Almanya da Avusturya'nın yardımına gitmek zorunda kalırsa, Osmanlı Devleti de savaşa katılacaktır.

Osmanlı İmparatorluğu 3 Kasım 1914'de Rusya, 5 Kasım 1914'de de İngiltere ve Fransa, Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmiş, Birinci Dünya Savaşı'na Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın yer aldığı İttifak devletleri yanında katılan Osmanlı Devleti, birçok cephede savaşmak durumunda kalmıştı.

Türk askeri Almanya'nın “mali ve askeri yardımı savaş ganimetlerini paylaşma” sözü



üzerine Kafkas Cephesi'ne sürülmüştü. Berlin-Bağdat demiryolunun yapılması Almanya'nın "Barışçı Fetih Politikası"nın ilk zaferi olduğu gibi, savaşın da en önemli çıkış nedenlerinden bir tanesiydi.

İçeride ve dışarıda yaşanan kötü gidişe son vermek, Boğazlar ve Doğu Anadolu'yu elinde bulundurmak, Arap Yarımadası ve Süveyş Kanalı'ndaki kontrolünü güçlendirmek, İslam âlemi liderliğini sürdürmek, İran, Azerbaycan ve Türkistan Türklerini önderliği altında birleştirmek isteyen Osmanlı İmparatorluğu adına son şans olarak değerlendirilen bu savaşta, İtilaf Devletleriyle yapılan görüşmelerden sonuç alınamayınca, Almanya'nın emperyalist talebi doğrultusunda Türk askeri Kafkas Cephesi'ne sürülmüştü.

Almanya ile yapılan anlaşma gereği, Osmanlı İmparatorluğu'na savaşa katılması karşılığında beş milyon altın kredi verilecekti. Ancak yardım şartı bağlı olacak, yani Osmanlı ordusunun doğuda Ruslara, güneyde İngilizlere karşı sürdüreceği harekâta göre tavır alınacaktı. Anlaşma gereği Almanya'dan gönderilen askeri yardım malzemeleri, sevkியatın sağlandığı İstanbul-Berlin demiryolunun Bulgaristan'ın 17 Ocak 1916 tarihinde savaşa katılmasına kadar kapalı kalması nedeniyle istenilen zamanda İstanbul'a ulaştırılamamıştı.

Bu harekâtta Osmanlı İmparatorluğu'nun hedefi; 93 Harbi (1877-78 Harbi) sonrasında Rusya'ya terk edilen Kars, Ardahan ve Batum'u geri almak, bölge halkını Rus hâkimiyetinden kurtarmak, Orta Asya'da yaşayan Türklerle temasa geçerek Turan planını hayata geçirmektir.

Rusya'nın hedefi ise Doğu Anadolu'yu işgal ederek, güneyde İskenderun'dan Akdeniz'e, kuzeyden Trabzon'u aldıktan sonra kıyı şeridinden İstanbul'a ulaşmak, ayrıca Dicle-Fırat havzasından Basra Körfezine çıkmaktı.

Birinci Dünya Savaşına Turan hayalleriyle giren Osmanlı İmparatorluğu; Sarıkamış'ta 109 bin vatan evladının canıyla beraber, ayrıca Erzurum, Muş, Malazgirt, Van, Trabzon ve Erzincan da dâhil olmak üzere Doğu Anadolu'da çok geniş toprak kaybı yaşamıştı.

## **KOP DAĞI MUHAREBELERİ**

### **BÖLGENİN JEOSTRATEJİK ÖNEMİ**

Kop Dağı savunması, Bayburt il sınırları içerisindeki 2980 rakımlı Bahıtlı Dağ ile 2425 rakımlı Kop Dağı bölgesinde cereyan etmiştir.





Bölgenin en stratejik noktası ise, Kop Geçidi'dir. Takdimde isminden en çok söz edeceğimiz 5'inci Kolordu Komutanı Fevzi Çakmak Paşa bölge ile ilgili olarak hatıratında; "bölgenin stratejik önemini çok iyi bilen Rus ordusunun ilk fırsatta Kop Geçidi'ne yöneleceği, Erzurum'u ele geçiren Rusların, burada güven içerisinde kalabilmeleri için Tercan ve Bayburt'u mutlaka ele geçirmeleri gerektiğini, bundan sonraki hedeflerine ulaşabilmenin, Gümüşhane - Kelkit - Erzincan hattını ele geçirmelerine bağlı olduğunu, bu hattın en stratejik mevkiin Bayburt olduğunu bilen Rusların, bu bölgeyi süratle işgal etmek için büyük gayret harcadıkları"nı belirtmişti.

3. Ordu Komutanı Vehip Paşa'nın genel durum değerlendirmesinde; Rusların, ilk hedefi Bayburt'u ele geçirip, boğazlardan kurtularak, büyük çapta harekâta elverişli araziye sahip olmaya çalışmak, Bayburt üzerinden Erzincan Ovası'na incek Rus ordusunun Kemah Boğazı'na kadar ilerlemesi halinde, 3'üncü Ordu tehlikeye düşeceği gibi, 2'nci Ordu'nun yığınağına da etki edeceğini,

*Masat ve Çoruh vadilerini kapatarak, daha sonraki harekâtın başarısı için Bayburt'un mutlaka elde bulundurulmasına inanarak Bayburt'u bir Plevne şekline sokma düşüncesiyle 13'üncü Piyade Tümeni birliklerini Bayburt'a intikal ettirme kararıyla bölgenin jeostratejik önemini bir kez daha vurgulamaya çalışmıştı.*

Ancak, Mart 1916 ayında Başkomutan Vekili Enver Paşa, 3'üncü Ordu cephesinde yaptığı genel durum değerlendirmesinde; "Bayburt'un elde bulundurulmasını Trabzon-Erzincan yolu için çok önemli olduğunu, Bayburt'un, tehlikede kalmasının harekât ve özellikle 2'nci Ordu'nun daha sonraki harekâtı yönünden çok önemli olmadığını, Bayburt'u

elde bulunduracak diye de bir kuvvetin Bayburt'a kapanıp kalmasını uygun bulmadığını" ifade etmekteydi. Ama ne acıdır ki, gelişen olaylar, Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın bu görüşünde ne kadar yanıldığını gösterecekti.

## BÖLGEDE YAŞANAN MUHAREBELER

Osmanlı Devleti, Kafkas Cephesi'nde Ruslara karşı 2 ve 3'üncü Ordu Komutanlıklarının görev aldığı Van Gölü kuzeyinden Karadeniz'e kadar uzanan 500 km'lik cephede savaşmıştı.

13 Nisan 1916 tarihi itibarıyla 3'üncü Ordu Komutanlığı, Kafkas Cephesi'nde Üç Mıntıka Komutanlığı şeklinde tertiplenmişti. Kop Dağı savunmasının yaşandığı bölgedeki muharebeler, 3'üncü Mıntıka Komutanlığı sorumluluğunda 5'inci Kolordu Komutanı Fevzi Çakmak Paşa tarafından sevk ve idare edilmiş ve kolordu karargâhı da işgal tarihine kadar Bayburt'ta konuşlanmıştı (15 Temmuz 1916).

Kop Dağı Savunması; 3'üncü Mıntıka Komutanlığı teşkilatındaki Çoruh Müfrezesi Komutanlığı birlikleri tarafından icra edilmişti. Binbaşı Halit Bey komutasındaki Çoruh Müfrezesi, yaklaşık 60 km. genişliğindeki cephede, Çoruh Havzası'nı kapatmakta olan ve hemen hemen tümü gönüllü, milis ve teşkilat-ı mahsusa erlerinden oluşan üç alay kuvvetinde teşkilatlanan, toplam 4.000 muharip piyade kadar mevcudu ile Coşan Dağı - Kop Dağı - Akdağ - Kaledere Tepe hattında tertiplenmişti.

Çoruh Müfrezesi karşısında konuşlanan 2'nci Türkistan Kolordusu kuruluşunda; 4'üncü Türkistan Avcı Tümeni (13, 14, 15 ve 16'ncı piyade alayları ile bir topçu taburu), 5'inci Türkistan Avcı Tümeni (17, 18 ve 23'ncü piyade alayları ile bir topçu taburu), 3'üncü Plaston Tugayı, bir topçu taburu, bir istihkâm taburu ve 4 süvari alayından teşekkül, toplam; 32 piyade taburu (4 adedi plaston taburu), 24 süvari bölüğü ve 60 adet sahra topu bulunmaktadır (30-35 bin).

Kaledere Tepe, 2600 Rakımlı Mülazım Kenan Tepe ile Bahıtlı Dağ ve çevreleri, bölgedeki en şiddetli muharebelerin geçtiği bölgeler olup, söz konusu arazi kesimleri yaşanan taraflar arasında defalarca el değiştirmiş, bu durum bazen bir bölgenin aynı gün içerisinde bir kaç kez el değiştirmesi şeklinde yaşanmıştı.

08 Nisan 1916 günü, Rusların, 1,5 m. karla kaplı Kaledere Tepesi'ne 12 piyade taburu kuvvetle yaptıkları taarruzda, söz konusu tepe ve civarını, eksik personel mevcutlu, çıplak sayılabilecek kadar yetersiz giyim ve kuşamlı altı piyade taburu kuvvetindeki Türk birlikleri kahramanca savunmuş.

15 Nisan 1916 gecesini, 2600 Rakımlı Mülazım Kenan Tepesi, Kop Dağı ve Bahıtlı Dağ'a başlayan şiddetli Rus taarruzları, zor hava ve arazi koşullarına rağmen Türk birliklerinin canları pahasına sürdürdükleri savunmayla karşılık görüyordu.

Kop Cephesi'ndeki muharebeleri sevk etmekten sorumlu Çoruh Müfrezesi Komutanı Halit Bey, Kop Dağı'ndaki şiddetli muharebelerde yaralanmıştı.

Kop Cephesi'ndeki gelişmeler sonucunda 3'üncü Mıntıka Komutanı, 19 Nisan 1916 tarihinde kendi sorumluluk bölgesini; Kop, Çoruh ve Lazistan Cepheleri olmak üzere üç cephe komutanlığına ayırmıştı.

3'üncü Ordu Komutanı Vehip Paşa; Akdağ ve 2350 Rakımlı Tepe'nin Masat Boğazı'nı kapatması bakımından elde bulundurulmasını istemekteydi. Ancak 05 Temmuz 1916 gecesini 2350 Rakımlı Tepe ve Akdağ da Rusların eline geçmişti. Bu muharebeler esnasında, bölgedeki birliklerin komutanı Binbaşı Halit Bey yaralanmış, Bayburt'a intikal etmiş olan 9'uncu Piyade Tümen Komutanı, Binbaşı Halit Bey'in yerine Masat Grup Komutanlığı'na atandırılmış, 5'inci Kolordu Karargâhı da Fevzi Çakmak Paşa'nın emriyle Akkoyunlu'dan Bayburt'a intikal etmişti.

*Türk birlikleri tarafından yapılan karşı taarruzla 06 Temmuz 1916 günü 2350 Rakımlı Tepe süngü muharebesiyle geri alınmış olmasına karşın söz konusu tepe, aynı gün içerisinde Türk ve Rus birlikleri arasında 3 kez karşılıklı olarak el değiştirmişti.*

Temmuz 1916 ayından beri şiddetli Rus taarruzları sonrası Türk birlikleri, mevzilerini kahramanca savunmalarına karşılık; cephede birliklerin uyumunu ve cephenin düzeltilmesini sağlamak maksadıyla, geri çekilmeyi sürdürüyordu.

Ancak cephede Rus birlikleri lehine en önemli etkinlik, 13 Temmuz 1916 günü itibarıyla Sibiry Kazak Süvari Tugayı'nın Çoruh Cephesi'nden muharebeye sokulması olmuştur.

14 Temmuz 1916 günü Rusların, Çoruh Vadisi'nden Bayburt'a ilerlemesinin önlenmesi görevi 9'uncu Piyade Tümen Komutanlığı'na verilerek, Bayburt'un boşaltılmasına başlanmıştır.

Bayburt havalisinde dört ay süren muharebeler, bir gerçeği daha kanıtlamıştır. Son karşı taarruzu yapan daima kazanır. Ancak, bunun için de elde daima hazır bir kuvvet bulundurmaya çalışılmalıdır. Türk ordusunun Trabzona taarruzda ısrar etmesi ve Kop Cephesinden takviyeli bir tümeni çekmesi birbirini tamamlayan hatadır ki, Bayburt'un elden çıkmasına ve 3'üncü Ordu'nun mağlubiyetine neden olmuştur.

15 Temmuz 1916 günü Kop Cephesi Komutanı, bütün cephe birliklerine çekilme emri vermiş, Çoruh Cephesi'nde bir Rus grubu Bayburt'a ilerlemek isterken, diğer bir Rus kolu da Çoruh Vadisi'nden Bayburt gerisine inme gayretindeydi.

Bu sırada vadi girişini korumakla görevli birliklerin kontrolsüz geri çekilmesini engellemek isterken Tümen Komutanı Albay Sabri Bey atının üzerinde vurularak şehit olmuştur.

Kop Cephesi 20/21 Temmuz 1916 gecesi, 2'nci Mıntıka Komutanlığı emrine verilmişti. Kop ve Çoruh Cephelerinin 02 Temmuz 1916 günü 17.474 muharip mevcudu, 22 Temmuz 1916 günü 5.021'e düşmüştü.

## **BAYBURT PLEVNE VAZİFESİ GÖRDÜ MÜ?**

Bu soru 3'üncü Mıntıka Komutanı Fevzi Çakmak Paşa tarafından şu ifadelerle açıklanmıştı; "3'üncü Ordu Komutanı, Umumi Karargâha yaptığı yazılı bildiriminde Bayburt'u bir Plevne yapmak istediğini belirtmişti. Plevne; 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Rus ordularını kendine cezbeden ve üç meydan muharebesinde muzaffer olan, ancak sonunda esir düşen Türk ordusunun kahramanlık örneğidir.

Bununla, Bayburt'u karşılaştıracak olursak; görülüyor ki Bayburt savunması; Rus ordusunun büyük kısmının dört ay kadar bir süre boyunca bu bölgede bağlanmasına sebep olmuştur. Bu tespit sırasında ordularımızın taarruzi hareket yapmalarına imkan vermiştir.

*Nihayet tehlike baş gösterince Rus ordusunu hırpalayarak düzenli olarak çekilmiş, önemli düşman kuvvetlerini bu savunma hatları önünde tespit etmiştir. Şu halde, Bayburt savunması başarıya ulaşmış bir Plevne sayılmalıdır.*

Plevne ordusu, plan gereğince Orhaniye'ye çekilseydi, başarıya ulaşmış bir Bayburt harekâtı olurdu. Ahmet İzzet Paşa'nın verdiği direktifte, "düşmanı mümkün mertebe çok uzun süre tutmak ve tam zamanında çekilmek" emrediliyordu.

Bu emir tamamiyle yerine getirilerek Mart 1916'dan Temmuz 1916 dönemine kadar dört ay devam eden muharebeler ile 2'nci Ordu Komutanlığının toparlanmasına zaman kazandırılmıştır. Yukarıda belirttiğimiz bazı hatalar yapılmıyaydı; 2'nci Ordu Birlikleri taarruza kalktıkları zamanda dahi Bayburt elimizde bulunabilirdi"

## **ERZİNCAN MÜTAREKESİ**

3'üncü Ordu Komutanı Vehip Paşa 25 Kasım 1917 günü, hazırladığı mütareke görüşmelerine başlama konusundaki resmi teklif Erzincan'daki Rus 1'inci Kafkas Kolordu Komutanı General Liyahof'a göndermişti. Rus Kafkas Ordu Komutanlığından alınacak cevabi yazıyı Vehip Paşa'ya göndereceğini bildirmiş. Bu görüşme sonrasında, Doğu Cephesi'nde muharebelerde görevli 67 Rus tümeni, muharebe etkinliklerini durdurmuştu.

7 Aralık 1917 günü Rus Kafkas Cephe Komutanlığı'ndan mütareke ile ilgili beklenen cevap gelmişti. Buna göre, barış yapıncaya kadar taraflar halen işgal etmekte oldukları bölgelerde kalacaklar, bu koşullar içerisinde mütareke kabul edilecekti.

18 Aralık 1917 günü Erzincan'da Osmanlı hükümeti ile Rus Kafkas Ordusu yetkilileri arasında barış anlaşması yapıncaya kadar geçerli olmak üzere imzalanan "Erzincan Mütarekesi" sonrasında Aralık 1917 ayında Rus Kafkas Ordusu'ndan 200.000 muharip piyade Kafkasya'ya çekilmiş, cephede 40.000 muharip piyade kalmıştı.

Erzincan Mütarekesi'nin imzalanması, Rus birliklerinin geriçekilme işlemini hızlandırmıştı. Kafkasya'da, Rusya himayesinde





# YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA YARGILAMANIN YENİLENMESİ



EYÜP KARA

İstanbul Anadolu Cumhuriyet Savcısı

## YASAL ÇERÇEVE VE GENEL HUSUSLAR

*Olağanüstü kanun yollarından biri olan yargılamanın yenilenmesi, sınırlı nedenlerin varlığı halinde kesinleşmiş hükme karşı öngörülen bir kanun yolu olarak CMK'nın 311 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Yargılanmanın yenilenmesi kurumu ile maddi hataların önlenmesi ve toplumsal barışın korunması amaçlanmıştır.*

Yargılanmanın yenilenmesi -diğer kanun yollarının aksine- başka bir yargı merciine değil, hükmü veren yargı merciine yapılan ve bu merci tarafından değerlendirilen bir kanun yoludur. Yargıtayın davanın esasına hükmederek hüküm kurduğu hallerde de (CMK m. 318/2, 303) hükmü vermiş olan mahkemeye başvuru yapılmalıdır. Yargıtay'ın ilk dere-

ce mahkemesi sıfatıyla baktığı dosyalarda ise yenileme talebi Yargıtayın hükmü veren ilgili dairesine yapılmalıdır.

Yargılanmanın yenilenmesi yoluna, kanunda sayılan hallerde ve kesinleşmiş hükümlerle ilgili olarak, hükümlü lehine ya da aleyhine başvurulabilir.

Mahkemece re'sen yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmesi mümkün olmayıp talep şartının gerçekleşmesi gerekmektedir. CMK'nın 260. maddesi doğrultusunda, kanun yollarına başvurma hakkı bulunanlar yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunabilirler. Ayrıca, hükümlünün ölümü halinde ölenin eşi, üstsoyu, altsoyu, kardeşleri yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilirler; bu kişilerin yokluğu halinde Adalet Bakanı da yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilir (CMK 313). CMK'nın 260. maddesi hükümlerine uygun olarak Cumhuriyet savcısı da hem lehe hem de aleyhe olmak üzere yargılamanın yenilenmesine başvurabilir.

Hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi yoluna;

-Duruşmada kullanılan ve hükmü etkileyen bir belgenin sahteliğinin anlaşılması,





-Sanık beraat ettikten sonra suçla ilgili olarak hâkim önünde güvenilebilir nitelikte tekrarda bulunması,

Nedenleriyle başvurulabilir (CMK m.314).

Kanunda yargılanmanın yenilenmesi nedeni olarak sayılan haller sınırlı sayıda olup bu nedenlerin genişletilmesi mümkün değildir. (Yargıtay 7. CD, E. 2018/15354 K. 2021/6028, 18.05.2021)

Uygulamada en fazla karşılaşılan yargılanmanın yenilenmesi nedeni, tek başına veya önceden sunulan diğer delillerle birlikte göz önüne alındığında sanığın beraatini veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmüyle mahkûm edilmesini gerektirecek nitelikte yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya konulması gereğidir.

Yeni olay ya da delil ileri sürerek yargılanmanın yenilenmesinin talep edilmesi halinde, ileri sürülen her yeni olay ya da delil yalnız başına yargılanmanın yenilenmesi talebinin kabulü sonucu doğurmaz. Ortaya konulan gerekçelerin, yeniden yargılamaya başlanmasını gerektirecek nitelik, önem ve ciddiyete sahip olması gerekmektedir (Yargıtay 4. CD, E. 2022/7929 K. 2022/14246, 07.06.2022; Yargıtay CGK, E. 2012/909 K. 2014/121, 11.03.2014).

Kanunun aynı maddesinde düzenlenmiş ceza sınırları içerisinde olmak üzere cezanın değiştirilmesi amacıyla ya da talebe konu hatanın giderilebilmesinin başka bir yolla giderilmesinin mümkün olması halinde, yargılanmanın yenilenmesi yoluna gidilemez (CMK m. 315).

Hükmün infaz edilmiş olması veya hükümlünün ölümü, yargılanmanın yenilenmesi istemine engel olmaz (CMK m. 313).

Tek başına veya önceden sunulan diğer delillerle birlikte göz önüne alındığında, sanığın beraatini veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmü ile mahkûm edilmesini gerektirecek nitelikte yeni olaylar veya yeni delillerin ortaya konulması hali dışında, bir suç iddiasına dayandırılan yargılanmanın yenilenmesi isteminin kabul edilmesi, ancak bu fiilden dolayı kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü verilmiş veya mahkûmiyeti gerektirecek nitelikte kuvvetli delil bulunmaması dışında bir nedenle ceza soruşturmasına başlanmamış veya soruşturmanın/kovuşturmanın sürdürülememiş (zamanaşımına uğrama vb.) olması şartına bağlıdır (CMK m. 316).

Hükümlerle ilgili yargılanmanın yenilenmesi isteminde bulunulması, hükmün infazına ken-

diliğinden engel oluşturmaz. Ancak mahkemenin talebin içeriğine göre infazın geri bırakılması veya durdurulması yönünde karar vermesi mümkündür (CMK m. 312).

Yargılanmanın yenilenmesi talebinin kabul edildiği tarihten itibaren suça ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlamaktadır (TCK m. 66/5).

Mahkumiyete konu ceza hükmünü içeren kanunun aynı maddesinde yer almış sınırlar içinde olmak üzere cezanın değiştirilmesi amacıyla yargılanmanın yenilenmesi kabul edilemeyeceği gibi hatanın giderilebilmesini sağlayacak başka bir yol varsa, bu halde de yargılanmanın yenilenmesi yoluna başvurmak mümkün bulunmamaktadır (CMK m. 315).

Yargılanmanın yenilenmesi davasına konu olan kararı veren hâkim, talebin kabule değer olup olmadığı değerlendirildiği aşamada dahil yenileme muhakemesinin hiçbir evresinde görev alamayacaktır (TCK m. 23/3). Adil yargılama hakkının bir uzantısı olarak olaya tamamen yabancı, farklı bir hâkimin yargılanmanın yenilenmesi talebini incelemesi gerekmektedir (Yargıtay 11. CD, E. 2022/1384 K. 2022/16249, 17.10.2022).

Yargılanmanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesinden sonraki aşamada, mahkeme ileri sürülen yeni delil ve vakıalarla bağlı olmamakta ve mahkemenin re'sen araştırma ilkesi gereği maddi gerçeğe hizmet edecek tüm delilleri toplaması gerekmektedir (Yargıtay 3. CD, E. 2022/29130 K. 2022/6587, 18.10.2022).

## YARGILAMANIN YENİLENMESİ TALEBİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

### a. Yargılanmanın Yenilenmesi Talebinin Kabule Değer Olup Olmadığının İncelenmesi

Yargılanmanın yenilenmesi talebini alan mahkeme, öncelikle duruşma yapmaksızın istemin kabule değer olup olmadığı inceler ve bu hususta bir karar verir (CMK m. 318).

Yargılanmanın yenilenmesi talebinin kabule değer, eski tabirle kabule şayan, olup olmadığı incelemesi kesin hükmün etkisinin korunması yönünden önemli bir bariyer özelliği taşımaktadır. Bu nedenle bu aşamadaki değerlendirmenin titizlikle yapılması önem arz etmektedir. Dolayısıyla talep içeriğinin kesin



hükümden dönülmesini gerektirecek, duruşma açılmasını haklı ve gerekli kılacak ciddiyette olması gerekmektedir (Yargıtay CGK, ve E. 2012/3-909 K. 2014/121, 11/03/2014).

Yargılamanın yenilenmesi talebinin yanında belirlenen şekilde yapılmamış veya yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yasal hiçbir neden gösterilmemiş veya yargılamanın yenilenmesi talebini doğrulayacak delillerin açıklanmamış olması hallerinde mahkeme, duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden yargılamanın yenilenmesi talebinin kabule değer olmadığına karar verir (CMK m. 319/1). Aksi halde yargılamanın yenilenmesi istemi, bir diyeceği varsa 7 gün içinde bildirmek üzere Cumhuriyet savcısı ve ilgili tarafa tebliğ olunur (CMK m. 319/2). Bu kararlara karşı itiraz yolu açıktır (CMK m. 319/3).

## **b. Yargılamanın Yenilenmesi Talebinin Esaslı Olup Olmadığının İncelenmesi**

Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi isteminin kabule değer olduğuna karar verirse diğer aşamaya geçmekte; yargılamanın yenilenmesine esas delillerin toplanmasına başlamaktadır. Mahkeme delilleri bizzat toplayabileceği gibi, bu iş için bir naip hâkimi veya istinabe olunan mahkemeyi görevlendirebilir. Delillerin toplanması sırasında soruşturmaya ilişkin hükümler uygulanır. Delillerin toplanması bittikten sonra Cumhuriyet savcısı ve hakkında hüküm kurulmuş olan kişiden 7 günlük süre içinde görüş ve düşüncelerini bildirmeleri istenir (CMK m. 320/1-2-3).

Yargılamanın yenilenmesi isteminde ileri sürülen iddiaların yeterli derecede doğrulanmaması ya da yargılamanın yenilenmesi ne-

deninin bir belgenin sahteliği veya tanık ve bilirkişinin kast ve ihmali nedenlerine dayanması hallerinde bu durumun önceki hükme hiçbir etkisi olmadığı tespit edilirse, yargılamanın yenilenmesi isteminin esassız olması nedeniyle duruşma yapılmaksızın reddine karar verilir. Aksi halde mahkeme, yargılamanın yenilenmesine ve duruşma açılmasına karar verir. Bu yöndeki kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir (CMK m. 321).

## **c. Yargılamanın Yenilenmesine Karar verilmesi**

### **c.1. Duruşma açılmadan yargılamanın yenilenmesine karar verilebilecek haller**

Hakkında önceden mahkûmiyet hükmü verilen hükümlü ölmüşse, mahkeme yeniden duruşma yapılmaksızın gerekli delilleri topladıktan sonra hükümlünün beraatine veya yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine karar verir (CMK m. 322/1).

Yargılamanın yenilenmesi sonucu toplanan delillerin hükümlü hakkında beraat kararı verilmesini gerekli kılacak nitelikte olması halinde de, Cumhuriyet savcısının uygun görüşü alındıktan sonra duruşma yapılmaksızın hükümlünün derhal beraatine karar verilmesi mümkündür (CMK m. 322/2).

### **c.2. Duruşma açılarak yargılamanın yenilenmesine ilişkin karar verilmesi**

Yargılamanın yenilenmesi talebinin esaslı olduğuna karar verildikten sonra, yukarıda belirtilen istisnai haller dışında, taleple ilgili duruşma açılarak karar verilmesi gerekmektedir.

Duruşma yapılmasına karar verilmesi halinde, yeniden yapılacak duruşma sonucunda önceki hükmün onaylanmasına veya hükmün iptaline karar verilir, hükmün iptali halinde yeniden hüküm kurulur (CMK m. 323/1).

Yargılamanın yenilenmesi müessesesinin hükümlü lehine uygulanması halinde, hükümlünün kazanılmış hakkı gözetilmek zorundadır; yeniden verilecek hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır bir ceza içeremez (CMK m. 323/2). Kazanılmış hakların korunması, sonuç cezanın ağırlaştırılmamasının yanında, sanık hakkında daha önce verilen hükmü ağırlaştırıcı tekerür, erteleme gibi uygulamaları da kapsamaktadır. Bununla birlikte Yargıtay, müsadere ve hak yoksunluğu gibi güvenlik tedbirlerinin kazanılmış hakların korunması ilkesinden yaranamayacağı kanaatindedir (Yargıtay 2. CD, E. 2021/15110 K. 2021/18116, T. 01.11.2021; Yargıtay 4. CD, E. 2021/6102 K. 2021/8433, T. 10.03.2021).

Yargılamanın yenilenmesi talebi yerinde görülüp yeniden duruşma açılarak verilen önceki hükmün iptali ile yeni bir hüküm kurulması ya da önceki hükmün onaylanmasına ilişkin yeni hükme karşı, hüküm türüne göre kanunun öngördüğü genel kanun yollarına (istinaf ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararlar yönünden itiraz gibi) başvurulabilir (Yargıtay 8. CD, E. 2019/23224 K. 2020/14277, 25.06.2020).

Bu noktada son olarak bölge adliye mahkemelerinin göreve başladığı 20.07.2016 tarihinden önce verilip bu tarihten önce ya da sonra Yargıtay incelemesinden geçerek kesinleşen ve bu tarihten sonra yargılamanın yenilenmesi istemi sonucu verilen yenileme kararlarının Yargıtay denetimine tabi olduğunu, dolayısıyla bu kararlar aleyhine temyiz yoluna başvurulması gerektiğini belirtmekte fayda görüyoruz (Yargıtay CGK, E. 2020/262 2022/491, 28.06.2022).

## SONUÇ

Hukuki belirlilik ve kesin hükmün korunması ilkeleri gereği, mahkemelerce ceza yargılaması sonucu verilmiş ve kesinleşmiş hükümler üzerinde değişiklik yapılması mümkün değildir. Ancak her zaman hükmün maddi gerçeği yansıtması olanaklı olmamaktadır. Bazı hallerde hükümde yapılan maddi hataların düzeltilmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. İşte bu maddi hataların düzeltilmesi yollarından biri olan ve olağanüstü kanun yolu niteliğini taşıyan yargılamanın yenilenmesi, CMK'nın 311 ve devamı maddelerinde düzen-

lenmiş olup kanunda sayılı hallerde hükümlü lehine veya hükümlü aleyhine bu kanun yolu-na başvurulabilir.

Yargılamanın yenilenmesi isteminin, kanunda belirlenen şekilde yapılmamış veya yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yasal hiçbir neden gösterilmemiş veya bunu doğrulayacak deliller açıklanmamış ise bu istemin kabule değer görülmemektedir reddedilmesi gerekmektedir. İleri sürülen nedenin kesin hükümde değişiklik yapılmasını gerektirir önem ve ciddiyette olması gerekmektedir. Aksi hâlde yargılamanın yenilenmesi istemi, bir diyeceği varsa 7 gün içinde bildirilmek üzere Cumhuriyet savcısı ve ilgili tarafa tebliğ olunacak, deliller toplanacak, daha sonra Cumhuriyet savcısı ve hükümlüden 7 günlük süre içinde görüş ve düşüncelerini bildirmeleri istenecektir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 321. maddesi uyarınca yargılamanın yenilenmesi isteminde ileri sürülen iddiaların yeterince doğrulanmadığı veya 311/1.a ve b bentleri ile 314/1.a bendinde yazılı hâllerde işin durumuna göre bunların önce verilmiş olan hükme hiçbir etkisinin olmadığı anlaşılması hâlinde, yenileme isteminin esassız olması nedeniyle duruşma yapılmaksızın reddedine karar verilecektir. Aksi durumda ise, mahkeme tarafından yargılamanın yenilenmesine ve -ayrık hükmü saklı kalmak kaydıyla- duruşma açılmasına karar verilecektir. Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylayacak veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verecektir.

*Hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi yapılmışsa yeniden verilecek hüküm önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı içermeyecek, hükümlünün kazanılmış hakları korunacaktır.*

Yargılamanın yenilenmesi isteminin ilk aşaması olan talebin kabule değer olduğuna veya olmadığına ilişkin kararlar ile ikinci aşamada deliller toplandıktan sonra duruşma açılmaksızın verilen yenileme talebinin kabulü veya esassız olması nedeniyle reddi kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilecek, yargılamanın yenilenmesi istemi üzerine yeniden duruşma açılarak verilecek hükümlere karşı ise istinaf ya da belli şartlarda temyiz kanun yoluna başvurulabilecektir.



İLHAMİ DEMİRKOPARAN

Ankara Batı Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı

## BABAM

Babam köylü bir adamdı.  
Ellerinde nasır,  
Ayaklarında gıslaved ayakkabıları vardı.  
Elinin emeğiyle kazanır,  
Kazandığı kadar harcar,  
Harcadığı kadar yaşardı.

Uzun havaları severdi babam.  
Şöyle damardan bir ağıt çıkınca,  
Radyonun sesini açtırır,  
“Neler geldi neler geçti felekten,  
Un elendi deve geçti elekten” der,  
Bazen seferberlikten dönmeyen dedemi,  
Bazen Yemen’de şehit düşen Mehrali Bey’i anardı.

Akşamları; misafir odasında toplanılır,  
Cenknemeler okunurdu.  
Battal Gazi cenkten cenge koşardı.  
Babam her zaman odanın baş köşesinde,  
O konuşunca, herkes susardı.

Bazı geceler;  
Gaz lambasının yorgun ışığında  
Başını öne eğer  
“Erenlerden geri kaldın  
Gönül sana demedim mi” diye mırıldanır,  
Gizli gizli ağlardı.

Sık sık pencere önüne otur,  
Onun deyimiyle kabristana;  
Uzun uzun bakardı.

Yeni yazıyı askerde öğrenmiş babam,  
Ama bir hattat kadar güzel yazardı.  
Askerliğini çavuş olarak yaptığından,  
Herkes onu “Abdullah Çavuş” diye anardı.

En sevdiği meyve karpuz ve nardı.  
Ama ben hiç nar yediğini görmedim babamın,  
Hiç hayallerini yaşadığını.  
Gerçi hayallerindende bahsetmez,  
Tülü emel sayardı..

Babam köylü bir adamdı.  
Benim memleket gibi bir babam vardı.



# TACİRLER BAKIMINDAN CEZAI ŞARTIN TENKİSİ

ÇİHANGİR KÖSEM

İstanbul Ticaret Mahkemesi Üyesi



Genel olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 179-182. maddeleri arasında düzenlenmiş olan cezai şart (ceza koşulu), edimini gereği gibi ifa etmeyen borçlunun, sözleşme ile önceden kararlaştırılan bir edimi alacaklıya karşı yüklenmesidir.

Cezai şart asıl alacağı kuvvetlendirme amacı güttüğünden asıl borç yoksa cezai şart da söz konusu olmaz. Öğretide asıl borcu doğuran sebepler hususunda tam bir fikir birliği mevcut değil ise de genel olarak borcun; sözleşme, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme ve hatta nafaka borcu gibi aile hukukundan kaynaklı olarak doğacağı kabul edilmektedir.<sup>1</sup> Bununla birlikte asıl borcu içeren hukuki işlem ilke olarak bir sözleşme olduğundan, öğretide cezai şarta "sözleşme cezası" da denilmektedir.<sup>2</sup> Uygulamada ise cezai şart doğası gereği önceden bir mutabakatı gerektirmesi nedeniyle yalnızca sözleşmeden doğan borçlarda söz konusu olmaktadır.

Cezai şart kurumunun ortaya çıkmasındaki en temel sebep, ahde vefa (pacta sunt servanda) ilkesidir. Gerçekten de sözleşmenin tarafları cezai şart tayin etmekle esas olarak, sözleşme ile kararlaştırdıkları edimin gereği gibi ifa edilmesini amaçlamakta ve cezai şartı da bunu sağlamak için bir müeyyide olarak belirlemektedirler.

Sözleşme hukukunun en temel prensiplerinden biri olan sözleşme serbestisi ilkesine göre taraflar, kural olarak diledikleri konuda, diledikleri şekilde ve diledikleri koşullarda sözleşme yapmakta özgürdür. Cezai şart da bu minvalde ele alınmakta olup, sözleşmenin tarafları hür iradeleri ile cezai şart tayin edebilecekleri ve bu cezai şarta asıl sözleşmenin içerisinde yer verebilecekleri gibi cezai şartı

<sup>1/</sup> Eren Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 2020, syf.1312

<sup>2/</sup> Yağcıoğlu Burcu, *Türk ve İsviçre Hukukunda Ceza Koşulu*, Ankara 2019, syf 76

ayrı bir sözleşme şeklinde de tanzim edebilirler. Bununla beraber, esas sözleşmenin geçerliliğinin şekle bağlı olduğu durumlarda cezai şart sözleşmesinin de aynı şekilde yapılması gerekmektedir.<sup>3</sup> Bunun bir sonucu olarak asıl borcun bu nedenle geçersiz olduğu durumlarda cezai şart da hükümsüzdür.<sup>4</sup> Örneğin, taşınmaz satışını kuvvetlendirmek için öngörülecek cezai şartın da satış sözleşmesinin tâbi olduğu resmi şekilde yapılması gerekmektedir.

Ceza koşuluna ilişkin uygulamada en sık karşılaşılan ve tartışılan durumlardan biri de cezai şart miktarının taraflarca serbestçe kararlaştırılıp kararlaştırılmayacağı, cezai şartta indirim yapıp yapılamayacağıdır. Tacir olmayan kişiler hakkındaki ceza koşulu açısından bu sorunun yanıtı açıktır. Zira Türk Borçlar Kanunu'nun 182/1. maddesinde tarafların cezanın miktarını serbestçe belirleyebilecekleri belirtilmişse de 182/3. fıkrasında hâkime aşırı gördüğü ceza koşulunu takdir yetkisini kullanarak kendiliğinden indirme görevi verilmiştir. Madde metninin kaleme alınış biçiminden anlaşılacağı üzere ceza koşulunun tenkis edilmesi, aleyhine fahiş miktarda ceza koşulu belirlenen kişi bakımından bir hak olduğu kadar hâkim açısından da bir ödevdir.

Tacirler bakımından ise durum farklılık arz etmektedir. Zira her ne kadar Türk Borçlar Kanunu'nun 182/3. fıkrası ile hâkime aşırı bulduğu cezai şartı indirme görevi verilmiş ise de 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 22. maddesinde de tacirin, cezai şartın fahiş olduğu iddiası ile mahkemeden indirim talep edemeyeceği vurgulanmıştır. Türk Ticaret Kanunu'nun 22. maddesine göre "Tacir sıfatını haiz borçlu, Türk Borçlar Kanunu'nun 121.

<sup>3/</sup> Yargıtay HGK 10.11.1993 tarih, 1993/125 esas, 1993/711 karar sayılı ilamı

<sup>4/</sup> Yavuz Nihat, *Borçlar Hukuku El Kitabı*, Ankara 2018, syf.527





# ÖMÜRLÜK DUA

OĞUZ ŞÜKRÜ ENER

Çankırı Cumhuriyet Başsavcısı



*“Allah rızası için Osman’ıma sahip çıkın,  
tek isteğim budur.”*

Savcı Bey, küçük boy kareli bir defterin rastgele açılmış orta sayfalarından birinde, kalın uçlu kurşun kalemle yazılmış notu okudu. Daha birkaç saat önce, muhtemelen şimdi karşısında hareketsizce yatan, son nefesini vermiş ve bedeni soğumaya başlamış zavallı yaşıyorken, kendi babası ile telefonda görüşmüştü. Bu görüşmede babası sakin ama inanmanın verdiği güçle konuşanların sahip olabileceği vurguda “İşin zordur oğul, ama sen Hz. Ömer gibi ol, Rabbim zorunu kolaylaştırır.” diyerek konuşmayı bitirmişti. Konuşma bittiğinden beri Hz. Ömer gibi adaletli olmanın ne olduğunu aklının bir köşesinde düşünüyordu. Ömer gibi olmak her dilde ve manada adaletti ancak adalet olduğu kadar da mesuliyet demekti. Bu mesuliyet öylesine derin ve ağırdı ki üzerine fazla yük yüklenen hayvanın hakkından, kurdun kaptığı kuzuya, beyt-ül malın mumunu yakarken titreyen elden, fakirin evine gece yarısı sırtta taşınan erzağa kadar insanı sorumlu yapıyordu. Ömerce yaşamak ağasından, kölesine kadar herkese adilce davranmak, kol kanat germek, kimseyi darda koymamaktı. Ömer gibi olmak için herkesten ve her şeyden mesuliyet duymak gerekirdi. Ve hepsinden ziyade Ömer gibi olmak, en çok Osmanlara, Alilere, Fatmalara sahip çıkmak, onlardan mesul olmak demekti...

“Ömer gibi ol, Osman’ıma sahip çıkın, Allah rızası...” zihninde dönmeye başlayan kelimelerin ağırlığı gönlünü mengene gibi

sıkmaya ve dimağını acımasızca kemirmeye başlamıştı...

İntihar vakası ilk haber verildiğinde hava daha yeni kararmıştı, olay yerine gitmek için adliyeye ait eski minibüs hırıltılı bir sesle vakit kaybetmeden yola koyulmuştu. Kasım soğuğu hissedilir şekilde insanın tenini kesiyordu, şehrin kenar semtinde ki kerpiç eve; dar bir tünele benzeyen geçitten sonra çamurlu küçük bahçeyi geçerek girmişlerdi. İçeri girmeden kendilerini göz hapsine almış bahçedeki ufak kalabalığa doğru dönüp hızlıca; “Başınız sağ olsun.” dedi, karanlıkta pek yüzleri seçilmese de birisi yere çömelmiş, diğerleri ayakta dört beş kadın olduğunu gördü. Dışı kireç sıvalı evin yaşadığı sefaletin ağırlığı ise çöken karanlıkta dahi ilk bakışta hissediliyordu.

Savcı Bey kendisine yol gösteren başkomiserin ardı sıra eve girdiğinde etrafa bir göz gezdirdi; yaklaşık dört, dört buçuk metre uzanan, renkleri uyumsuz parça muşambalarla kapatılmaya çalışılmış bir koridor, koridorun sağında ve solunda birer oda, koridorun sonunda da mutfığa benzeyen, ayakları beşe on kalaslarla yapıлып üzeri sunta ile örtülmüş, üstünde birkaç tencere ve birkaç tabak görünen bir tezgâh, yerde bir piknik tüpü, yedi sekiz tane beş litrelik su şişesi görünüyordu. Bir de hem tuvalet hem de banyo olarak kullanılan bir bölüm olduğunu gördü. Girişin sağındaki odada, en az otuz yıllık gibi görünen, ucuz satenden yapılmış pembe renk-





yeni defterler, kalemler alırım merak etme.” dedi. Çocuk bu sözlere koca bir adam edası ve olgunluğu ile cevap verdi; “Benim derdim defter değil, o defter anamın son dokunduğudur, üstünde yazısı var, anamın başka yazısı yoktur.” dedi.

Osman'ın kim olduğu anlaşılabilir en hazin ve en zor şekilde anlaşılıyordu. Bu cevap iyiden iyiye genç savcının ciğerine saplanmıştı. Biraz önce bu küçük adam, annesini; yani gördüğü şefkati, merhameti, yatağını, kundağını, oyuncağını, kolunu kanadını, dilini damağını kaybetmişti. Küçük omuzlarına fakirlik, soğuk, yetimlik yanına bir de öksüzlük yüklenmişti. Savcı Bey yutkunduydu, sessizce çocukla bahçeye çıktılar. Çocuk, koşarak bahçenin kenarında boynu bükük oturan kadına doğru gitti, kadının kepenek gibi üzerine sardığı battaniyeyi açmasıyla, çocuğun tavuğun kanatlarının altına giren civciv gibi battaniyenin altına girmesi bir oldu. Muhtemelen önceden daha açık renkleri olan, ama şimdi genelinde koyu bir kahverenginin hâkim olduğu, çiçeğe benzer desenlerinin karanlıkta pek de seçilmediği battaniye; torun ve nenenin zırhıymışçasına ikisini de sardı. Bu hadise muhtemeldir ki daha önce de defalarca gerçekleşmişti. Her ikisinin de hareketlerindeki normallik ve kanıksanmışlıktan, küçük çocuğun babaannesinin koynunu soğuğa ilk kez siper etmediği, babaannenin de bu siperlik görevini gönüllü olarak yaptığı anlaşılıyordu. Savcı Bey çocuğun annesini son kez böyle sere serpe ve cansız yatarken görmüş olduğunu ve hatırında hep böyle kalacağını düşünerek üzüldü. İnceleme yapılan odaya tekrar dönerek hızlıca işlemlerin bitirilmesi, otopsinin hastanede yapılması talimatlarını vererek evden çıktı.

Arabaya binerken Savcı Bey kâtibini “Ben bu muhitleri pek bilmiyorum sen evin yerini aklında tut, sakın unutma.” diyerek uyardı. Kâtip bu talimata tamam derken genç savcının bunu neden dediğini düşünmedi. Denilen eksiksiz yapıp, evin yerini unutmamak gayretiyle, sokakları, evlerin şekillerini sınır taşları gibi hafızasına işlemeye koyuldu. Araçla dönerken Savcı Bey bu ölümün neyini soruşturacağını düşündü. Bu ölüme kimdi sebep? Genç ve naçar bir anneye ölümüyle adını temizletecek kadar ağır iftiralara atan, ağızları da yürekleri de kirlili dedikoducu kadınlar mı? Mahallenin namusudur diye söze başlayıp, böyle önemli bir paravanın arkasına saklanarak günahsızın kanına giren kelli felli adamlar mı? Bir tek yavrusu ve ihtiyar kaynanası ile hayata tutunmaya çalışan biçareye kem gözle bakan sözde delikanlılar mı? Üşümemek için tek yatakta ana, oğul, babaanne yatmak zorunda bırakan yoksulluk

mu? Çaresizlik mi? Yalnızlık mı? Kimsesizlik mi? Cevabını bulamadı. Ancak babasının Hz. Ömer gibi ol sözü ile daha önce hiç duymadığı çatalı ve sanki hiçkırısca hüngür hüngür ağlayacakmış gibi bir kadın sesiyle kulağına gelen “Allah rızası için Osman'ıma sahip çıkın.” sözleri beyninde dolanıp duruyordu. Sahip çıkılacak Osman şu küçük çocuktu; Allah rızası için sahip çıkılması, muhatap güdülmeksizin tüm insanlığa vasiyet edilmişti. Hayata veda eden bir annenin son isteğiydi, bir ölüm sırrında hayata ve geleceğe dair son umudun adı Osman'dı. Ve Osman ufacıktı...

O gece pek rahat geçemedi, Savcı Bey çok çok iki saatlik bir uyku ile sabahı zor etti, Osman aklından çıkmıyordu. Osman'ı düşündü, Osman için gözleri doldu, Osman için dua etti. Sabah ezanı okunurken elleri semaya açılmış haldeki yakarışlarını yakınında biri olsa duyabilirdi... Genç ölümlerin ardından oluşan sebepsiz suçluluk duygusuna ve sadece vicdanlı insanlarda oluşan sanki bir şeylerin eksik yapılmasından dolayı ölüm kadar ağır bir netice meydana gelmiş gibi hissettiren sorumluluk duygusuna engel olamadı. Vasiyete kendini muhatap saydı, Osman'a Allah'ım sen sahip çık, beni de vesile kıl diye duasını edip, Allah rızası için Osman'a kolu yettiği kadar kanat germeye, gücü yettiği kadar yol göstermeye tüm yüreği ile niyet etti. Sabah mesai başlamadan adliyeye gidip, kâtibini bekledi, yolu şaşırılmamak için kâtibiyi beraber gidecekti, kâtip gelir gelmez, Osman'la babaannesinin yaşadığı eve doğru yola çıktılar.

Bir gün önce karanlıkta geçtikleri dar ve bozuk yollardan, gündüz gözü geçtiler. Yol boyunca kâtibin yol tarifleri dışında hiç konuşulmadı. Gittikleri mahallede bulunan evlerin neredeyse tamamı kerpiçten ve briketten yapılmıyordu, birçoğunun dış sıvası yarım bırakılmıştı veya bırakılmak zorunda kalmıştı; evlerin çatıları da sanki zıplasan tuğlalara degecek kadar yere yakındı. Evler o kadar iç içe görünüyordu ki sanki tüm mahalleyi kaplayan bir çatının altına evler dizilmiş gibiydi. Savcı Bey, köylerde fakir hanelerin genelde köy meydanından uzakta yer bulup yalnızlaştığını, şehirlerde ise, tam aksine fakirliğin hakim olduğu semtlerde hep bir üst üstelik halinin olduğunu düşünürken, aradıkları evin önüne geldiler. Araçtan inince sobalı evlerin olduğu muhitlere mahsus, kurum ve is grisi hava ciğerde hissediliyordu. Duman kokulu hava çocukluğunu hafızasında canlandırdı; babasının memur maaşıyla yaşadıkları sobalı evleri, at arabası hesabıyla alınan odunları, annesinin erkenden kalkıp yaktığı sobanın gümbürdemesini ve kanaatkâr aile huzurlarını hatırladı. İnşallah bu gariplerde huzur bulur



diye içinden ettiği duaya, eve girmek için girdikleri dar geçitten geçerken fark etmeden sesli şekilde “Amin!” dedi, bunu duyan kâtip kendine bir şey söylendiğini düşünerek döndü, eliyle devam et manasına gelen bir hareket yaparak yoluna çevirdi. Geçitten sonraki çamurlu bahçeyi de geçerek üstünde kilit olmayan tahta kapıyı çaldı. Kapının çalınma sesini duyan yaşlı kadın “Kimdir gelen?” diye seslendi, o seslenene kadar Osman’ın koşarak kapıya geldiğini fark ettiren pat pat ayak sesleri duyulmuştu. Savcı Bey “Ana! Dün akşam gelmiştik ben Savcı Mehmet, açar mısın kapıyı?” diye samimiyeti hissedilen bir tevazu ile seslendi. Bu sese güvenmemek için hiçbir neden olmadığına kanaat getiren yaşlı kadın, birkaç saniye sonra kapıyı açtı. Biraz şaşırmış ve biraz da korkarak genç savcıyı ve kâtipini içeri buyur etti. Kapı önünde konuşmayalım diyerek içeri girmeyi kabul ettiler, ancak esas sebep zaten fazlasıyla soğuk olan evi daha da soğutmak istememeleriydi. Yaşlı kadın, ne için geldiklerini merak eden ürkek bakışlarla, daha dün akşam gelininin kendini astığı odaya doğru geçti, Osman’da babaannesinin dizinin dibinde yürüyordu. Evin içinde sıcak olan tek şey hala dün yaşanan elim hadisenin kasvetiydi. Birkaç kapı konu komşunun getirdiği yemek dışında evde her şey dün akşam bıraktıkları gibiydi. Yaşlı kadının yüzünden, yaşadığı her sıkıntının çizgi olup geliş güzel suratına yerleştiği anlaşılıyordu. Yaşlı kadın, soluk ifadesiyle Savcı Bey’in gözlerine bakarak, plastik sandalyeye oturdu.

Onun oturduğunu görünce Savcı Bey konuşmaya başladı: “Ana, dün akşamdan beri aklım sizdedir, evladını kaybettin, bir de üstüne gelinini bugün toprağa vereceksin. Bu sabi ile bir başınıza kaldınız. Müsaade edersen, elimizden geldiğince size yardımcı olmaya çalışalım.” dedi. Yaşlı kadın: “Sagolasın, Allah büyüktür, bir ihtiyaç yoktur.” dedi.

Evin hali, çaresizlikleri ve yoksullukları şahide ihtiyaç duymayacak kadar ortada olan bu yaşlı kadının mahcup ve gururlu tavrı, Savcı Bey’i daha da ikna edici olmaya zorladı.

Savcı Bey: “Ana kurban olayım, beni de bir evladın gibi gör, kapını bize açık tut, açık tut ki şu günahsız yavruya bir nebze faydamız olsun da kendimizi Allah’a kul sayalım.” dedi.

Bu samimiyet karşısında, yaşlı kadın gözünü Osman’a dikip, kısa bir süre sustu, sonra ise dalgın gözlerini yavaş yavaş yere doğru çevirip mırıldanır gibi konuştu: “Allah razı olsun, şu oğlan biraz kendini kurtarana kadar yaşayayım ki yalnız kalmasın, kendim için tek duam budur, amma bu yetimim yitip gitmesi

aklıma geldikçe iyiden iyiye kahrolurum, ona kol kanat gerin sizden tek isteğim bu olsun Savcı Beg.” diyerek ağlamaya başladı. Savcı Bey, kâtipine artık gitme vaktinin geldiğini anlatır bir göz işareti yaptı, daha sonra yine uğrayacaklarını söyleyip müsaade istediler. Çıkmadan Savcı Bey cebindeki tüm parayı bir evlat tavrıyla masanın kenarına sessizce koydu, Allah’a emanet olun deyip, Osman’ın yanaklarından öperek evden çıktı.

*Dönüş yolunda kâtipine birer ton odun ve kömür alıp evin bahçesine düzgünce yıktırmasını ve güzel bir kuzine soba alarak eve bıraktırmasını, hepsinin ücretini kendisinin karşılayacağını söyledi. Kâtip şaşkınlıkla tamam dedikten sonra biraz da çekinerek “Efendim biraz masraflı olmaz mı bu dedikleriniz?” diye sorunca; Savcı Bey sakın tavrını hiç bozmadan “Yalan dünyada bize bu yaptıklarımızdan başka kalan olmaz, mal mülk haram ise vebal olur, helal ise sual olur, cebimize de kursağımıza da haram sokmadık çok şükür, Allah hayrımızı kabul ederse sualden kurtulmamıza vesile olur inşallah.” diye cevap verdi.*

Akşama doğru kâtip adliyeye gelip, tüm gün yaptıklarını anlattı, odun ve kömürü alıp bahçeye taşıtmıştı, güzel bir soba bulup, borularıyla evin içine kadar götürmüştü; bir tek sobanın kurulmasının kaldığını, bacayı bile kontrol ettiğini, kullanıma müsait olduğunu görevini tamamlamış kişilerdeki rahatlıkla anlattı. Dün gece intihar eden Osman’ın annesinin defnedildiğini, tüm cenaze işlerini belediyenin hallettiğini de ekledi. Mesainin bitmesiyle beraber, Savcı Bey bu sefer eşini de yanına alarak Osmanların evine doğru yola çıktı. Yolda durup akşama yemek için bir şeyler aldılar, sonra Osman’ın hediyeleri için birkaç dükkân dolaştılar. Artık kerpiçten yapılma bu eski eve daha tanıdık biri olarak girecekti; eve gelince sobayı elleriyle kurdu, kapıya kendi aldığı kilidi taktı, karısının hazırladığı mütevazı sofraya Osman ve babaannesiyile beraber oturdular. O kadar candan

hareket etmişlerdi ki, yaşlı kadın sadece minnet duyan gözlerle onları izlemiş ve dudak hareketlerinden anlaşıldığı üzere içinden dualar etmişti. Yemekten sonra Osman'ın hediyelerini verdiler, o akşam gariban bir cenaze evindeki kaybedilmişliğin acısı daha az hissedilsin diye ellerinden ne geldiyse Savcı Bey ve eşi yaptılar. Evden ayrılırlarken yaşlı kadın sanki ciğerindeki tüm nefesi, en kalbi duasına harcar gibi, gözyaşlarıyla; "Allah razı olsun!" dedi, Osman boyunlarına sarılarak onları yolcu etti. Daha dün yaşanan facianın izleri bir ömür silinmeyecek olsa da, en azından yaşlı bir kadın ve küçücük bir çocuk en yoğun matem gecesinde soğuk bir odada ağlayarak uyumak zorunda kalmamışlardı. Osman'ın bu gece sıcak bir odada ve tok karınla uyuyacak olması Savcı Bey'in yüreğini rahatlatmıştı.

Osman ve babaannesinin misafirleri artık gün aşırı, hatta bazen üst üste gelmeye başlamıştı. Savcı Bey imkânları ölçüsünde biraz eşya, biraz tadilat derken evi çok daha yaşanabilir bir hale getirdi. Soba başında yaptıkları çay ve kestane eşliğindeki sohbetler de, arada hiçbir duvar bırakmaksızın birbirlerine aile gibi bağlanmalarına vesile oldu. Savcı Bey artık Osman'ın "amca", babaannesinin "ogul" dediği bir aile ferdi, Savcı Bey'in eşi de evin gelini olmuştu. Osman, amcasının elinden tutup bakkala gidiyor, babalarıyla bakkala giden çocuklar gibi biraz da şımaraarak, bir gofretlere, bir çikolatalara el atıyordu. Eve elinde birkaç abur cuburla döndüğünde ise küçük bir çocuğun riyasız ve masum mutluluğu yüzünden okunuyordu. Bakkala gidip gelirken Savcı Bey, Osman'la sohbet eder; ona okuldan, mahalleden sorular sorar, verdiği cevaplara gülümserdi, bazen de rakamları, harfleri sorup çalışkan olacağına dair sözler alırdı. Ancak çocuklarla yapılan sohbetlerin vazgeçilmezi olan büyüyünce ne olacağına dair soruya Osman'ın verdiği cevap Savcı Bey'in yüreğinde derin bir iz bıraktı. Yine bir bakkal dönüşünde Savcı Bey, Osman'a ne olacağını sordu; daha ilkokul birinci sınıfa giden Osman, gözleri toprak yola dalmış şekilde "Eğer yaşarsam öğretmen olacağım." deyiverdi. Bu cümle, kısacık ömre sığan birden çok ölümün bıraktığı derin izlerin tereddüt-lü cevabıydı. Savcı Bey yutkundu, bu cevap yüzündeki samimi gülümsemeyi dağıtmıştı. Sadece Osman üzülmesin diye eğleniyormuş gibi davranarak, konuyu değiştirip hiçbir şey olmamış gibi yürümeye devam etti.

Bu olayın üzerinden birkaç hafta geçmişti ki, Savcı Bey ziyarete geldiğinde Osman'ı kapının önünde; suratında kızgın mı üzgün mü olduğu anlaşılamayan bir ifadeye sebep olmuş çatık kaşlarıyla, tahta bir sebze kasasının üzerinde otururken buldu. Ne ol-

duğunu ne kadar sorarsa sorsun cevap alamayınca, içeri girip babaannesine konuştu. Öğretmenin, tüm çocukların annelerini ya da babalarını toplantıya çağırdığını öğrendi. Osman toplantıya katılacak annesinin veya babasının hayatta olmadığına üzülmüştü. Savcı Bey, Osman'ı içeri çağırdı, her zaman yaptığı gibi elini omzuna atıp, Osman'ın hoşuna gittiğini düşündüğü şekilde "aslanım" hitabıyla neye üzüldüğünü sordu. Sanki karşısında koca bir adam varmış gibi, nezaketli ve saygılı bir tavırla: "Eğer beni velin olarak kabul edersen ben toplantıya gelirim, hatta istersen yengende gelir." dedi.

Aldığı bu cevaba, Osman tüm hesaplarından yoksun bir samimiyetle gülümsedi, sonra aklına bir şey gelmiş gibi durakladı, yutkundu ve gözlerini Savcı Bey'in gözlerine dikerek; "Ammaaa siz başka şehre gidermişsiniz, nene hep burada kalmazlar giderler dediydi, sen gittiğin vakit benim velim kim olacak?"

Savcı Bey, bu samimi soruya, bu masumiyete, esasında sadık kalınması zor bir söz verdi: "Eğer sen istersen ben senin bir ömür velin olurum, toplantıya gelemesem de öğretmenlerini, okul müdürlerini ararım, elimden ne geliyorsa yaparım."

*Osman'ın çocuk yüreği mutlulukla ve mahcubiyetle doldu, kulaklarına kadar kıpkırmızı oldu ve kafasını yere eğip tebessüm etti. Bu tebessüm memnuniyetinin nişanesiydi. Sonra aklına kim bilir ne geldi ki Osman konuşmaya devam etti: "Söz mü peki?"*

Bu sefer Savcı Bey kendisine sorulan bu sorudan memnun olduğunu gösterir şekilde tebessüm ederek: "Söz aslanım söz!" diye cevap verdi.

Osman, küçücük hali ile kendine yapılan bu iyiliğin karşılığını vermek istedi, bu minnet borcunu nasıl ödeyebileceğini biraz düşündükten sonra, gönülden gelen bir hediye bulup gülümsedi, Savcı Bey'in elini tutarken kafasını hafifçe kaldırıp, infakta bulunan samimi insanların yaşadığı sıkılganlıkla hediyesini açıkladı; "Savcı Amca, sen bana bir ömür veli olursan, bende sana bir ömür dua ederim."

Bu cevap Savcı Bey'in yüzünü huzurla gülümsetti, bu masumun duası ile Allah





arasında perde olmadığını; yapılan hiç bir dünyalık yardımın, bu günahsız yetimin ağzından çıkacak duanın kıymeti nazariyesine ulaşamayacağını hissederek duygusallaştı. Durdu, yere çömelip Osman'la aynı boya gelerek, Osman'ı alnından öptü. Nasıl dua etmesi gerektiğini bir kaç kez tekrarlayarak öğretti. Dönüş yolunda Osman, Savcı Amcasının ezberlettiği duayı unutmamak için "Allah'ım sen Amcamı sevdiğin kullardan eyle, sen onu..." diyerek defalarca tekrarladı.

Tayini çıkana kadar Savcı Bey, Osman'ın tüm veli toplantılarına katıldı, okul müdürleri, öğretmenler, öğrenciler ve hatta mahalledekiler bile Osman'ı, Savcı Bey'in yeğeni olarak bildi, kabullendi. Böylesine içten bir sevgi ve bağlılık öz amcası olsa bile yaşanamayabilirdi. Osman yetimliğinin ve öksüzlüğünün ağırlığından biraz olsun kurtulmuştu. Tayini çıktıktan sonra da Savcı Bey elini Osman'ın üzerinden hiç çekmedi; Osman'ın karne hediyeleri, renkli renkli kalemleri, kaplanmış ve etiketleri yapııştırılmış defterleri, elbiseleri hep amcasından geldi, amcası Osman'ı hiç unutmadı. Osman ilk mektubunu amcasına yazdı, kayıt olduğu yatılı okula velisi olarak amcasının numarasını verdi, Osman, amcasını ve her gece yatağına uzandığında ellerini açarak amcasının öğrettiği duayı etmeyi hiç unutmadı...

Savcı Bey; adalet, merhamet, vicdan ve sevgi gibi ulvi hasletleri, samimiyeti ile bu küçük çocuğun örselenmiş gönlüne nakşetmişti... Adalet şaşmayan mizan misali; hak edene nasibini, vermeyi hak edenin tertemiz elleriyle ulaştırmıştı. Alanın mükâfatı nasibine kavuşmak ise, Hak katında verenin de mükâfatı olacağı muhakkaktı...

Ve bir gün Osman kaldığı yatılı okulun yemekhanesinde sırasını bekleyip tabldotunu alarak demir ayaklı mavi masaya oturdu. Akşam yemeğini yemeye başladığı sırada, gözü yemek saatleri dışında açılmasını diye, üstünde asma kilit olan tahta bir kutu ile korunmuş televizyona takıldı. Ağzındaki lokma büyüdü büyüdü, elindeki kaşık düştü, zorla bir yudum su içip lokmasını yuttu, sandalyeden kalkacak dermanı genç dizlerinde bulamadı, bir süre hareketsiz kalıp televizyona daldı. Aldığı şehadet haberi ile, amcası için ettiği duanın idrakine varmıştı ve duayı tekrarladı; "Allah'ım sen amcamı sevdiğin kullardan eyle, sen onu peygamberler, sıddıklar ve salihlerle beraber eyle, amin!" dedi. Duası kabul olmuştu...

*Şehit Cumhuriyet Savcımız Sayın Mehmet Selim KIRAZ'ı saygı ve rahmetle anıyoruz...*



# 6502 SAYILI KANUNA GÖRE “AYIPLI MAL” KAVRAMI



A. KADİR ŞİVKA

İstanbul Hâkim Adayı

## GİRİŞ

*Ayıplı mala ilişkin başlıca hükümler pozitif hukukumuzda 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK)<sup>1</sup> ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)<sup>2</sup> ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu'nda<sup>3</sup> (TKHK) düzenlenmiştir.*

6502 sayılı Yasada tüketici: Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi olarak ifade edilmiştir (3/k). Tüketici işlemi ise aynı maddede; mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık

1/ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, Kabul Tarihi: 11/1/2011, Resmî Gazete Yayın Tarihi: 4/2/2011

2/ Kanun Numarası: 6102 Kabul Tarihi: 13/1/2011 Yayınlandığı Resmî Gazete: Tarih: 14/2/2011

3/ 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kabul Tarihi: 7/11/2013 Yayın Tarihi: 28/11/2013

ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi ifade etmektedir (3/l).

Aynı yasanın 2. maddesine göre bu kanun her türlü tüketici işlemi ile tüketiciye yönelik uygulamaları kapsamaktadır. Bu yazımızda 6502 sayılı TKHK hükümleri kapsamında kalan ayıplı mal kavramı incelenecektir.

## 1. Ayıplı Mal Kavramı

### 1.1 Genel Olarak

Ayıplı mal, mülga 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un<sup>4</sup> 4. maddesinde düzenlenmekteydi.<sup>5</sup> Hâlihazırda yürürlükte olan 6502 sayılı TKHK'da ise sekizinci ve devamı maddelerinde ayıplı mal hükümleri düzenlenmiştir. Ancak TKHK'nın tanımlar

4/ 4077 Mülga Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Kabul Tarihi: 23.02.1995, Yürürlüğe Giriş Tarihi: 08.09.1992

5/ Mülga TKHK Madde 4: "Ambalajında, etiketinde, tanıma ve kullanma kılavuzunda yer alan veya satıcı tarafından vaat edilen veya standardında tespit edilen nitelik ve/veya niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mal veya hizmetler, ayıplı mal veya ayıplı hizmet olarak kabul edilir."



başlıklı 3. maddesinde ayıp kavramının tanımına yer verilmemiştir. Öğretide ayıp kavramı ile çoğunlukla tarafların yaptıkları sözleşmede üzerinde anlaştıkları veya dürüstlük kuralı gereğince satılan şeydeki bir veya daha çok vasıfların yokluğu durumu olarak ifade edilmektedir.<sup>6</sup> Yargıtay ise “Ayıp; yasa ya da sözleşmede öngörülen unsurlardan birinin veya birkaçının eksikliği ya da olmaması gereken vasıfların olmasıdır.”<sup>7</sup> şeklinde tanımlamıştır.

Mal kavramı, TKHK'nın 3. maddesinin h bendinde, alışverişe konu olan; taşınır eşya, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri her türlü gayri maddi mallar olarak ifade edilmektedir.

Aynı yasanın 4. maddesine göre ayıplı mal: Tüketicieye teslimi anında, taraflarca kararlaştırılmış olan örnek ya da modele uygun olmaması ya da objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşıyamaması nedeniyle sözleşmeye aykırı olan maldır.

6/ ÇABRİ, Sezer Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 2. Baskı, Ankara, 2021 s.261 vd.; ÖZEL, ÇAĞLAR, Tüketicinin Korunması Hukuku, 7. Baskı Ankara 2021, s.114vd.; AYDOĞDU, Murat, Tüketici Hukuku Dersleri, Ankara 2015, s.120 vd.; ASLAN, Yılmaz, Tüketici Hukuku Dersleri 7. Baskı, Ankara, 2019. s.92 vd. 7/ Yargıtay HGK., E. 2015/342 K. 2015/2789 T. 4.12.2015

TKHK 8. maddesinde ayıplı mal kavramının tanımı yapılırken aynı maddenin ikinci fıkrasında hangi durumlarda ayıplı mal oluşturacağı örnek kabilinden sayılmıştır buna göre:

Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda, internet portalında ya da reklam ve ilanlarında yer alan özelliklerinden bir veya birden fazlasını taşımayan; satıcı tarafından bildirilen veya teknik düzenlemesinde tespit edilen niteliğe aykırı olan; muadili olan malların kullanım amacını karşılamayan, tüketicinin makul olarak beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar da ayıplı olarak kabul edilir (TKHK 4/2).

Bu maddeyle satıcı, genelde üretici/imalatçı tarafından yapılan ilan ve reklam kampanyalarından da sorumlu tutulmuştur. Bunun sebebi ise tüketicilerin reklamlarda gördükleri özelliklerin tesiri altında satıma konu olan malı alması, satıcının ise sattığı bu mallarda verilen reklam ve ilanlardan çoğunlukla haberdar olmasıdır<sup>8</sup>.

8/ ATAMER/BAŞ Prof. Dr. Yeşim M. Atamer ile birlikte, Avrupa Birliği Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Satım Sözleşmesinde Ayıptan Doğan Sorumluluk, ibd, c.88, 2014 özel sayısı:1, s.21vd.



Anılan yasanın 8. maddesinin son fıkrasında ise sözleşme konusu malın, sözleşmede kararlaştırılan süre içinde teslim edilmemesi veya montajının satıcı tarafından veya onun sorumluluğu altında gerçekleştirildiği durumlarda gereği gibi monte edilmemesi sözleşmeye aykırı ifa olarak değerlendirileceği düzenlenmiştir. Bu hallerde de tüketici, sözleşme konusu mal üzerinde montajdan kaynaklanan sebeplerden dolayı ayıp hükümlerine başvurabilecektir.<sup>9</sup>

### 1.2.Türleri

TKHK'nın 8. maddesinde ayıp; maddi, hukuki ve ekonomik ayıp olmak üzere 3 şekilde düzenlenmiştir.

#### 1.2.1 Maddi Ayıp

Maddi ayıp, malın kullanımını zorlaştıran yahut imkânsızlaştıran yahut kendisinden beklenen menfaat ya da yararı sağlayamayan fiziksel ayıplar olarak ifade edilmektedir<sup>10</sup>. Örnek olarak; bir aracın motorunun arızalı olması, bir malın bozuk, çatlak olması halleri sayılabilir. Yargıtay maddi ayıbı "Maddi ayıp; bir malda madden hata bulunmasıdır (Örneğin: Sözleşme konusu malın yırtık çıkması, lekeli olması gibi)."<sup>11</sup> şeklinde tanımlamıştır.

9/ ÖZEL s.12; ÇABRİ, s.261

10/ KARA, s.355 vd.; ÖZEL s. 116 vd.

11/ YHGK, E: 2011/13-453, K 2011/651, Karar Tarihi:

Diğer bir ifadeyle, fiziksel durumunda gözlenen bir değişimin söz konusu olduğu durumlarda maddi ayıp vardır.

#### 1.2.2 Hukuki Ayıp

Hukuki ayıp, satılan malın kullanılmasını veya ondan yararlanılmasını kısıtlayan, engelleyen hukuki eksikliklerdir. Yargıtay'a göre hukuki ayıp; malın kullanımının hukuken sınırlandırılmasıdır. Satın alınan malın üzerinde takyitler bulunması<sup>12</sup> hali hukuki ayıba örnek olarak gösterilebilir. Üçüncü kişiler tarafından mülkiyet yahut sınırlı aynı haklardan kaynaklanan sebeplerle tüketicinin maldan kullanımının engellenmesi yahut elinden alınması durumunda ise "zapt" hükümlerinin uygulanması gerektiği kabul edilmektedir.<sup>13</sup>

Hukuki ayıpta satılan malda maddi anlamda bir kusur veya bozukluk yoktur fakat alıcının yararlanmasını engelleyen veya azaltan ya da ortadan kaldıran kısıtlamalar mevcuttur.

02.11.2011 [legalbank.net](http://legalbank.net) (1.11.22).

12/ YHGK T.13.06.2012, E.2012/13-152, K.2012/381, [legalbank.net](http://legalbank.net) E.T (1.11.22), Yargıtay HGK., E. 2015/342 K. 2015/2789 T. 4.12.2015

13/ SAGIRI, Yasin 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanuna Göre Ayıplı Malda ve Ayıplı Hizmette Tüketicinin Hukuki Durumu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi s.16



Yargıtay, bir kararında satın alınan taşıtın, gümrük otoritelerince el konulması halinde hukuki ayıbın varlığına hükmetmiştir:

“Davacı, davalılardan A'nın diğer dava-ya sattığı otomobili ondan satın aldığı ve gümrükçe kaçak olan bu otomobile el konulduğunu bildirerek, zararı, 54.516 liranın faizi ile davalılardan alınmasını istemiştir (...) davacıya otomobili satan bu davalıdır. Satıcı, varlığını bilmeseydi bile, sattığı otomobilin hukuk ayıbının bulunmadığını, satış sözleşmesi yapmakla alıcıya karşı yükümlenmiş olur. O halde, davalı kolektif şirket, BK 194. maddesi hükmü uyarınca, kaçak olan ve gümrükçe el konulan otomobil nedeni ile alıcı-davacıya karşı sorumludur.”<sup>14</sup>

### 1.2.3 Ekonomik Ayıp

Ekonomik ayıp, alıcının maldan beklediği yararlanma ve kullanma olanağını azaltan ve ekonomik değerini düşüren eksikliklerdir<sup>15</sup>. Yargıtay da ekonomik ayıbı, malın iktisadi vasıflarında eksiklik olması şeklinde tanımlamıştır<sup>16</sup>. Örnek olarak yazıcının kullanım kılavuzunda belirtilen miktardan daha fazla toner tüketmesi, 150 km/s yapabilen bir aracın 100 km/s geçmemesi halleri sayılabilir. Ekonomik ayıp, en nihayetinde maldan beklenen yarar veya performans azaltan her kusur, ekonomik ayıp olarak tanımlanabilir.<sup>17</sup>

Yüksek Mahkeme, aracın satış sözleşmesinde belirtilen motor gücüne sahip olmadığı halini ekonomik ayıp olarak değerlendirmiştir:

“Davaya konu aracın tescil belgesi ve ruhsat bilgileri incelendiğinde aracın... KWh gücünde olduğu belirtilmiş ise de gerek davacı tarafından dava öncesinde yaptırılan incelemeler neticesinde gerekse yargılama esnasında aldırılan bilirkişi raporları içeriğine göre; aracın belirtilen güçte olmadığı anlaşılmaktadır.”<sup>18</sup>

## SONUÇ

Ayıplı mala ilişkin hükümler TKHK'nın 8. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. En genel tanımıyla ayıp, satılan bir malda ortaya çıkan ve o maldan tümüyle veya kısmen yararlanmayı güçleştiren eksiklik ve aksaklıklar

14/ Yargıtay 13. HD T. 05.06.1978, E. 1978/1693, K. 1978/2631

15/ KARA s.356

16/ YHGK T.13.06.2012, E.2012/13-152, K.2012/381, legalbank.net, (1.11.22).

17/ KARA, s 357

18/ Yargıtay 13 HD, 05.12.2011, E.2011/9336, K.2011/18095

olarak ifade edilmektedir. Ayıp; maddi, hukuki ve ekonomik ayıp olarak 3 şekilde ortaya çıkabilmektedir.

Bir malın objektif olarak taşınması gereken nitelikleri taşımaması da ayıplı mal kapsamında değerlendirilmektedir. Ayrıca aynı yasada satıcı tarafından bildirilen veya teknik düzenlemesinde tespit edilen niteliğe aykırı olan, muadili olan malların kullanım amacını karşılamayan, tüketicinin makul olarak beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran mallar da ayıplı mal olarak sayılmıştır.

Anılan yasada, ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda, internet portalında ya da reklam ve ilanlarında yer alan özelliklerinden bir veya birden fazlasını taşımayan malların da ayıplı olduğu kabul edilmiştir.

Ayrıca anılan yasada sözleşme konusu malın, sözleşmede kararlaştırılan süre içinde teslim edilmemesi veya montajının satıcı tarafından veya onun sorumluluğu altında gerçekleştirildiği durumlarda gereği gibi monte edilmemesi sözleşmeye aykırı ifa olarak değerlendirileceği düzenlenmiştir. Bu takdirde tüketici, sözleşme konusu mal üzerinde montajdan kaynaklanan sebeplerden dolayı ayıp hükümlerine başvurulabilecektir.

## KAYNAKÇA

ATAMER, Yeşim/BAŞ, Avrupa Birliği Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Satım Sözleşmesinde Ayıptan Doğan Sorumluluk, İBD, C.88, Özel Sayı, s.19-60

ASLAN, Yılmaz, Tüketici Hukuku Dersleri 7. Baskı, Ankara, 2019

AYDOĞDU, Murat, Tüketici Hukuku Dersleri, Ankara 2015

ÇABRİ, Sezer, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi 2. Baskı, Ankara 2021

ÖZEL ÇAĞLAR, Tüketicinin Korunması Hukuku, Seçkin, 7. Baskı Ankara 2021

KARA, İlhan, Tüketici Hukuku, Ankara, 1. baskı, 2012

GÜMÜŞ, Mustafa, Alper, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi s.104 vd., Cilt I, İstanbul, 2014

İNAL H. Tamer, Tüketici Hukuku, 3.baskı, Ankara, 2014

SAGİRİ, Yasin, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanuna Göre Ayıplı Malda ve Ayıplı Hizmette Tüketicinin Hukuki Durumu, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017

# EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNDE AİLE KONUTU VE EV EŞYASI ÜZERİNDE AYNİ HAK TANINMASINI TALEP HAKKI (TMK 240)



ŞAMİL ASLAN

Ankara Batı Hâkim Adayı

*Medeni kanunumuzdaki düzenlemelere göre aile, dar anlamda sadece eşlerin oluşturduğu birliği, geniş anlamda anne, baba ve çocuğun oluşturduğu birliği, en geniş anlamda ise bir ev başkanının yönetiminde aynı çatı altında hep birlikte aile halinde yaşayan bireylerin oluşturduğu insan topluluğunu ifade eder.<sup>1</sup>*

Hukukumuzda aile konutu kavramı, 2002 yılında yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile hukuk düzenine girmiş bir kavramdır. TMK'da aile konutunun tanımı yer almamakla birlikte TMK'nın 194, 240, 254, 279, 349 ve 652. maddelerinde aile hukukuna ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. TMK 194'ün 1998 tasarısındaki gerekçesinde aile konutunun eşlerin bütün yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdiği, yaşantısına buna göre yön

<sup>1/</sup> AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ KARAMAN, Derya, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, Beta Basım, İstanbul 2014, 16. B. s.5-6

verdiği, acı ve tatlı günleri içinde yaşadığı, anılarla dolu bir alan olduğu ifade edilmiştir. Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nün 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu konulu genelgesinde "aile konutu, eşlerin bütün yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdiği ve düzenli yerleşim amacıyla kullandıkları mekânları ifade ettiğinden, zaman zaman ya da hafta sonu kullanmak amacıyla edinilen yazlık konut, dağ evi gibi konutlar Türk Medeni Kanunu'nun 194. maddesi kapsamına girmediğinden, bu yönde gelecek taleplerin karşılanmaması" şeklinde bir düzenlemeye yer vermiştir. Bu düzenlemeden anlaşılacağı üzere "aile konutu" eşlerin bütün yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdiği ve düzenli yerleşim amacıyla kullandıkları mekânı ifade eder. "Aile konutu, eşlerin beraberce seçmiş oldukları ve varsa çocuklarıyla birlikte eylemli olarak içinde yaşadıkları ortak konuttur."<sup>2</sup>

Bir konutun aile konutu olarak kabul edilmesi için bazı özelliklere sahip olması zorunludur. Kanunda açık bir tanıma yer verilmediği için bu özelliklerin neler olduğu kanunun gerekçesi, doktrin ve Yargıtay kararları bir arada değerlendirilerek belirlenmeye çalışılmıştır.

<sup>2/</sup> AKINTÜRK/ KARAMAN s. 121







olup birlikte yaşadıkları konut üzerinde kendisine katılma alacağına mahsup edilmek, yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebilir; mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilen başka düzenlemeler saklıdır.

Sağ kalan eş, aynı koşullar altında ev eşyası üzerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eşin veya ölen eşin yasal mirasçılarının istemiyle intifa veya oturma hakkı yerine, konut üzerinde mülkiyet hakkı tanınabilir.

*Sağ kalan eş, miras bırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı meslek veya sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde bu hakları kullanamaz. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hukuku hükümleri saklıdır.*

Eşin aile konutu bakımından korunması amacıyla getirilen TMK md. 240. madde edinilmiş mallara katılma rejiminde hak sahibi

olan eşin sadece alacak hakkına sahip olması gerektiği kuralının tek istisnasıdır.<sup>7</sup> TMK md. 240. kapsamında sağ kalan eşin aile konutu ve ev eşyası üzerinde aynı hak talep hakkının birtakım olumlu ve olumsuz koşulları vardır.

TMK md. 240. madde çerçevesinde sağ kalan eşin aile konutu ve ev eşyası üzerinde aynı hak talep hakkının ilk koşulu, eşler arasında yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanıyor olmasıdır. Edinilmiş mallara katılma rejimi, eşlerin başka bir mal rejimine tabi olmayı seçmeksizin evlenmesi veya başka bir rejime tabiiyken edinilmiş mallara katılma rejimine geçmeleriyle kurulabilir. Bu rejimin tasfiyesinde her eşe diğer eşin sahip olduğu artık değer üzerinde bir katılma alacağı tanınmıştır.

TMK md. 240'ın uygulama bulabilmesi için bir diğer şart ise sağ kalan eşin katılma alacağı bulunması koşuludur. Katılma alacağı oluşmadıysa sağ kalan eşin aynı hak talep hakkı doğmayacaktır. TMK md. 240 gereğince, aile konutu ve ev eşyasında sağ kalan eşin yasal alım hakkı kullanması, mirasçılık sıfatıyla ilgili değildir. Bu nedenle sağ kalan eşin mirasçı olamadığı hallerde de (miras dışı bırakılmış, mirastan yoksun kalmış, mirası reddetmiş olması gibi) bu hak kullanılabilir. Bu nokta TMK md. 240 hükmüne dayanan

<sup>7/</sup> KILIÇOĞLU, Ahmet M., *Aile Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2017, 3. B. s.361*

yasal alım hakkı ile TMK md. 652 hükmüne dayanan yasal alım hakkı arasındaki önemli farklardan birisidir.<sup>8</sup> Katılma alacağı miktarı önemli değildir. Önemli olan çok düşük bir miktarda da olsa katılma alacağı bulunmasıdır. Ancak katılma alacağı gerekli miktarda değilse eksik kalan kısmın sağ kalan eş tarafından ödenmesi gerekir.

*Sağ kalan eşin aile konutu veya eşyalar üzerinde aynı hak tanınmasını talep edebilmesi için öncelikle katılma alacağına mahsup işlemi yapılmalıdır. Katılma alacağı yeterli gelmediği takdirde değer artış payı alacağı da mahsup edilebilir. Bu da yeterli gelmezse bu kez miras hakkı mahsup edilir. Bütün bunlara rağmen yine eksiklik varsa bedel eklenmek suretiyle bu hak kullanılabilir. Katılma alacağı, aile konutu üzerinde intifa, oturma veya mülkiyet hakkı, ev eşyası üzerinde ise mülkiyet hakkı tanınması yoluyla ifa edilmiş olacaktır.*<sup>9</sup>

Sağ kalan eşin TMK md. 240'a dayanarak talepte bulunabilmesi için mal rejiminin ölümle son bulması şarttır. Ölüm dışında, ölüm karinesi ile de TMK 240. madde hükmünün koşullarının oluştuğu kabul edilmektedir.<sup>10</sup> TMK'nın ölüm gibi sonuç doğurduğunu kabul ettiği gaiplik halinde de TMK md. 240 hükmünün uygulanacağı kabul edilmektedir. 'Ancak, doktrinde bir kısım yazarlar gaiplik halinde gaiplik kararıyla birlikte evliliğin feshine karar verilmiş olmaması halinde, gaiplik kararı ile birlikte evliliğin feshi kararı alınmadıkça, gaiplik kararı tek başına evliliğin sona ermesine yol açmayacağından, TMK md. 240. madde hükmünden istifade edilemeyeceğini ifade etmektedir.'<sup>11</sup> Evliliğin ölüm dışındaki nedenlerle örneğin boşanma veya evliliğin iptali ile sona ermesi halinde TMK

md. 240 uygulama bulmayacaktır. Yine eşlerin anlaşarak başka bir mal rejimine geçmeleri veya hâkim kararıyla eşler arasındaki mal rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesi hallerinde de TMK md. 240 uygulanmaz.

Bir diğer şart ise madde metninden açıkça anlaşılacağı üzere aile konutunun ölen eşin mülkiyetinde olması gerekmektedir. Ölen eşe ait konut ve ev eşyasının edinilmiş ya da kişisel mal olması önem taşımaz.<sup>12</sup> Öğreti bu görüşte olmakla birlikte, Yargıtay aile konutunun ölen eşin kişisel malı olmamasını aramaktadır.<sup>13</sup>

Sağ kalan eşin TMK md. 240 kapsamında talepte bulunabilmesi için aile konutu ve konut eşyasına yaşamını evlilik sona ermeden önceki gibi devam edebilmesi bakımından ihtiyacı bulunması gerekmektedir.<sup>14</sup> İhtiyacın varlığı, talebin yapıldığı an bakımından değerlendirilir ve ihtiyacın daha sonradan ortadan kalkması talep hakkını etkilemez.<sup>15</sup> Hâkim, konut ya da ev eşyasını sağ kalan eşin kullanma ihtiyacını değerlendirecek, sağ kalan eş yaşantısına bizzat bu konutta devam etmeyecekse bu amaç gerçekleşmeyecektir.<sup>16</sup>

TMK md. 240 kapsamında sağ kalan eşe tanınan haklar kendiliğinden gerçekleşmemektedir. Sağ kalan eşe konut veya ev eşyası üzerinde aynı hak tanınması için sağ kalan eşin bu yönde bir talebinin bulunması zorunludur. Talebin konusu, sağ kalan eş lehine aile konutu üzerinde intifa ya da oturma hakkı kurulması, ev eşyası üzerinde mülkiyet hakkı kurulması veya haklı sebeplerin varlığı halinde aile konutu üzerinde mülkiyet hakkı kurulması olabilir. Sağ kalan öncelikle intifa ya da oturma hakkı talep edebilir ve eğer haklı sebep varsa aile konutu üzerinde mülkiyet hakkı tanınmasını talep edebilir.

Talep hakkı yalnızca sağ kalan eşe aittir. Talep hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan olmamakla birlikte sağ kalan eşin şahsına bağlı bir haktır bu nedenle devredilemez ve sağ kalan eşin mirasçılara intikal etmez.<sup>17</sup> Sağ kalan eşin mirasçılık sıfatı ortadan kalsa bile talep hakkını kullanabilir.<sup>18</sup> Sağ kalan eş bu hakkını kullanıp kullanmamak konusunda

12/ KILIÇOĞLU s.362; NEBİOĞLU ÖNER, s.90

13/ ERDEM, Mehmet, Aile Hukuku, Seçkin, Ankara, 2018, 1. B., s.312

14/ KILIÇOĞLU s.363; SARI, s.287; DURAL/ ÖĞÜZ/ GÜMÜŞ, s.234

15/ SARI s.287

16/ KILIÇOĞLU s.363

17/ ŞIPKA, Şükran / ÖZDOĞAN, Ayça, Eşler Arasındaki Malvarlığı Davaları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, 1. B., s.446

18/ ŞIPKA / ÖZDOĞAN, s 446

8/ KILIÇOĞLU s.362-363

9/ SARI, Suat, Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, Beşir Kitabevi, İstanbul 2007, 1. B., s.286

10/ DURAL/ ÖĞÜZ/ GÜMÜŞ, s.234;

11/ NEBİOĞLU ÖNER, Şebnem, Aile Konutunun Sağ Kalan Eşe Özgülenmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, 1. B. s. 86



serbesttir. Mirasçılar, sağ kalan eş talepte bulunma konusunda zorlayamaz. Ancak TMK md. 240/3 gereği haklı sebeplerin varlığı durumunda intifa veya oturma hakkı yerine bedelinin ödenerek mülkiyet hakkı kurulmasını ölenin mirasçıları da isteyebilir.<sup>19</sup> Talep hakkının muhatabı ise ölen eşin mirasçılarının oluşturduğu miras ortaklığıdır.<sup>20</sup>

TMK md. 240'da tanınan talep hakkının süresi; en erken eşin vefatı ile evliliğin sona erdiği tarihte başlar.<sup>21</sup> Talebin en geç öne sürülebileceği tarih bakımından ise bir görüş;<sup>22</sup> talebin en geç katılma alacağına ifasından önce ileri sürülmesi gerektiğini söylerken, bir diğer görüş<sup>23</sup> ise bu talebin en geç mal rejiminin tasfiyesinin tamamlandığı ana kadar ileri sürülebileceğini söylemektedir. Ancak aile konutunun ölen eşin terekesinden çıkması halinde bu hak talep edilemez.<sup>24</sup>

Mirasçılık belgesinde sağ kalan eşin TMK md. 240'dan kaynaklanan intifa hakkını kullandığına ilişkin bir araştırma ve düzenleme yapılması gerekli değildir. Zira bu hak bir miras hakkı değildir.<sup>25</sup> TMK md. 797/1 gereği intifa hakkı gerçek kişilerde hak sahibinin

19/ ŞİPKA / ÖZDOĞAN, s.446

20/ DURAL/ ÖĞÜZ/ GÜMÜŞ, s.234; ŞİPKA / ÖZDOĞAN s.446

21/ ŞİPKA / ÖZDOĞAN s.448; SARI, s.288

22/ ERDEM, s.311; SARI, s.288

23/ ŞİPKA / ÖZDOĞAN, s.448

24/ ŞİPKA / ÖZDOĞAN, s.448; SARI, s.288

25/ KILIÇOĞLU s.364

ölümüyle sona erer. Bu sebeple sağ kalan eş lehine kurulan intifa hakkı sağ kalan eş vefat edene kadar devam edecek ve onun ölümüyle sona erecektir. Ancak sağ kalan eş aile konutu üzerinde belirli süreyle intifa hakkı kurulmasını da isteyebilir. Bu halde bedel belirlenen süreye göre hesaplanır.<sup>26</sup>

TMK md. 240 kapsamında tanınması mümkün olan haklardan bir tanesi de mülkiyet hakkıdır. Mülkiyet hakkı tanınması ev eşyası üzerinde olabileceği gibi bazı şartlar altında aile konutu üzerinde de söz konusu olabilir. Bilindiği gibi mülkiyet hakkı, bir eşya üzerinde en geniş hakkı tanıyan, söz konusu eşyayı kullanma, ondan yararlanma ve üzerinde tasarrufta bulunma hakkı veren aynı haktır.

TMK md. 240/2'de sağ kalan eşin, ev eşyası üzerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınmasını talep edebileceği düzenlenmiştir. Hüküm gereği ev eşyası bakımından aile konutundan farklı olarak yalnızca mülkiyet hakkı tanınması mümkündür. Sağ kalan eş intifa hakkı tanınmasını talep edemeyecektir.<sup>27</sup> Sağ kalan eş, eşyaların objektif bütünlüğünü bozmadıkça mülkiyet talebini eşyaların bir bölümü üzerinde kullanabilir.<sup>28</sup>

26/ GENÇCAN, Ömer Uğur, *Mal Rejimleri Hukuku, Yetkin Basımevi, Ankara, 2018, 5. B., s.379*

27/ KILIÇOĞLU s.366

28/ GÜMÜŞ, s.415





Aile konutu bakımından sağ kalan eşin mülkiyet hakkı talebi TMK md. 240/3 kapsamında söz konusu olabilecektir. TMK md. 240/3 gereği haklı sebeplerin varlığı halinde, sağ kalan eşin veya ölen eşin yasal mirasçılarının istemiyle intifa veya oturma hakkı yerine, konut üzerinde mülkiyet hakkı tanınabilir. Sağ kalan eşin bu talebi öne sürebilmesi için ölüm tarihinde ölen eş ile aralarında resmi evlilik bulunması gerekmektedir.<sup>29</sup> Hükümde açıkça ifade edildiği üzere ölen eşin yasal mirasçıları da intifa veya oturma hakkı yerine sağ kalan eş lehine mülkiyet hakkı tanınmasını talep edebilirler.<sup>30</sup> Burada dikkat edilmesi gereken husus bu hakkın tüm mirasçılara değil yalnızca yasal mirasçılara tanınmış olduğudur.

Aile konutu bakımından mülkiyet hakkının tesisi için haklı sebeplerin varlığı aranır. Haklı sebeplerin neler olduğu kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Sağ kalan eş ve ölen eşin yasal mirasçılarının, mülkiyet hakkı üzerinde anlaşmaları durumunda mülkiyet hakkı tesis edilebilecektir. Ancak anlaşamamaları halinde hâkimin somut olayın özelliklerine göre haklı sebebin bulunup bulunmadığını tespit etmesi gerekmektedir.<sup>31</sup> Hâkimin haklı sebepleri tespit ederken birçok değişkeni göz önünde bulundurması gerekmektedir. Burada önem arz eden husus aile konutu

29/ NEBİOĞLU ÖNER, s.147

30/ KILIÇOĞLU s.365

31/ NEBİOĞLU ÖNER, s.149

üzerinde intifa hakkı veya oturma hakkı tesisinin yeterli gelmeyip mülkiyet hakkı kurulmasını gerektiren sebeplerin sağ kalan eş veya mirasçılar bakımından gerçekleşmiş olmasıdır. Sağ kalan eşin yaşı, mirasçılarla olan kişisel ilişkiler, murisle ilişkiler, katılma alacağının miktarı, intifa hakkı ile mülkiyet hakkı arasındaki değer farkı, sağ kalan eşin eksik kalan bedeli ödeme imkânı, terekede bulunan diğer mallar gibi pek çok hususun değerlendirilmede göz önüne alınması gerekir.<sup>32</sup> Hâkim bütün bu hususlar ve somut olaydaki diğer hususları değerlendirerek haklı sebebin bulunup bulunmadığına karar verecek ve haklı sebep olduğuna karar verirse sağ kalan eş lehine aile konutu üzerinde mülkiyet hakkı tesis edilecektir.

TMK md. 240'a dayanarak aile konutunun özgülenmesi taleplerine ilişkin davalarda yetki kuralı TMK md. 214'te yer almaktadır. TMK md. 214'e göre eşler arasında mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda mal rejimi ölümle sona erdiyse ölenin son yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Aile konutunun edinilmiş mallara katılma rejiminde sağ kalan eşin özgülenmesi hususundaki davalarda görevli mahkeme ise, 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 2 ve 4. maddeleri gereğince aile mahkemesidir.<sup>33</sup>

32/ NEBİOĞLU ÖNER, s.150; GÜMÜŞ, s.415

33/ NEBİOĞLU ÖNER, s.151

# AVRUPA'DA TÜRK - İSLAM İZLERİ

M. KADİR ATASOY

Araştırmacı / Yazar



## TÜRK ALMANLAR

Bazı tarihçiler 476'da Batı Roma İmparatorluğu'nu yıkan Odoacer'in Germen olduğunu söyler. Robert S. Lopez, Robert L. Reynolds, Edward Arthur Thompson, John Michael Wallace-Hadrill gibi tarihçilere geryse Odoacer muhtemelen bir Türk'tür. Gerek Odoacer, gerek babası Edekon, gerekse kavmi Turcilingi'nin adlarının muhtemelen Türkçe kökenli olmaları bu tarihçiler tarafından Türklüğe delil olarak değerlendirilmiştir. Yine Edekon'un Attila'nın sadık adamı olduğu bu tezi kuvvetlendirmiştir.

*Bu doğruysa Doğu Roma İmparatorluğunu da Batı Roma İmparatorluğunu da yıkan bir Türk olmuş oluyor. Yani bin yılda bir Türkler imparatorluk yıkmış oluyor.*

Aslında beşinci yüzyıl kavimlerin konfederasyon şeklinde örgütlendiği bir dönem... Kuvvetle muhtemel Hun ve Germenlerin kavimler konfederasyonu içinde yaşadıkları bir dönem... Birbirlerine karışıyorlar.

Türk Almanlara dair ilginç bir tarih 1279 yılındaki haçlı seferinde esir alınan Selçuklu komutanına ait... Brackenheim'da vaftiz edilip Johann Soldan adını alan Mehmet Sadık

Selim'in Rebecka Dohlerin'le evlendiğinden Eberhardus, Christianus ve Melchior adlı üç oğulları olduğundan bahsediliyor. Baba ve üç oğlu Johanniskirche'de defnedilmişler. Kaynaklar Soldan'ın Goethe'nin büyük dedesi olduğu iddiasından da bahsediyor.

Kendisi de bir Soldan olan Benjamin adlı şahıs mezarların ve aile amblemi işlenmiş vitrayın 1903'te bulunup restore edildiğini söylüyor.

Kaynaklarda 1683'teki II. Viyana Kuşatması'ndan sonra 1000 civarında Türk'ün esir alınıp Almanya'ya getirildiğinden bahsediyor. Bu sayının çok daha fazla olduğunu tahmin etmek zor değildir. Güçlü erkek ve güzel kadınlardan seçilen ganimet Türklerden çoğunluğu vaftiz edilerek Hristiyan yapıyor ve Hristiyan ismi alıyor. Vaftiz törenleri çoğu zaman kalabalık bir izleyici kitlesi önünde gösterişli bir şekilde yapılıyor.

Profesör Hartmut Heller'in aktardığına göre Hristiyanlar Türk esirlere bazen acımasız davranmışlardır. 1687 yılında Nürnberg St. Sebald bölgesinin kilise kayıtlarında Uyar'daki bir subayın oğlunun annesinin kucağından alınarak buraya getirildiği yazmaktadır.

Stuttgart, Heidelberg, Hannover ve Münih'te yüzlerce Osmanlı savaş esiri, uşak olarak saraylarda çalışıyorlar.



Bazı Türk esirlerin Müslüman olarak yaşadıkları kayıtlarda yer almaktadır. II. Viyana Kuşatması'nda esir düşen Osmanlı sipahileri Hasan ve Şemdinlili Derviş Mehmet buna bir örnektir. Sekiz yıl boyunca Hannover'de Braunschweig-Lüneburu Düşesi Sophie'nin hizmetinde çalışıyorlar. Kayıtlara göre namazlarını aksatmadan kılıp akıncı elbiselerini çıkarmamışlar. Her türlü vaat ve baskıya rağmen 1691 yılındaki ölümlerine kadar Müslüman kalıyorlar. Yasak olmasına rağmen Neustaedter Mezarlığı'na İslami usullere göre kibleye doğru defnediliyorlar.

Aynı dönemlerde esir düşen ve daha sonra vaftiz edilen Mehmet adlı askerimize Hannover Prensi I. George soyluluk unvanı vermişti. I. George İngiltere kralı olduktan sonra Mustafa adlı başka bir yeniçeriyle beraber Londra'da hizmetine aldığı Mehmet'i krallık haznedarı yapmıştı.

Daha sonra Polonya kralı olacak Saksonya prensi Güçlü August'un Türklüğe olan özel ilgisi dikkat çekicidir. Güçlü August'un Fatma Kariman adlı bir Türk gözdesi vardı. Osmanlı silahları, koşum takımları, ipek kaffanlar, halılar ve çadırlar satın alarak bir Türk koleksiyonu oluşturmuştu. Oğlu II. Friedrich August ile Avusturya İmparatoru I. Joseph'in kızı Maria Josepha'nın 1719 yılındaki düğünleri için Dresden şehrinde bir Türk sarayı yaptırmıştı. Düğün için 315 kişi görevlendirilmiş ve bu görevliler Türk bıyığı bırakarak, yeniçeri kıyafetleriyle mehter eşliğinde yürüyüş yap-

mıştı. Düğünde Türk çadırları kurulmuş, davetliler de Türk kıyafetleri giymişti. Yemekler, hilal şeklindeki masada yine Osmanlı kıyafetindeki hizmetliler tarafından servis edilmişti.

Kral August'un gözdesi Fatma Kariman'dan iki çocuğu olmuştur. Sakson marşalı olan oğlu Friedrich August Rutowsky ile kızı kontes Katharina Rutowska. Sonra kral Fatima'yı başkomutanı Johan Georg von Spiegel ile evlendirmiş. Fatma Kariman bu eşinin ölümünden sonra Kont Friedrich Magnuszu Castell-Remlingen ile evlenip Castell kontesi oluyor.

1684'te ganimet olarak Berlin'e getirilen ve kraliçe Sophie-Charlotte'nin oda hizmetlisi olan Christian-Friedrich Aly ve Friedrich Hassan Charlottenburg sarayına yaklaşık 100 metre uzaklıktaki Schlosstr 4 ve 6 numaralı kendilerine ait evde yaşamışlardı. Kayıtlarda "Kammertürken" olarak geçen Ali ve Hassan'ın saraydaki hizmetleri karşılığında iyi bir maaş aldıkları biliniyor. Kraliçe Sophie-Charlotte'nin ölüm yatağında "Adieu Aly, Adieu Hassan" dediği arşivlerde yer alıyor.

Friedrich Aly bir Türk kızıyla evleniyor ve yedi çocukları oluyor. Onun soyundan gelen isimlerden biri ünlü tarihçi Götz Haydar Aly ailesinde ilk doğan erkek çocuğun ikinci ön isim olarak Türk ismi aldığını söylüyor. Bu isim alışla Alman romantizmi ve Goethe'nin Batı-Doğu Divanı arasında bir bağ da kuruyor.





Türkolog Karl Teply kaçmaya çalışan Türk esirlerden bahseder. Stephan Joseph Depich adıyla vaftiz edilmiş ve 1699'da bir Alman'la evlenmiş olan bir Türk'ün, karısı, çocukları ve vaftiz edilmemiş iki arkadaşıyla birlikte 1709 yılında Türkiye'ye kaçmaya çalıştığını aktarır. Sınırdaki yakalanıp geri gönderilen Türk 1702 yılında bir kez daha kaçmaya çalışır. Depich nihayet 1714 yılında vatandaşlık haklarından muaf tutulunca vatanına, Türk ülkesine geri dönme hakkını elde etmiştir.

Maximiliane Saalfrank adlı değerli Alman gazeteci Kader'e Maria Katherina, İbrahim'e Johannes ve Hüseyin'e Friedrich Karl Willhelm adlarının verildiğinden bahsediyor. Türklere Dillinger, Adelshofer, Dannhauesser, Musselmann veya Schönhauser gibi soyadları verildiğini söylüyor. "Genelde vaftiz eden kiliselerin arşivlerinde bulunan bu kayıtlarda ailenizi araştırın, bakarsınız siz de Türk olabilirsiniz. Arşivlerde bulduğum kayıtlarla bazı ailelerin Türk kökenli olduğunu kanıtladım, inanamadılar." diyor.

Saalfrank bazı Türk esirlerin kaderleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler veriyor: Vaftiz sonrası ismini Johannes Christ Weinbauer olarak değiştiren ve zengin bir ailenin kızıyla evlenen Türk esir Bodensee bölgesinin en zengin adamı olmayı başarmış. Öte yandan Anna Richter ismini alan Türk genç kız zamanla Türkiye'de öğrenmiş olduğu hamur işlerini yapıp sattığı bir pastahane açmış. Çok iyi iş yapmasını kıskanan rakipleri onun cadı olduğunu iddia edip, 13 Mart 1746'da bir çuvala sokulup İsar nehrine atılarak boğdurulmasına neden olmuş. Anna Richter ancak ölümünden 15 yıl sonra aklanmış.

Profesör Leyla Coşan Türk adlarının uyarlanmasından oluşan Osmaniye, Ommer, Mustafa, Ally, Schaban, Alibassa, Hussy, Morath ya da Mörath gibi soyadlarından bahsediyor. Yine Aloys Mitterwieser'den naklen Türklerin esir düştüğü yer adlarından (Ofner-Budinli, Neuhäusler-Uyvarlı gibi) ya da Almanya'da yerleşik oldukları yer isimlerinden (Würzburger, Auerbacher gibi) oluşan soyadlarından bahsediyor. Birçok Almanın araştırma yapıp vaftiz edilen Türklerin soyundan geldiğini öğrendiğini aktarıyor.

*Türk-İslam kültürünün Almanlar üzerindeki etkisi de sözü edilmeye değer bir konudur. Pfalz ve Bavyera elektör prensi Karl Philipp Theodor'un yaptırdığı Schwetzingen Camisi bu konudaki ilginç bir örnektir.*

1795'te tamamlanan bir "Türk bahçesi"ne de sahip cami yapılışından 200 yıl sonra Müslümanlar tarafından cami olarak da kullanılmış.

Duvardaki Arapça yazılar aslında Arapça bilmeyen ustalar tarafından yazıldığı için hatalar içeriyor. Bunlar arasında "söz gümüş, sükût altındır", "Zenginlik ve dünya geçicidir, iyi ameller ebedidir" gibi sözler yer alıyor.

Almanya'ya 70'li yılların başında gelen ve bugün Schwetzingen merkezindeki Süleymaniye Camii'nin Dernek Başkanı olan

Orhan Ay, o dönemde özel izin alarak 200 kişiyle bayram namazlarını burada kıldıklarını aktarıyor.

Bu cami tek örnek değildir. 1777 yılında Kassel'deki Wilhelmshöhe Sarayı bahçesinde ve 1778'de Stuttgart - Hohenheim'da da camiler yapılmıştı. Bunların yanı sıra 1841-1843 yıllarında Potsdam'da Türk cami mimarisinde, minarenin baca olarak kullanıldığı buharlı bir makine fabrikası kurulmuştu. 1908-1909 yıllarında Dresden'de yine cami formunda bir sigara fabrikası inşa edilmişti.

Almanya'nın Kuzey Bavyera bölgesindeki Ipthausen köyüne "Küçük Türkiye" deniyor. Köyün sakinleri Türkçe şarkılar söylüyorlar.

Ipthausen'e "Küçük Türkiye" denmesinin nedeniyle ilgili II. Viyana Kuşatması'ndan sonra burada yaşayan yeniçeriler iddiası bulunuyor. Köyde Türkçe kökenli sokak isimleri, 1754 tarihli Wallfahrt Kilisesinin tavanında Türk bayrakları ve sancaklar var. Kilise tavanındaki Türkleri simgeleyen yeniçeri askerleri kurtarıcı olarak resmedilmiş. Kilisede bir minber de bulunuyor.

Bu konularda şimdiye kadar yapılan çalışmaların yeterli olduğu söylenemez. Saydıklarımıza yüzlerce başka tarih de eklenebilir belki...

Avrupa'da Ipthausen benzeri başka yerleşim yerleri de var. İtalya'daki Moena, Hollanda'daki St Anna ter Mulden ve Turkeye, Belçika'daki Faymonville, Avusturya'daki Purbach köylerinde her yıl Türklere dair etkinlikler yapılıyor, yeniçerilere ve Osmanlılara dair hikâyeler anlatılıyor.

Klaus H. Dieckmann'a ait henüz dikkat çekmemiş bir sav Türkçe mastar ekleri -mek, -mak, İngilizce make ve Almanca machen arasında bir bağlantı kuruyor. Çok eski tarihlerde yaşanmış bir etkileşimi gösteriyor. Bu pek kimsenin umurunda değil... Klaus H. Dieckmann benim Facebook arkadaşım ve paylaşımlarını bir iki kişinin beğendiği birisi... Konferanslara davet edilmesi, dinlenmesi gereken birisi...

Almanlarla Türkler sanıldığından çok daha yakınlar. Aralarında hatırlanması gereken önemli kesişmeler, değerler var. Ne acı ki Almanya'nın eski içişleri bakanı Otto Schily "uyumun en sorunsuz şekli asimilasyondur, ancak devlet bunu zorla yapamaz. Başarılı bir uyum için asgari şart yabancıların Almanca öğrenmeleridir" demişti.

Almanlar Türklere böyle sığ bir şekilde bakabilir mi? Bakmamalı tabii ki...

## İlgi bekleyen araştırmacılar

1937 doğumlu Ukraynalı araştırmacı Valentyn Stetsyuk bundan on yıl önce Kürtlerin Karadeniz'in kuzeyindeki varlığıyla ilgili yazdıklarıyla Türkiye'de ismi geçmiş birisi. Osman Karatay tarafından Türkçeye çevrili Karadeniz Araştırmaları dergisinde yayınlanmış "Kürtlerin Karadeniz'in Kuzeyindeki Anayurdu" adlı çalışmasında Ukrayna'daki 250'ye yakın yer adının Kürtçe olabileceğini ve bu yer adlarının daha çok Ukrayna'nın Hmelnitzi (48 yer ismi), Vinnitsa (44 yer ismi) ve Ternopolski (38 yer ismi) illerinde bulunduğunu söylüyor.

Stetsyuk'un başka tezleri de var. 2003'te yayınladığı "Doğu Avrupa'da Tarih Öncesi Etnogenetik Süreçlerin Araştırılması" adlı çalışmada Hun, Avar, Bulgar ve Hazarların Slav tarihindeki etkisinin Rus tarih yazıcılığında ihmal edildiğini savunuyor. Hunların 420'den 558'e kadar yaklaşık 130 yıl ve altı kuşak, Avarların 558'den 805'e kadar 250 yıl ve on kuşak boyunca Slavlara tesir edip onları şekillendirdiğini, bu dönemlerin ise Rus tarihçiliğinde kasten yer almadığını öne sürüyor. Doğu Slavlarının Hazar Kağanlığına bağımlı oldukları veya Bulgar Kağanlığı'nın Slavlara hükmettiği dönemleri de aynı şekilde yorumlayan Stetsyuk ayrıca Balto-Slav dilinin sadece geç antik dönemde değil bundan önce de büyük ölçüde Türk dillerinin etkisinde kaldığını iddia ediyor.

Önce İskandinavya'ya kadar ulaşan İskit ve Sarmat efendilerin sonra da Hun derebeylerinin Slav kabilelerine hükmetmelerinden, onlardan vergi toplamalarından, mobilize ettikleri Slavları savaşa hazırlamalarından bahsediyor. Yine tarımla uğraşan Agaceri (Ağaç-eri) kabilelerinin -ki bunlar da adlarından anlaşılacağı üzere Türki kavimdir- Balto-Slav kabileleriyle Herodot öncesi dönemde komşu olduğunu öne sürüyor.

Stetsyuk Slav dillerinde tarım, bahçecilik, aletler, kıyafetler, sosyal hayat ve binicilikle ilgili terimlerin Türk kaynaklı olduğundan, Rus dilinin iki ayrı alt dile ayrılabilmesinden ve Kuzey Ruslarının temelde Fin-Ugor kökleri olduğundan, Güney Ruslarının ise yine temelde Türk kökenli olduğundan bahsediyor. Fin ve Türk dillerinin Rus dilinin önceki bir tabakasına etkisinden, yapılan akademik çalışmalarda Türk yerine Çuvaş teriminin kullanılarak gerçeğin üstünün örtüldüğünden söz açıp Kiev Ruslarının bir Suvar klanı olan

Barınlarla karışmasından doğan "Berendeyler" in Kiev Ruslarına ait ilk yazılı eserleri verdiklerini öne sürüyor.

Stetsyuk, Slavlar göçlerle bugünkü Ukrayna topraklarına geldiğinde coğrafyanın bir kısmında İskitlerin devamı olan Bulgarların yaşadığını, aynı dönemde Kürtlerin de bu Bulgarların komşusu olduğunu anlatıyor.

Bir başka araştırmacı Novosibirsk Pedagoji Üniversitesi'nden Yuri Tambovtsev Bask dilindeki ünsüzlerin kullanım sıklıklarını araştırmış. Bask dilinin ses dizisini diğer dillerin ses dizisi ile karşılaştırıyor.

Tambovtsev Baskça ile 40 dili karşılaştırmasının sonucunda Baskçanın yakınlığının esasen Türk dilleriyle olduğuna dair bir tez ortaya koymuş. En yakın değerleri veren diller Kazakça (5.31), Tofalar (5.96), Tuvin (6.83), Altay-Çalkan (7.00), Şorca (7.04), Kırgız (7.09), Özbek (7.42), Hakas (7.70), Tatar-Kazan (7.73), Türkçe (7.84) çıkmış.

Baskça "ama" ana, anne demek. "Nora" nere, nereye; "erlea" arı demek. Boğa anlamında kullanılan "zezen" de eski Türkçe'de süsüne benziyor. Bu konuda öncü çalışmalar yapmış Hamit Zübeyr Koşay'ın çalışmalarında yer almayan birçok Baskça kelime olduğu muhakkak.

Küba doğumlu araştırmacı Georgeos Díaz-Montexano eklemeli özellikteki antik İberya dilinin de bir Batı Altay-Türk dili olduğunu iddia ediyor.

Baba tarafı İspanyol, anne tarafından Yunan olan Díaz-Montexano Kolomb öncesi dönemde Küba, Karayipler ve Antillerdeki yazıt ve metinler üzerindeki çalışmalarıyla 1992'de The Epigraphic Society'ye üye seçilmiş. Son zamanlarda da Türk dilleriyle ilgili çalışmalar yürütüyor.

Dile ait paradigmaların benzerliğinden bahsedip Eski Türk dilindeki "kıl" (kılmak, yapmak) Yakutçadaki "kin" ile Eski İberya dilindeki "kiar" ve "kien" arasında bağlantı olabileceğini söylüyor. Cordoba ile Castulo arasında yer alan antik İliturgi şehrinin adının "Türk ili" adından gelmiş olabileceğinden bahsediyor.

Köln Üniversitesi'nden Klaus H. Dieckmann Almanların atalarının Türk kavimleriyle münasebetlerini masaya yatırıyor. "Die Türkische Urverwandtschaft" adlı çalışmasında Almanca'nın Türkçe'yle bağlantılarını araştırıyor.

Et-mek yap-mak- make, machen / kızan - kuseng, cousin / arka - raka, rücken / orta

- ort / söylemek - sög, sagen / diş - tooth, teeth / boyun- bogun, bogen / kel - kahl / dolamak - dolmen / burk, burkmak- bruch- break / bükmek- bücken, biegen / öküz, ochse / engel - enge, engpass / erişkin- erwachsen / bayır - bauer / börek - brot / han- haus / mağra- mauer / kapmak- kapern / halk, folk-volk / kafa- kopf / pençe- punch / ata- alt, alter / Türkçe bir kelime olan "Alp" dağları - Alpen / ordu- ordo (latince) / bilmek, bilgi- billigung, billigen / yer, yerde- die erde / var- wahr / berk - berg / söz- satz" kelimelelerini karşılaştırıyor.

Bütün bu araştırmacılar başka bir dille ilgili çalışma yapmış olsalardı muhtemelen birtakım kuruluşlar, büyükelçilikler tarafından ziyaret edilir, sık sık konferanslara davet edilirdi. Tabii göreceklere ilgiden rahatsız olabilirdi. Türkoloji alanında araştırma yapmalarını biraz da buna yoruyorum.

## Çekya ve Slovakya'da bazı izler

Burayı herkes görmek ister, belki Prag'ın en meşhur yeridir. Saat başı ilginç bir otomat gösterisinin gerçekleştiği Prag astronomik saatinin (Orloj) önünde kalabalık ve sürekli fotoğraf çeken bir topluluk var. Turistlerden bazıları "Türk, işte şu Mandolinli" gibisinden işaret eder. Sen de "şu ve şunlar... Aslında hepsi Türk" demelisin, anlatmalısın onlara. Böyle birkaç saat dikilsen, rehberlere müdahale etsen öğrenenler çoğalır belki...

Hemen bütün seyahat kitaplarında ve bütün belgesellerde Orloj'un cephesindeki tek bir Türk heykelciğinin varlığından ve bu heykelin şehvet veya eğlence sembolü olduğundan bahsediliyor. Allah'tan Ivan Kalmar diye biri var. Bugün çalışmalarını Toronto Üniversitesi'nde sürdüren profesör Kalmar "Early Orientalism: Imagined Islam and the Notion of Sublime Power" adlı eserinde cephe bulunan sekiz heykelciğin beşinin Türk heykeli olduğunu söylüyor.

Kalmar üst kısımda mandolin çalan Türk'ün lüksü, ayna tutan Türk'ün gururu sembolize ettiğini söylüyor. Yine alt kısımdaki üç heykelden geçmişte Türkler olarak bahsedildiğini, 20. yüzyılın ortasında yapılan restorasyondan sonra bile sağdaki astronomun ve soldaki felsefecinin (Başmelek Mikail'in yanındaki) Türk türbanı giydiğini ve bunların Türk olduğunu belirtiyor. Bütün bunlardan bahsederken Türk kelimesinin "Müslüman"la eşanlamı olarak kullanıldığını yazıyor.

1990'da vefat eden Çekoslovak Türkoloğu Josef Blaškovič gazeteci Yılmaz Çetiner'e



Slovak halkının Osmanlılar hakkındaki düşünceleriyle ilgili şunları anlatmış.

*Yerli halk Türk hâkimiyetinden korkmamış... Türk hâkimiyeti, Nemçe hâkimiyetinden daha adaletli, daha muntazam idi. Türk toprak ağaları, Türk beyleri eski feodallerden daha yumuşak, daha adaletli idiler.*

Karol Medvecký isminde bir tarihçi 1905'de çıkan Detva adlı eserinde şunları yazıyor: "1614 yılında Telegedy isminde bir feodal bey, feodallerin meclisinde demiş ki: Halkımız Türk hâkimiyeti altında yaşayan halkı kışkırtıyor. Onlar bizden daha iyi yaşama şartları içindeler."

Güney Slovakya'nın bazı bölgeleri 1543 yılından 1686'ya kadar Türk hâkimiyeti altında kalmasına işaretlerle Josef Blaškovič "143 yıl harp etmedik ya... Olsa olsa bunun 10-15 yılı kavgayla geçsin... Ya 130 yıl? 130 yıl beraber yaşamış, dost olmuşuz, birbirimizin adetlerini almışız" yorumunu yapmış.

Osmanlı ve İslam'ın sembolü hilaller ilginç bir şekilde bugün Slovakya'daki birçok çan kulesi ve kilisenin tepesinde bulunmaktadır. Jan Valach 1978'de Obzor Gemera dergisinde yayınlanan "Gemera'daki Kilise ve Çan Kulelerindeki Hilaller" adlı makalesinde bu hilallerin Slovakları Osmanlı saldırılarına karşı korumak için veya bir tılsım olarak yapıldığından bahsetmiştir.

Bu kiliselerin tamamı Evanjelik - Reform kiliseleridir. Kiliselerin hemen hepsi İmparator II. Joseph'in 1781'deki Hoşgörü Fermanı'ndan sonra yapılmıştır ve bu tarihlerde Slovakya'da bir Türk tehdidi bulunmadığını da söyleyebiliriz.

Yakın tarihte Slovakya'daki Türk izlerine dair Slovakça bir eser kaleme alan Ľubomír Križan Slovakya'da toplamda 45 olmak üzere Rimavská Seč, Hnúšťa, Babinec, Lukovišťa, Papča, Dražice, Brádko, Zdychava, Hrušovo, Drienčany, Teplý Vrch, Lipovec, Slizké, Budikovany, Hostišovce, Španie Pole, Vyšné Valice, Ploské, Ratková, Repište, Ratkovská Suchá, Sása, Skerešovo, Rákoš (hangisi olduğunu yazmamış), Nandraž, Revúca, Kopráš, Magnezitovce, Mníšany, Gemerské Teplice, Šivetice, Rozložná, Čierna Lehota, Slavošovce, Ročovce, Brdárka, Markuška,

Roštár, Štítňik, Kunova Teplica, Kružná, Gemerská Panica, Silica, Silická Brezová, Dlhá Ves ve Kečovo yerleşimlerindeki kilise ve çan kulelerinde hilal bulunduğunu söylemektedir.

Slovakya'daki Türk izleriyle ilgili çalışan Slovak ve Macarlara Türkiye'den bir ilginin bulunduğunu söylemek zordur. Slovak kaynaklı bilgilerin çoğu da Türkiye'de yapılan tek Türk çalışmalarda yer almamıştır.

Bu hilal mevzusunda bize yardımcı olabilecek bir detay ise Cinobaňa'daki Evanjelik kilisesinde bir meleğin elinde tuttuğu bakır tasta Osmanlıca Haznedar İbrahim Ağa'nın adının okunmasıdır. Bu tas geçmişten beri çocukların vaftizinde kullanılmaktadır. Bu da Katolıklara karşı Evanjelik Hıristiyanların hilali neden kullanmış olabileceğine dair bize bir ipucu vermektedir.

Slovakya'da Hnúšťa, Šurany, Topoľčany, Smolenice ve Bytča gibi şehirlerin armalarında hilal ve yıldız var. Osmanlı etkisinden daha uzak olan Çekya yerleşimleri Rožmitál na Šumavě, Písek, Pohořelice, Letiny, Varnsdorf, Vavřinec, Voděrady ve Blatnice armalarında hilal ve yıldız var. Zahrádka ve Kbel'de hilal haçın boyunduruğunda veya okla vurulmuş. Bu durum hilalin Müslüman-Türk sembolü olarak görüldüğü şeklinde değerlendirilebilir.

Televízia Markíza kanalında yayınlanan Slovak kiliselerindeki Türk sembolü hilallerden bahseden röportajda bunun nedeninin muamma olduğundan bahsediliyor. Başka bir anlam hilal ve yıldızla yüklenemiyor.

Komárno ve Filákovo'da düzenlenen Slovakya'daki Türk izleriyle ilgili serginin küratörü Zoltán Drenko Slovakça'daki kava (kahve), çay (čaj), višňa (vişne), çizme (čizmy) kelimelerinin Türkçe'den geçtiğini, Türkler sayesinde kahve ve tütün içmeyi, fındık, kestane türlerini (gaštan), mısır ve üzüm çeşitlerini tanıdıklarını söylemektedir. Slovakya'da Türk gibi tüttürmek diye bir deyim olduğunu ifade eden Drenko, Slovak kadınının güzel olarak bilinmesine Türklerin önemli katkısı olduğunu söylemektedir. Ayrıca kendisinden Habsburgların Filákovo kalesini Türklerden aldıktan sonra üç Türk'ün bu topraklarda yaşamaya devam ettiğini öğreniyoruz.

Drenko Cinobaňa'daki bakır tasta Türklerle Evanjelikler arasındaki dostluğun kanıtı olarak bahsetmekte ve kilise ve çan kulelerindeki hilalin köyü koruduğuna inanıldığını söylemektedir.

# ADLİYEMİZDEN HABERLER

## ADLİYEMİZ DEPREM BÖLGESİNDE

*Asrın felaketi olarak tarihte yerini alan depremin ilk gününden itibaren Ankara Batı Adliyesi ve mülhakat adliyeleri deprem bölgesine intikal etti. Özellikle Kahramanmaraş yargı çevresinde çalışmalara katılan ekiplerimiz bölgede adalet hizmetlerinin gecikmeksizin yerine getirilmesine büyük katkı sağladı.*



## DEPREMZEDELERİN ADLİYEMİZİ ZİYARETİ

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli 11 ili kapsayan büyük deprem felaketinde Adıyaman'da enkaz altında kalıp, yaralı olarak kurtarılan Meryem ve İrem ERBİL kardeşler, tedavileri sürecinde kendilerine destek olan Cumhuriyet Başsavcımıza teşekkür ziyaretinde bulundular.



## DEPREM BÖLGESİNDE GÖREV ALAN PERSONELE TAKDİR BELGESİ

Deprem bölgesinde görev alan adliyemiz personeline, adli hizmetlerin kesintisiz olarak yürütülmesindeki üstün gayretleri sebebiyle takdir belgesi verildi.





## HSK TEFTİŞ KURULU BAŞKANI SAYIN OSMAN NURİ YİĞİT'İN ADLİYEMİZİ ZİYARETİ

*HSK Teftiş Kurulu Başkanı Sayın Osman Nuri Yiğit, Cumhuriyet Başsavcımız Sayın Gökhan KARAKÖSE'yi makamında ziyaret etti.*



## AZERBAJCAN HEYETİNİN ADLİYEMİZİ ZİYARETİ

*Azerbaycan Başsavcı Vekili ve beraberindeki heyet, yargı kurumları ile işbirliğinin devamı ve güçlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen program kapsamında adliyemizi ziyaret etti.*



## ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ KOORDİNASYON KURULU TOPLANTISI

Adliyemizde adli desteğe ihtiyaç duyan kişilere ve suç mağdurlarına yönelik sunulan hizmetlerin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması, uygulamada karşılaşılan sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilmesi amacıyla Koordinasyon Kurulu toplantısı gerçekleştirildi.



## FURKAN GÖKTAŞ'A FORMA HEDİYESİ

İller Bankası Özel Eğitim Uygulama Okulu 9. sınıf öğrencisi Furkan GÖKTAŞ'ın Beşiktaş futbol takımına gönül verdiğini öğrenen Cumhuriyet Başsavcımız Sayın Gökhan KARAKÖSE, Furkan'a Beşiktaş forması hediye etti.





## BİRİNCİ SINIFA AYRILAN CUMHURİYET SAVCILARIMIZA PLAKET TÖRENİ

*Hâkimler ve Savcılar Kurulunca birinci sınıfa ayrılmasına karar verilen Ankara Batı Cumhuriyet savcılarımız Sayın Ercan SAVAŞ ve Eren ULAK'a plaket takdim edildi.*



## ADLİYEMİZDE ENGELLİ KADROSUNDA GÖREV YAPAN PERSONELİMİZDEN TEŞEKKÜR ZİYARETİ

*Adliyemizde engelli kadrosunda görev yapan personelimiz, kendilerine çalışma hayatlarında her konuda yardımcı olan Cumhuriyet Başsavcımız Sayın Gökhan KARAKÖSE'ye teşekkür ziyaretinde bulundu.*





## HÂKİM VE SAVCI ADAYLARI EĞİTİM PROGRAMI

*Adliyemizde staj eğitimlerine devam eden hâkim ve Cumhuriyet savcısı adaylarının mesleki gelişim ve tecrübelerine katkı sağlamak amacıyla eğitim programı düzenlendi.*



## ADLİYEMİZDE BAYRAMLAŞMA TÖRENİ

*Ramazan Bayramı sonrası adliyemizde düzenlenen bayramlaşma törenine Cumhuriyet başsavcımız, Adalet Komisyonu başkanımız, başsavcı vekillerimiz, hâkim ve savcılar ile personel katıldı.*



## KİTAP BAĞIŞ KAMPANYASI

Adalet Bakanlığı ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün öncülüğünde "Kitap İyileştirir..." mottosuyla Ceza İnfaz Kurumu kütüphaneleri için kitap bağış kampanyası düzenlendi. Kampanyaya Cumhuriyet başsavcımız, başsavcı vekillerimiz, savcılarımız ve personel, kitap bağışında bulunarak kampanyaya katıldı.



## MİLLİ GÜREŞÇİMİZ TAHA AKGÜL ADLİYEMİZİ ZİYARET ETTİ

Olimpiyat, dünya ve Avrupa güreş şampiyonu Taha AKGÜL, Cumhuriyet Başsavcımız Sayın Gökhan KARAKÖSE'yi makamında ziyaret etti.



Don't  
Stop / Keep  
Going

ENERJİNİZ  
**KESİNTİYE**  
UĞRAMASIN





150  
TEMMUZ

Demokrasi ve Millî Birlik Günü

Onlar sanıyorlar ki,  
biz sussak mesele kalmayacak.  
Halbuki biz sussak,  
tarih susmayacak.  
Tarih sussa,  
hakikat susmayacak.

Sezai KARAKOÇ